

T. C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BOŞANMA NEDENLERİ VE BOŞANMA SONRASINDA
KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Özgül AKTAŞ

İZMİR

2011

T. C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BOŞANMA NEDENLERİ VE BOŞANMA SONRASINDA
KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Özgül AKTAŞ

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Hadiye KÜÇÜKKARAGÖZ

İZMİR

2011

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Boşanma Nedenleri ve Boşanma Sonrasında Karşılaşılan Güçlükler” adlı çalışmanın tarafımdan bilimsel ahlak ilkelerine aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

30/ 05/2011

Özgül AKTAŞ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne

İşbu çalışma, j¼rimiz tarafından Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı, Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Yüksek Lisans Programında Y¼KSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOğLU

¼ye : Prof. Dr. Ferda AYSAN

¼ye : Yrd. Doç. Dr. Hadiye K¼Ç¼KKARAG¼Z

Onay
Yukarıda imzaların, adı geçen öğretim ¼yelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. N. c. İbrahim ATALAY
Enstit¼ M¼d¼r¼

T.C.
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYINLAMA İZİN FORMU

Referans No	408303
Yazar Adı / Soyadı	Özgül AKTAŞ
Uymuş / T.C.Kimlik No	T.C. 34051069458
Telefon / Cep Telefonu	03243588370 05303498066
e-Posta	ozgulaktas@hotmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Boglenme Nedenleri ve Boglenme Sonrasında Karşılaşılan Güçlükler
Tezin Tercümesi	Reasons Of Divorce And Difficulties Met Following Divorce
Konu Başlıkları	Sosyal Hizmetler Sosyoloji Psikoloji
Üniversite	Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Bölüm	
Anabilim Dalı	Alın Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı
Bilim Dalı / Bölüm	
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yıl	2011
Sayfa	151
Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Hadise KÜÇÜKARAGÖZ
Dizin Terimleri	Boglenme-Divorce
Özetin Dizin Terimleri	
Yayımlama İzni	☒ Tezin yayımlanmasına izin veriyorum ☐ Etmesini istiyorum

a. Yukarıda başlığı yazılı olan tezin, ilgililerin incelemesine sunulmak üzere Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi tarafından arşivlenmesi, kağıt, mikroform veya elektronik formatta, internet dahil olmak üzere her türlü ortamda çoğaltılması, ödünç verilmesi, dağıtım ve yayım için, tezimize ilgili fikri mülkiyet haklarını saklı kalmak üzere hiçbir ücret (royalty) ve erteleme talep etmeksizin izin verdiğimi beyan ederim.

25.07.2011

İmza:

Yazdır

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın her aşamasında bana olan desteği, ilgisi ve katkılarından ötürü, sevgili danışmanım Yrd. Doç. Dr. Hadiye KÜÇÜKKARAGÖZ' e öncelikli olarak teşekkür etmek istiyorum.

Lisans döneminden bu yana, akademik çalışmalar konusunda beni her zaman yüreklendiren ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli hocam, Prof. İbrahim CILGA' ya, ayrıca çalışmamda bana yol gösteren Prof. Demet ÖZDAMAR ve Yrd. Doç. Şüheda ÖZBEN' e teşekkür ederim.

Araştırma sürecinde, çalışmamı destekleyen ve gerekli izinler konusunda her zaman anlayış gösteren, İzmir 2. Çocuk Mahkemesi hakimi Ömer Faruk CEYLAN' a teşekkür ederim.

Araştırmanın önemli aşamalarından biri olan istatistiksel işlemlerin gerçekleştirilmesinde, sonsuz sabır gösteren ve emek harcayan, sevgili dostum ve çalışma arkadaşım Ebru TEZCAN' a, bu süreçte moral kaynağım olan dostlarım Arzu YILDIZ PEKER ve Okan LÜLECI' ye, araştırmanın tamamlanma aşamasında her daim yanımda olan, zorlu süreçlerimde yüzümü güldüren ve beni destekleyen Nurgül İYİLİKÇİ' ye, araştırma süreci ve verilerin toplanması sırasında samimiyetle yardımcı olan sevgili dostlarım ve meslektaşlarım Z. Banu AYDIN, Didem BUDAK, Vesile ARICI, Tufan F. GÖKSEL ve tüm İzmir Adliyesi uzmanlarına teşekkür ederim.

Son olarak, hayatımın her sürecinde olduğu gibi bu süreçte de beni yalnız bırakmayan aileme içten teşekkürlerimi sunarım...

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	i
DEĞERLENDİRME KURULU ÜYELERİ.....	ii
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLO LİSTESİ.....	ix
ŞEKİL LİSTESİ.....	x
ÖZET.....	xi
ABSTRACT.....	xiii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	7
1.4. Problem Cümlesi.....	9
1.5. Alt Problemler.....	9
1.6. Sayıtlar.....	11

1.7. Sınırlılıklar.....	11
1.8. Tanımlar.....	12
1.9. Kısaltmalar.....	12
BÖLÜM II.....	13
İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR.....	13
2.1. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ.....	13
2.1.1. Evlenme Süreci, Evliliğin Oluşumu ve Eşler Arası İlişkiler.....	13
2.2.1. Aile Yapıları, Tutumları Ve Özellikleri.....	15
2.3.1.Tarihsel Süreçte Boşanma Olgusu.....	16
2.3.1.1. İlkel Toplumlarda Boşanma.....	18
2.3.1.2. İlk Çağda Boşanma.....	18
2.3.1.3. Hristiyanlıkta Boşanma.....	18
2.3.1.4. İslamiyet'te ve Kanunu Medeni'nin Kabulünden Önce Türkiye'de Boşanma.....	19
2.4. Boşanma Nedenleri.....	20
2.4.1.Türk Medeni Kanuna Göre Boşanma Nedenleri.....	24
2.4.1.1.Zina Nedeniyle Boşanma.....	24
2.4.1.2. Hayata Kast, Pek Kötü veya Onur Kırıcı Davranış.....	24
2.4.1.3. Suç İşleme ve Haysiyetsizlik Nedeniyle Boşanma.....	24
2.4.1.4. Terk Nedenine Dayalı Boşanma.....	24

2.4.1.5. Akıl Hastalığı Nedeniyle Boşanma.....	25
2.4.1.6.Evlilik Birliğinin Sarsılması:.....	25
2.5. Boşanma Nedenleri İle İlgili Araştırmalar.....	25
2.5.1. Boşanma Nedenleri Konusunda Yurt Dışında Yapılan Bazı Araştırmalar.....	25
2.5.2. Boşanma Nedenleri Konusunda Yurt İçinde Yapılan Bazı Araştırmalar.....	27
2.6. Aile Mahkemelerinin Yapısı Ve İşleyişi.....	31
2.6.1.Aile Mahkemeleri Bünyesinde Bulunan Uzmanlar.....	31
2.7. Boşanma Sonrasında Karşılaşılan Güçlükler.....	33
2.7.1. Boşanma Sonrasında Kadın ve Erkeklerin Uyum Süreciyle İlgili Karşılaştıkları Güçlükler.....	39
2.8.Boşanmanın Çocuk Üzerine Etkileri.....	40
2.9. Boşanma Sonrasında Karşılaşılan Güçlükler İle İlgili Araştırmalar	43
2.9.1. Boşanma Sonrasında Karşılaşılan Güçlükler Konusunda Yurt Dışında Yapılan Bazı Araştırmalar.....	43
2.9.2.Boşanma Sonrasında Karşılaşılan Güçlükler Konusunda Yurt İçinde Yapılan Bazı Araştırmalar.....	44
BÖLÜM III.....	47
YÖNTEM.....	47
3.1. Araştırmanın Modeli.....	47
3.2. Evren ve Örneklem.....	47

3.3. Veri Toplama Aracı.....	50
3.3.1. Veri Toplama Aracına Yönelik Geçerlilik Ve Güvenilirlik Çalışması.....	51
3.4. Veri Toplama Süreci.....	52
3.5. Veri Çözümleme Teknikleri.....	52
BÖLÜM IV.....	54
BULGULAR VE YORUMLAR.....	54
BÖLÜM V.....	89
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	89
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	89
ÖNERİLER.....	117
KAYNAKÇA.....	118

EKLER

Ek – 1 Anket

Ek – 2 Araştırma Ön Uygulama İzni

Ek – 3 Araştırma Esas Uygulama İzni

Tablo Listesi

Tablo 1 Örneklem Grubuna Ait Tanımlayıcı İstatistik Bulgular.....	49
Tablo 2 Boşanma Nedenleri – Cinsiyet	55
Tablo 3 Boşanma Nedenleri – Yaş.....	56
Tablo 4 Boşanma Nedenleri - Eğitim Durumu.....	57
Tablo 5 Boşanma Nedenleri - Meslek.....	59
Tablo 6 Boşanma Nedenleri- En Uzun Süre Yaşanılan Yer.....	61
Tablo 7 Boşanma Nedenleri - Evlilik Şekli.....	62
Tablo 8 Boşanma Nedenleri - Evlilik Süresi	63
Tablo 9 Boşanma Nedenleri – Çocuk Sahibi Olma	64
Tablo 10 Boşanma Nedenleri – Çocuk Sayısı	65
Tablo 11 Boşanma Nedenleri – En Küçük Çocuğun Yaşı	66
Tablo 12 Boşanma Nedenleri – Boşanma Sonrası Genel Yaşam.....	67
Tablo 13 Boşanma Nedenleri – Ruh Sağlığı Desteği.....	69
Tablo 14 Boşanma Nedenleri - Boşanma Öncesi Maddi Durum.....	70
Tablo 15 Boşanma Nedenleri - Boşanma Sonrası Maddi Durum.....	71
Tablo 16 Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler- Cinsiyet.....	72
Tablo 17 Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler- Yaş.....	73
Tablo 18 Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler- Eğitim Durumu.....	74

Tablo 19 Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler- Meslek.....	75
Tablo 20 Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler- En Uzun Süre Yaşanılan Yer...	76
Tablo 21 Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler- Evlilik Şekli	77
Tablo 22 Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler- Evlilik Süresi	78
Tablo 23 Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler- Çocuk Sahibi Olma	79
Tablo 24 Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler- Çocuk Sayısı.....	80
Tablo 25 Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler - En Küçük Çocuğun Yaşı.....	81
Tablo 26 Boşanma Sonrasında Karşılaşılan Güçlükler – Velayet Durumu.....	82
Tablo 27 Boşanma Sonrasında Karşılaşılan Güçlükler- Boşanma Sonrası Yaşanılan Konut.....	83
Tablo 28 Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler- Boşanma Sonrası Genel Yaşam.....	84
Tablo 29 Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler- Ruh Sağlığı Desteği.....	85
Tablo 30 Boşanma Sonrasında Karşılaşılan Güçlükler- Kendisi İçin Nafaka Alma Durumu.....	86
Tablo 31 Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler- Boşanma Öncesi Maddi Durum.....	87
Tablo 32 Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler- Boşanma Sonrası Maddi Durum.....	88
Şekil Listesi	
Şekil 1 Anket Geliştirme Süreci.....	52

ÖZET

Boşanma, eşlerin ilişkilerini karşılıklı sevgi, saygı, bağlılık, güven ve yaşam boyu mutluluk beklentileri üstüne kurmaları ancak bu beklentilerinin çeşitli nedenlerle karşılanamaması sonucunda evlilik birliğinin yasal olarak sonlandırılması ile ortaya çıkan bir olgudur (Sucu, 2007).

Türk Medeni Kanununa göre, eşlerden birisinin veya iki tarafın isteği sonucunda, hakim tarafından evliliğe son verilmesi olan boşanmanın kanunumuzdaki nedenleri; zina, hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış, suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme, terk, akıl hastalığı ve evlilik birliğinin temelinden sarsılmasıdır (Oy, 2008).

Boşanma sonrasında, kadınların ve erkeklerin yaşamlarında ruhsal sorunlar, yalnızlık duygusu, aile ve/veya çevre baskısı, ekonomik sıkıntı, konut sıkıntısı, çocukların velayeti kendisine verilmemişse çocuklarına özlem duyma, ev ve kendisine yönelik işleri yapmakla ilgili sıkıntılar olabilmektedir (Arıkan, 1996).

Araştırmanın amacı, Türkiye’de son yıllarda sıklıkla karşılaşılan boşanma olgusunun nedenlerini ortaya koymak ve boşanmış bireylerin, boşanma sonrasında yaşadıkları güçlükleri belirlemektir. Günümüzde boşanma oranları hızla artmakta ve boşanmış bireyler, çocukları ve yakın çevreleri bu süreçten genellikle olumsuz yönde etkilenmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu’nun 2009 yılı verilerine göre ülkemizde boşanma oranı en yüksek çıkan il İzmir’dir. Bu nedenle, günümüzde sıklıkla rastlanan boşanma nedenlerinin belirlenmesi; aile birliğinin korunması ve önleyici çalışmaların sürdürülmesi açısından önem taşımaktadır.

Araştırmada, boşanma nedenleri ve boşanma sonrasında karşılaşılan güçlükleri değerlendirebilmek amacıyla “ilişkisel tarama modeli” esas alınmıştır. Araştırmanın evrenini, İzmir ilinde yaşamını sürdüren ve Aile Mahkemelerine başvurarak boşanmış bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın

örneklemini ise, evreni temsil edecek sayıda olan, boşanmış kadın ve erkeklerin, araştırmacı tarafından hazırlanan ankete, gönüllü olarak verdikleri cevaplar oluşturmaktadır. Araştırmada, anketi cevaplandıran bireylerin sorulara verdikleri cevaplar; frekans ve yüzdeler dağılımları, ilişki arayan istatistiklerden khi-kare yöntemi kullanılarak, SPSS programı ile analiz edilip yorumlanmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre; “zina”, “sözlü ve/veya fiziksel şiddet”, “kötü alışkanlıklar” ve “maddi konular” ı, boşanma nedeni olarak gösterme, kadınlarda daha yüksek orandadır. “Evi terk etme”, “akrabaların ilişkilerine müdahalesi” ve “fikir uyuşmazlığı”nı boşanma nedeni olarak gösterme oranı ise erkeklerde daha yüksektir. Araştırma sonucunda, “sözlü ve/veya fiziksel şiddet”i en yüksek oranda boşanma nedeni olarak belirtenlerin, görücü usulü istemeyerek evlilik yapanlar olduğu, evlilik süresi uzadıkça ve ailedeki çocuk sayısı arttıkça “zina” yı boşanma nedeni olarak gösterme oranının yükseldiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca, şiddet nedeniyle evliliklerini sonlandıran bireylerin, boşanma sonrası ruh sağlığı desteği alma oranlarının daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Boşanma sonrası karşılaşılan güçlüklerle ilgili bulgulara göre ise; kadınlarda boşandıktan sonra “ekonomik sıkıntı”, “konut bulma sıkıntısı”, “çevre ve aile baskısı” yaşama oranı daha yüksek iken, erkeklerde boşanma sonrası “hiçbir güçlük çekmeme” oranı kadınlara göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Boşanmış bireylerin, yaşları yükseldikçe konut bulma sıkıntılarının arttığı ve eğitim durumları yükseldikçe, ekonomik sıkıntı yaşama oranlarının düştüğü görülmektedir. Ayrıca, boşanma sonrasında, çocuğu olmayan bireylerin, çocuğu olanlara göre daha yüksek oranda ruhsal/duygusal sıkıntı yaşadıkları, ancak ailedeki çocuk sayısı arttıkça ekonomik sıkıntı yaşama oranlarının da yükseldiği sonucu ortaya çıkmıştır. Genel olarak, boşanma sonrası karşılaşılan sorunların, maddi durumu kötü olan bireylerde daha fazla güçlük yarattığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Boşanma Nedenleri, Boşanma Sonrası Güçlükler, Aile Mahkemeleri.

ABSTRACT

Divorce is the fact arising from the case that spouses establish their relations on mutual love, respect, faith, confidence and expectation of life-long happiness but marital breakdown marriage legally as a result of not meeting these expectations for many reasons (Sucu, 2007).

According to Turkish civil code, reasons of divorce for marital breakdown decision is made by the judge as a result of desire of one or both of spouses in our law include adultery, attempt on life, very bad or humiliating act, perpetration and dishonest living, abandonment, mental illness and greatly distressed case for union marriage (Oy, 2008).

Psychological problems in the lives of women and men, feeling of loneliness, family and/or community pressure, economic distress, house problem, missing children if they are not awarded with custody, problems about home and work performances for himself/herself may occur following divorce (Arıkan, 1996).

The aim of the study is to show the reasons of fact of divorce met frequently in recent years in Turkey and to determine difficulties of divorced individuals following divorce. Rate of divorce is increasing more and more today and divorced individuals, their children and circle are generally affected by this process adversely. According to data of 2009 of Turkish statistical institute, Izmir is the top ranked province for rate of divorce in our country. For this reason, determination of reasons of divorce seen frequently today is of importance to protect unity of family and continue preventive studies.

“Relational survey model” was based on in the study to evaluate reasons of divorce and difficulties met following divorce. The universe of study is comprised of individuals living in Izmir and divorced by applying to family courts. Sampling of the study is comprised of voluntary responds of divorced men and women in the number to represent the universe for the survey prepared by the researcher. Responds of individuals for the survey were

analyzed by SPSS program by chi-square test method by statistics searching frequency and percentage distributions, relation and interpreted.

Based on findings obtained as a result of statistical analysis, “adultery,” oral and/or physical violence”, “bad habits” and “material matters” are shown as the reasons of divorce and it is higher for women. The rate of reasons such as “leaving home”, “intervention of relatives with the relationship” and “opinion conflict” is higher for men. In consequence of study, it was seen that the persons indicating “oral and/or physical violence” as the divorce reason with high rates are the ones marrying as arranged and not desiring, the rate of indicating “adultery” as a reason of divorcing rise as duration of marriage extends and number of children in the family increases. Moreover, it was emerged that the rate for applying mental health support is higher for the individuals divorcing due to violence. According to other findings relating to difficulties met following divorce, while rate of “economic distress”, “problem of finding home”, “environment and family pressure” is higher for women following divorce, the rate of “not having any difficulty” showed meaningful variation for men compared to women. It is seen that as the age of divorced individuals rises, the difficulty of finding home increases and as educational status rises, rate of economic distress falls. Moreover, it was concluded that the individual with no children experiences mental/psychological distress more than the ones with children following divorce, but as the number of children increases, economic distress increases, too. In general, the result that problems met following divorce cause more difficulties in the lives of individuals with lower financial situation.

Key words: Reasons Of Divorce, Difficulties Following Divorce, Family Courts.

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problem durumuna, amacına ve önemine, problem cümlesi ve alt problemlerine, sayıtlıklarına, sınırlılıklarına, tanımlarına ve kısaltmalarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Boşanma, eşler arasındaki hukuki, duygusal ve cinsel birlikteliğin sona erdirilmesidir. Evliliğin yasal bağı mahkeme süreciyle sonlanmakta, duygusal bağın sona ermesi ise uzun zaman almaktadır. Toplumsal baskılar ya da bireylerden kaynaklanan sorunlar nedeniyle biten evliliklerde zamanla sınırlı olan yoğun bir stres söz konusu olmaktadır. Boşanma ile yalnızca “eş olma” durumu sona ermemekte, bu sonuç beraberinde çeşitli sosyal ve psikolojik sorunları getirmektedir. Boşanma ve evlilik, çok boyutlu ve karmaşık olgulardır. Boşanma sürecinin her insanda farklı etkileri ve zamanlaması olmakla birlikte, ortak bazı noktalar bulunmaktadır. Boşanma, her bireyde farklı seyreden bir kriz süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu süreçte ilk olarak ciddi anlamda boşanma düşüncesi başlar, daha sonra eşlerin çeşitli sorunlarla birlikte yaşadığı ayrılıkla bu durum belirginleşir ve yeniden bir yaşam kurulması olasılığı ile sonuçlanır (Uyar, 1999).

Bireyler için, evliliği sonlandırma noktasına gelmek, zor verilen bir karardır. Bu karar ancak, boşanma sonrasında kurulacak yeni yaşam düzeninin ve getirilerinin, yaşadığı evlilikten daha iyi olması (Gardner ve Oswald, 2006), diğer bir ifadeyle evliliğe ilişkin beklentilerinin gerçekleşmemesi, evliliğin devamı durumunda sağlanacak faydaların daha az olması, bireylerin, sorunlarla baş edememesi, yaşanan sorunlara çözüm üretememesi ve geçimsizliğin önlenememesi sonucunda boşanma kararı alınabilmektedir (Ergin, 2008).

Geçtan' a göre; tüm dünyada boşanma sayısının giderek artmakta olması karşısında çeşitli görüşler geliştirilmiştir. Bu görüşlerden bazıları tekeşliliğin insan

doğasına uygun olmadığı, bazıları hızlı bir değişim sürecine girilmesi nedeniyle toplumsal değerlerin değişmesi ve evliliğin artık eskisi gibi geçerliliğinin olmadığı yönündedir.

Bazı evliliklerin boşanma ile son bulmasının başlıca nedenleri aşağıdaki biçimde özetlenebilir:

1) Hızlanan toplumsal değişmeler farklı sosyo-ekonomik kesimlerden ve değer yargı sistemlerinden gelen kişiler arasındaki evliliklerin sayısını arttırmıştır. Aynı kesimden gelen eşlerin ortak bir çevreyi paylaşmaları, evliliklerin yerine oturmasına katkıda bulunur. Farklı kesimlerden gelen kişilerin evlilikleri sarsıntılar karşısında daha kolay yıkılır.

2) Günümüzde evliliklerin bozulmasına karşı toplumun geliştirdiği tutum geçmişe oranla çok daha esneklerdir.

3) Kadının toplum içindeki yerinin değişmesi de toplum kesimlerinde boşanma sayısının artmasında önemli bir etmendir. Özellikler çalışan kadın, ekonomik bağımsızlığının verdiği güvence ile erkeğin arkasından sürüklenmeye karşı direnebilmekte, sorumsuz davranışlarla karşılaştığında başkaldırabilmektedir. Ayrıca, günümüzdeki kadın hakları akımlarının da etkisiyle, çalışan ya da çalışmayan birçok kadın evliliği kendilerini gerçekleştirme çabalarına bir engel olarak görme eğilimindedir.

4) Eşlerin kişisel psikolojik güçlükleri evliliklerin bozulmasında en önemli etmenlerden biridir. Böylesi durumlar genellikle eşlerin evliliğe ilişkin bilinç ve bilinçdışı beklentileri arasındaki farklılık ve uyumsuzluktan kaynaklanır.

5) Kubie' ye göre (1964) insanların ortalama yaşam sürelerinin uzamış olması da boşanma oranının artmasına neden olmaktadır (Geçtan, 1984, s. 158-160).

Bohannon' a göre boşanma bir süreçtir ve altı aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalardan ilki; duygusal boşanma, ikincisi; yasal boşanma, üçüncüsü; ekonomik boşanma, dördüncüsü; aile boşanması, beşincisi; sosyal boşanma ve son olarak da psikolojik boşanmadır.

Kessler, psiko-sosyal süreç olarak boşanmayı ise yedi emosyonel evreye ayırmıştır:

1. Gözünü açmak, tatsız olan gerçeği görmek: Bu dönem, ilişkide her şeyin olumlu ve güzel görüldüğü ilk dönemin sona ermesiyle başlamaktadır. İlişkideki yoğun duygusal hislerin azalmasıyla birlikte; kişi, eşiyle arasındaki farklılıkları ve sorunları fark etmeye başlar. Yaşanan sorunlara karşı ilgisiz kalma durumu, ilişkinin olumsuz taraflarının düşünülmesine neden olmaktadır. Bu noktada, yaşanan sorunları fark etmeye başlamak, ilişkinin tamamlayıcı evresidir. Bireyin, eşiyle ilgili olarak fark etmeye başladığı olumsuzluklar, birlikteliğin bozulmasına sebep olabileceği gibi ilişkinin güçlenmesini de sağlayabilir. Bu dönem eşlerin, gerçek durumla yüzleştiği ve bununla zihinlerindeki ideal eş algısı arasındaki ayrımı yapma dönemidir.

2. Erozyon: İlişkide, ideal olanla gerçeklik arasındaki farklılığı görüp bu sürecin olumlu bir şekilde üstesinden gelen kişi sayısı azınlıktadır. Bu dönemi erozyon evresi takip eder. Önceki evrede açığa çıkmamış olan ve ilişkiden kaynaklı olumsuz duygular ve hayal kırıklıkları ortaya çıkmaya başlar. Bu süreçte bireyin farkındalığı artmaktadır.

3. Ayrışma: Bu süreçte evliliğin sürdürülmesine yönelik çaba azalmaktadır. Bu evrede kişi, yaşanan sorunlara karşı kayıtsızdır. Eşler birbirlerinden çok başka alanlara yoğunlaşır ve farklı etkinlikler içine girer. Bu durum, genelde bir tarafta daha yoğun görülmektedir. Ayrışma evresinde, suskunluk, iletişimin azalması, sıkıntı söz konusudur. Bu evrede, eşler veya eşlerden birisi, boşanma sonrası yaşam ve bunun kazançlarını planlamaya başlar.

4. Fiziksel Ayrılık: En travmatik süreç fiziksel ayrılık sürecidir. Eşler bu dönemde ruhsal/ duygusal çöküntü yaşarlar ve yeni bir kimlik oluşumu sürecine girerler. Kessler' e göre; boşanma kararını veren taraf ile diğer eş arasında yaşanılanlar açısından farklılıklar vardır. Ayrılık kararını alan tarafın, bu sürecin daha iyi üstesinden geldiğini ileri sürmektedir. Ayrıca terk edilen taraf kendileri olmadığından için, benlik algılarında düşüş daha az olmaktadır. Boşanma sürecinin

başlamasıyla birlikte, eşlerde suçluluk ve yetersizlik hissi oluşur ve bu duygular kolaylıkla öfkeye dönüşebilir.

5. Yas: Bu süreç; öfke, kırgınlık ve çaresizlik duygularını kapsamaktadır. Yas sürecinde bireylerin kendilerini özgürleştirme çabaları ortaya çıkar. Biten ilişkinin anıları, iyi ya da kötü olsun, kişinin bağımsızlığını tehdit eder.

6. İkinci Ergenlik: Bu evre, kişinin kendi esenliğini sağlaması için önemli bir aşama olabilir. Bu evrede, kişi iyi hissetmek ve özgürleşmek için kendini yeterli hisseder. Kişi boşanma durumuna öfke ile değil sakin ve daha objektif bakabilir. Biten ilişkinin yarattığı olumsuz duygulardan arınma ve yeni sürecin verdiği heyecan ve umutlar, ergenlikteki yaşantıyla benzeşmektedir. Bu evredeki tepkiler aşırılık gösterebilir ancak zaman geçtikçe denge sağlanır.

7. Araştırma ve Sıkı Çalışma: Bu evrede tekrar oto kontrol oluşur. Önceden tasarlanan hedefler gerçekçi bir bakışla değerlendirilir. Bu aşamaya gelen kişiler geçmişlerine sorun duymadan bakabilirler (Kessler, 1975; akt: Uyar, 1999).

Boşanma kararının alınmasına kadar geçen süreç ve boşanma sonrası dönem, çocukları olumsuz yönde etkilemektedir. Ebeveynlerin evlilik çatışmasından doğan sorunların ve kendi seçimleri olmayan bir sürecin tanığı ve sonuçlarının mağduru olmaktadır. Ebeveynlerin birbirleriyle yaşadıkları sorunlardan ötürü evde huzursuz bir ortam oluşmakta ve çocukların bu süreçte duygusal olarak beslenebileceği kaynaklar azalmaktadır. Yapılan araştırmalarda şiddetli geçimsizlik nedeni ile boşanmış ailelerin çocuklarının, diğer çocuklara göre, duygusal bağ kurma, terk edilme kaygısı, öz saygı ve kendini suçlama konularında zorluk çekme olasılıklarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Thayer ve Zimmerman, 2003).

Evlilik, bireylerin karşılıklı arzuları, emekleri ve beklentileriyle gerçekleşir ve normal şartlarda hiç kimse boşanma sonucunu düşünerek evlenmez (Levinger 1970; akt: 2001 Yılı Aile Raporu).

Boşanmaların bireyler üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmek ve toplumsal boyutta bir sorun olarak gündeme gelmesini engellemek amacıyla: evlilik yaşamındaki çatışmanın önlenmesi, anlaşmazlıkların boşanma noktasına gelmeden aşılabilmesi gerekmektedir, ailelerin daha fazla yara almamaları için ekonomik ve sosyal açıdan desteklenmeleri gerekmektedir. Boşanma süreci ve sonrasında taraflara psikolojik destek hizmetleri, hukuki rehberlik ve destek hizmetleri, ekonomik destek hizmetleri, boşanmış kişilerin çocuklarına bakacak durumda değilse acil kurum bakımı hizmetleri sunmak, bu çocuklara eğitim hizmetlerinde kolaylık sağlamak, boşanmış kişilere ayrımcı davranmamaları için toplumu eğitmek ve bilinçlendirmek toplum sağlığı açısından gerekli ve önemlidir. Ayrıca medya aracılığıyla, boşanma konusunda toplumun bilinçlendirilmesi esas alınmalıdır (2001 Yılı Aile Raporu; www.aile.gov.tr).

Boşanma sorunu ile ilgili olarak, yapılan çalışmanın; boşanma nedenlerinin ortaya konulması ve boşanmış bireylere yönelik koruyucu ve destekleyici çalışmaların güçlendirilmesi konusunda katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Türkiye İstatistik Kurumu 2010 yılı son çeyrek verilerine göre, boşanma sayısında, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 6 artış meydana gelmiştir. 2009 yılı dördüncü çeyreğinde 27 bin 670 çift boşanırken, rakam 2010 yılının aynı döneminde 29 bin 326'e yükselmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2008 verilerine göre ise; 2007 yılında 94.219 çift boşanırken 2008 yılında bu sayı 99.663'e yükselmiştir. İstatistiki Bölge Birimleri sınıflamasına göre, 2008 yılında kaba boşanma hızı binde 2,06 ile en yüksek Ege Bölgesi'ndedir.

Batı toplumlarında, oldukça yüksek olan boşanma oranları ülkemizde de giderek yükselmektedir. Ülkemizde, demografik göstergelerden biri olan kaba boşanma oranlarının son on beş yıllık trendi incelendiğinde, 1996 yılına kadar değişmeyen bir yapı, 1997 yılından 2000 yılına kadar bir azalma, 2000 yılından sonra ise bir artış olduğu görülmektedir. 2000 yılından sonra ise bir artış olduğu görülmektedir. 2004

yılına kadar düzenli bir artış olmasına rağmen 2005 yılında bu oranın 2 katına çıktığı görülmektedir (TÜİK, 2005; akt: Uçan ve ark., 2006).

Ülkemizde istatistiksel olarak da ortaya çıkan sonuca göre, boşanmanın toplumsal olarak hoş karşılanmaması nedeniyle 1990'lı yılların sonuna kadar ciddi oranda bir artış görülmemektedir. Ancak yapılan araştırmalarda; son zamanlarda, kadınların iş yaşamına girmesi, eşlerin eğitim durumlarının yükselmesi, toplumsal, ekonomik ve kişilere ilişkin sebeplerin varlığı, kadın haklarının ön plana çıkması, hukuki yönden geçmişe oranla boşanmanın taraflar için kolaylaştırılması ile birlikte boşanma oranlarının artış gösterdiği düşünülmektedir.

Araştırmanın amacı; İzmir ilinde yaşayan boşanmış bireylerin, boşanma nedenlerini belirlemek ve boşanma sonrasında karşılaştıkları güçlükleri ortaya koymaktır.

Araştırmanın alt amaçları:

Cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek, en uzun süre yaşanan yer, evlilik şekli ve süresi, çocuk sahibi olma, çocuk sayısı ve en küçük çocuğun yaşı, velayet durumu, boşanma sonrası yaşanan konut, boşanma sonrası genel yaşam algısı, ruh sağlığı desteği, kendisi için nafaka alma durumu, boşanma öncesi ve sonrası maddi duruma göre;

- a) Ailenin oluşması, eşler arası ilişki ve çocuk sahibi olmanın boşanmaya etkileri,
- b) Boşanma nedenlerinin belirlenmesi ve bu konuda önleyici çalışmalar üretilebilmesi,
- c) Boşanmış bireyler için, koruyucu ve destekleyici çalışmalar yürütülebilmesi,
- d) Ülkemizde, yaşanan boşanma sorununa yönelik sosyal politikaların güçlendirilmesi ve boşanmalar konusunda yapılacak olan diğer araştırmalara kaynak oluşturma amacını taşımaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Ülkemizde, boşanma sorununun özellikle son yıllarda büyük bir artış göstermesi ve bu durumun toplumsal bir sorun olarak gündeme gelmesi, konuyla ilgili daha kapsamlı araştırmalar yapılması ve sorunun çözümüne yönelik projeler geliştirilmesi bakımından önem taşımaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2009 yılı boşanma sayısı, 114 bin 162' ye yükselmiş ve İzmir ili 10 bin 475 rakamı ile boşanma oranının en yüksek olduğu il olarak belirlenmiştir.

Evlilik birliğiyle bir araya gelmiş insanların, boşanma karar almalarında pek çok neden söz konusu olabilmektedir. Zamanla değişen çağdaş yaşam, rekabetçi ortam, maddi kaygılar gibi nedenler aileleri bağımsız yaşamaya itmiştir. Günümüzde anne, baba ve çocuktan oluşan çekirdek ailelerde çıkan sorunlarda, akrabaların ya da aile büyüklerinin pek yardımı görülmemektedir. Kendi sorunlarını kendileri çözmek durumunda kalan eşlerin psikolojik yardım almaları seçeneği maalesef göz ardı edilmektedir. (Tarhan, 2008) .

Ülkemizde boşanma oranları, batı ülkeleriyle kıyaslandığında oldukça düşük bir seviyede bulunmakta ancak yıllara göre boşanma oranları incelendiğinde de ciddi bir artış gözlenmektedir. Evlilik süresine göre boşanma yüzdesi incelendiğinde, Türkiye'de boşanmaların yüzde 44.89'unun evliliğin ilk beş yılı içinde meydana geldiği görülmektedir. Çocuk sayısına göre boşanma yüzdesi incelendiğinde, boşanmaların yüzde 43.85' inin çocuksuz ailelerde görülmesi, çocuk varlığının boşanmayı önleyen bir neden olduğunu düşündürülebilir. Ancak diğer taraftan da boşanmış çiftlerin yarısının çocuklu olması durumu söz konusudur (Türkarşlan, 2007).

Türk toplumunun gücünün aile yapısından ve aile bağlarından kaynaklandığı gerçeği düşünüldüğünde dünyadaki oranlara göre oldukça düşük olmasına rağmen boşanmaların artması ve aile yapısının zayıflaması ulusal ve toplumsal düzeyde bir sorun olarak algılanmalıdır (Aile Rehberi, 2005, www.aile.gov.tr) .

Ülkemizde, boşanma oranlarının son yıllardaki hızlı artışı, hukuki boyutta yeni düzenlemeler yapılması ihtiyacını gündeme getirmiştir. Ülkemizde 2003 yılında kurulan aile mahkemeleri ile boşanma davası, velayet, aile mallarının paylaşımı, evlat edinme gibi konularda yaşanan sorunların hukuki yollarla çözümü ve uzlaşma temelinin sağlanması amaçlanmıştır.

“Toplumun temeli olan ailenin tüm süreçlerinde yaşanabilecek olumsuz olayların, çatışma ve sorunlarının bir uzmanlık mahkemesinde ele alınması ve koruyucu, önleyici ve geliştirici yaklaşımlarla karar alınmasının sağlanması ileri bir düzenlemedir. Aileye sorun odaklı yaklaşım ve belirli aile sorunlarını çözmek için hüküm verme mekanizması olarak aile mahkemesi Türk Adalet Sistemi açısından olumlu bir gelişmedir” (Cılga, 2008).

Boşanma sorunu, süreçleri ve sonuçları açısından oldukça olumsuz bir durum olmasına rağmen, Türkiye’de konu ile ilgili kaynakların, boşanmanın önlenmesi ve boşanma sonrası süreçte devletin destekleyici sosyal politikaların geliştirilmesi bakımından sınırlı olduğu görülmektedir. Gelişmekte olan bir ülke olarak, Türkiye’nin her alanda olduğu gibi, aile ve çocuk refahı alanında da halka sağladığı hizmetlerin geliştirilmesine ihtiyacı vardır. İhtiyaçlara cevap vermeye yönelik bazı hizmetler geliştirilmeye çalışılmaktadır ancak bu hizmetlerden bazıları halkın ihtiyaçlarını, beklentilerini dikkate almadan gerçekleştirildiği için bir süre sonra kaynaklar ve ihtiyaçlar arasındaki bağ kopabilmektedir. Bilindiği gibi strateji, “kaynaklarla ihtiyaçların buluşturulmasıdır”. Boşanma sorununun aşılabilmesinde de işlevsel bir stratejinin, halkın bakış açısını, yaşadığı koşulları, değerler sistemini bilmeden olanaksızdır (Arıkan, 1996).

Araştırma, ülkemizde giderek artan ve toplumsal boyutta bir sorun olan boşanmanın nedenlerinin ve boşanma sonrasında ortaya çıkan güçlüklerin değerlendirilmesi bakımından önem taşımaktadır. Boşanma, sonuçları açısından sadece boşanmış eşleri değil aile birliği içinde bulunan çocukları ve ailenin yakın çevresini de etkilemektedir. Bu nedenle, evlilik birliğinin korunmasına yönelik alınabilecek önlemlerin ve eşlere sunulabilecek hizmetlerin, sorunun çözümüne dair katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

1.4. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi “ Boşanma nedenleri ve boşanma sonrasında bireylerin karşılaştıkları güçlükler; demografik, sosyal, psikolojik ve ekonomik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek, en uzun süre yaşanan yer, evlilik şekli ve süresi, çocuk sahibi olma, çocuk sayısı ve en küçük çocuğun yaşı, velayet durumu, boşanma sonrası yaşanan konut, boşanma sonrası genel yaşam algısı, ruh sağlığı desteği, kendisi için nafaka alma durumu, boşanma öncesi ve sonrası maddi durum) anlamlı farklılık göstermekte midir?” şeklindedir.

1.5 Alt Problemler

Araştırmanın alt problemleri ise aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

Boşanmış bireylerin, boşanma nedenleri ve boşanma sonrasında karşılaştıkları güçlükler:

a) Boşanma nedenleri,

a.1. Demografik değişkenlerden;

a.1.1. cinsiyet,

a.1.2. yaş,

a.1.3. eğitim durumu,

a.1.4. meslek,

a.1.5. en uzun süre yaşanan yere göre, anlamlı farklılık göstermekte midir?

a.2. Sosyal, psikolojik ve ekonomik değişkenlerden;

a.2.1. evlilik şekli

a.2.2. evlilik süresi,

a.2.3. çocuk sahibi olma durumu,

a.2.4. çocuk sayısı,

a.2.5. en küçük çocuğun yaşı,

a.2.6. boşanma sonrası genel yaşam algısı,

a.2.7. ruh sağlığı desteği alma durumu,

a.2.8. boşanma öncesi maddi durum

a.2.9. boşanma sonrası maddi duruma göre, anlamlı farklılık göstermekte midir?

b) Boşanma sonrası karşılaşılan güçlükler,

b.1. Demografik değişkenlerden;

b.1.1. cinsiyet,

b.1.2. yaş,

b.1.3. eğitim durumu,

b.1.4. meslek,

b.1.5. en uzun süre yaşanan yere göre, anlamlı farklılık göstermekte midir?

b.2. Sosyal, psikolojik ve ekonomik değişkenlerden;

b.2.1. evlilik şekli

b.2.2. evlilik süresi,

b.2.3. çocuk sahibi olma durumu,

b.2.4. çocuk sayısı

b.2.5. en küçük çocuğun yaşı,

b.2.6. velayet durumu,

b.2.7. boşanma sonrası yaşanan konut,

b.2.8. boşanma sonrası genel yaşam algısı

b.2.9. ruh sağlığı desteği alma durumu,

b.2.10. kendisi için nafaka alma durumu,

b.2.11. boşanma öncesi maddi durum

b.2.12. boşanma sonrası maddi duruma göre, anlamlı farklılık göstermekte midir?

1.6. Sayıtlar

1. Seçilen örneklem grubunun, verilen anketi içtenlikle yanıtlayacağı düşünülmektedir.

1.7. Sınırlılıklar

Bu araştırma:

- 1) İzmir ilinde yaşayan boşanmış kadın ve erkeklerden oluşturulmuş örneklem grubu ile,
- 2) Türkiye’de Aile Mahkemelerinin 2003 tarihinde yürürlüğe girmesi nedeniyle bu tarihten sonra boşanmış kadın ve erkekler ile,
- 3) Hukuki boyutta resmi nikah akdi bulunan, boşanmış bireyler ve
- 4) Boşanmış kadın ve erkeklerin anket sorularına verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

Boşanma: “Evlenmenin yasal olarak sona erdirilmesidir. Yani, erkek ile kadının, yeni bir evlenme yapacak şekilde hukuki bir kararla evliliklerini tamamen sona erdirmeleridir” (TÜİK, 2010).

Kaba Boşanma Hızı: “Belli bir yıl içinde her bin nüfus başına düşen boşanma sayısıdır” (TÜİK, 2010).

Evlenme: “Türk Medeni Kanuna göre evlenmeye ehil erkek ve kadının, yetkili kanuni merci önünde yapmış oldukları çift taraflı bir akittir” (TÜİK, 2010).

Güçlük: “Zorluk, ağır ve yorucu emek, meşakkat, engel, pürüz” (Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük, <http://tdkterim.gov.tr/bts/>).

1.9. Kısaltmalar

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

TMK: Türk Medeni Kanunu

AMK: Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

2.1. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1.1. Evlenme Süreci, Evliliğin Oluşumu ve Eşler Arası İlişkiler

“Evlilik, kurumsallaşmış bir yol, bir ilişkiler sistemi, bir kadınla bir erkeği “karı-koca“ olarak birbirine bağlayan, doğacak çocuklara belli bir statü sağlayan toplumsal yönden “devletin“ kontrol, hak ve yetkisi bulunan yasal bir ilişki biçimidir” (Özgüven, 2000).

Toplular genel olarak, kadın ve erkek bireyler arasında doğum ile sonuçlanan cinsel ilişkiye izin vermeden önce evlilik ya da nikah töreni yaparlar. Bu törende kadın ve erkeğe, simgesel olarak aslında cevabı bilinen birbirleriyle evlenmeyi isteyip istemedikleri sorusu yöneltilir. Bu törenlerin amacı, evliliğin toplum ve aileler tarafından onayladığının belirtilmesi ve durumun çevreye sergilenmesidir (Güvenç, 1996).

İnsanların neden evlendikleri konusunda birçok neden sıralanabilir. Yapılan araştırmalarda; toplumsal beklentiler, sosyal idealler, aşk ve sevgi, çocuk isteği, düzenli cinsel yaşam, evlenme isteğinin bazıları olarak sıralanmıştır. Ancak insanların evlenmelerini sağlayan önemli bir neden de toplumun beklentisidir. Birçok kültürde, evlenecek insanlarla ilgili düzenlenmiş kurallar ve genellikle insanların evlenmesi yönünde yoğun bir toplumsal baskı vardır.

Kadın ve erkeğin aynı zaman ve mekanı paylaşmasıyla birlikte iki kişilik bir psikolojik sistem kurulmuş olur. Evlilik birliğiyle bir araya gelen bu insanların amacı, fizyolojik, psikolojik ve toplumsal açıdan birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılamaktır (Gülerce, 1996; akt: Doğan, 2010).

Toplumsal yapı içindeki değerler, gelenek ve görenekler doğrultusunda toplumun kadına ve erkeğe yüklediği roller, kişilerin birbirleriyle olan iletişim şeklini

etkiler. Bireyler arasında kurulan iletişim biçimi de kaçınılmaz olarak evlilik şeklini belirler. Evlilik ile kadın ve erkek arasında başlayan ilişki şekline karı-koca birlikteliği denmektedir (Şendil ve Kızıldağ, 2005).

Yasal ve toplumsal kurallar doğrultusunda, kadın ve erkek arasında gerçekleştirilen sözleşmeye evlilik denir. Evlilik, insanlar tarafından geliştirilen kültürel bir olgudur. Bu nedenle, tarihsel yapı içinde yüzyıllardır kuşaktan kuşağa aktarılan ve ait olduğu kültüre göre şekillenen evlilik, gelenek, görenek ve törenler açısından oldukça zengindir. Evlenme kararı alan kadın ve erkek, yaşadıkları yerdeki evlendirme birimine gerekli resmi evrakları vererek yasal süreci başlatmış olurlar. Türk Medeni Kanunu'na göre evlilik töreni; yasal olarak görevlendirilmiş evlendirme memuru tarafından, kanuni olarak yeterliliğe sahip iki tanık önünde ve açık olarak yapılmalıdır. Tanıklar önünde, tarafların evlenme isteklerini belirtmesiyle evlenme gerçekleşir (Ünlü, 1993).

Evlilikte temel amaç; eşlerin birbirlerinin biyolojik, sosyal ve psikolojik gereksinimlerini karşılaması ve birlikteliklerinin uyum içinde sürdürülmesidir (Ünlü, 1993).

Evlilikte, eşlerin bazı sosyal ve psikolojik ihtiyaçları bulunmaktadır. Sosyal ihtiyaçlar; güvenlik isteği, korunma, dayanışma içinde olduğunu hissetme ve geleceğe birlikte güvenle bakabilme arzusu, birliktelik duygusunu yaşama ve birbirlerinden onur duyabilme, ortak amaçlar doğrultusunda bir arada olabilmek şeklinde tanımlanabilir. Psikolojik ihtiyaçlar ise; sevgi ve buna bağlı olarak evlilikte doyuma ulaşmak şeklinde tanımlanmaktadır (Güneş, 2007).

Aile, farklı sosyo-kültürel çevrelerden gelen ve farklı kişiliklere sahip iki insanın evlilik yoluyla oluşturdukları bir birliktir. Bu nedenle, evlilik her iki eş için de yeni bir durum anlamına gelmektedir. Evlilik sürecinin başlangıcı, eşler için farklı bir yaşam biçimi ve yeni bir uyum süreci anlamına gelmektedir. Eşlerin evliliğe uyumunu etkileyen en önemli durumlardan birisi de, birbirlerinin tanımları, uzlaşabilmeleri ve gereksinimlerini gerektiği ölçüde karşılayabilmeleridir. Bu

nedenler, evlilik sürecinin başlangıcı aşamasında eşler arasındaki iletişim becerileri, evliliklerinin devamlılığı açısından önemlidir (Ünlü, 1993).

Bulut (1993)'a göre; yapılan araştırmalarda, iletişim becerilerinin güçlü olduğu ailelerde, aile ilişkilerinde sağlanan durumun yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Olumlu iletişim, ailede, aile üyelerinin birbirlerini daha iyi tanımalarına, birlik ve beraberlik duygusunun güçlenmesine, kendilerine ve birbirlerine karşı saygı duymalarına olanak tanımaktadır. Aile içi iletişimde, karşılıklı uyum ve empati kurmanın ve saygı aktarımında önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir. Aile üyeleri arasında hissedilen olumlu veya olumsuz duyguların birbirlerine aktarılabilmesi ancak etkili bir iletişim yolu ile mümkün olmaktadır. Bu nedenle, ailenin sağlıklı bir şekilde işlevselliğini koruması için etkili bir şekilde iletişim kurulması gerekmektedir.

2.2.1. Aile Yapıları, Tutumları ve Özellikleri

Aile, aralarında gerçek veya uzlaşma ile sağlanmış bir akrabalık bağı olan ve tüm sosyal ilişkileri bir soy etrafından toplanmış olan topluluklardır (Ülken, 1991).

Aile yapıları genel olarak, “büyük aile” ve “ çekirdek aile” olarak sınıflandırılmıştır. Günümüzde aileler genelde anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aileler şeklinde görünseler bile, büyük aile bağları çeşitli biçimlerde varlığını sürdürmektedir. Genel olarak günümüz aile yapılarında kuşaklararası ilişkiler dışında da bazı farklılıklar görünmektedir. Bazı aileler, boşanma veya terk edilmişlik nedeniyle tek ebeveynlidirler, bazıları ise boşanma veya yeniden evlenme nedeni ile oldukça karmaşık bir örüntü sergilemektedirler (Onur, 2000).

Günümüz kent yaşantısında, çekirdek ailelerin yakında veya uzakta oturan akrabalarıyla yakın ilişkiler içinde olduğu görülmektedir. Sosyal destek mekanizmaları bakımından; daha önce kente yerleşen akrabaların, yeni taşınan yakınlarına ev, iş bulmada, iş kurmada diğer kurumlarla ilişkilerde yol göstermede, bilgi vermekte destek olduğu bilinmektedir. Alt ve orta gelir düzeyindeki genç kuşak üyelerinin küçük çocuklarının bakımına genellikle, üst kuşağın yardımcı olduğu ve duygusal ve ekonomik destek sağladığı bilinmektedir (Tezcan, 2002).

Günümüz Türk ailesi hakkında yapılan araştırma sonuçlarında, çekirdek aile yapısının toplumsal değişim sürecinde daha da yaygınlaştığı ve demokratik, çağdaş bir aile yönetiminin benimsendiği ortaya çıkmıştır (Ünlü, 1993).

Yavuzer (2006)'e göre; “Ana- baba tutumlarının en belirgin iki özelliği “duygusal ilişki boyutu” ile “denetim boyutu” dur. Duygusal ilişki boyutu incelendiğinde, bu boyutun çocuğu merkez alan kabul edici tutumdan, reddedici tutuma kadar uzanan bir yelpaze içinde farklılaştığı görülür. Aynı şekilde “ denetim boyutu” da kısıtlayıcı tutumdan hoşgörülü tutuma kadar geniş bir alanı kapsar”.

Çocuk eğitimi konusunda geçmişten günümüze çok çeşitli yöntemler kullanılmıştır. Bunların bazıları oldukça katı, bazılarıysa serbest disiplin teknikleridir. Bu iki disiplin arasında kalan çeşitli yöntemler de bulunmaktadır. Kimi aileler çocuklarına karşı katı ve ceza vermeye yönelik bir eğitim yöntemi sergilemektedirler. Bu durumda, çocuğun davranışları ebeveynler tarafından aşırı tepki ile karşılanır. Çocuğun yaşamakta olduğu sorunlar ve duygularını ifade etme şekli bile çoğu zaman kabullenilemez ve çocuk cezalandırılır. Bunun sonucu olarak, çocuk kendine güvensiz ve sorunlarla baş etme konusunda yetersiz kalır (Dönmez, 2007).

2.3.1. Tarihsel Süreçte Boşanma Olgusu

“Çekirdek toplumsal kurum olarak aile ve ailenin evlilik yoluyla yeniden üretimi ve yeniden üretim sürecinde meydana gelen yol ayrılıkları(boşanmalar), insanlık tarihinin uzlaşma haritasında önemli bir yer tutmaktadır” (Zaltman, 2003; akt: Ekmekçi, 2010).

Aile, toplumsal bir kurum olarak, üreme oluyula insan türünün devamının sağlandığı, toplumsal sürecin ilk başladığı yer, cinsel ilişkinin düzenlendiği, eş, çocuklar ve aile yakınları arasında yakın ilişkilerin kurulduğu, mevcut toplumsal düzene göre ekonomik işlevlerin bulunduğu bir yapıdır (Ozankaya, 1991; akt: Sucu, 2007).

Çeşitli nedenler yüzünden, bir kurum olarak boşanmaya çeşitli çağlarda ve birçok ülkede izin verilmiştir. “Boşanma; hiçbir zaman tek eşli evliliğin alması olmamış, birtakım özel nedenler sonucu evliliğin yürümesi olanaksız duruma girdiğinde zorlukları hafifletici bir rol oynamıştır” (Russell, 2003).

Boşanma, evliliğin olduğu süreçten itibaren başlamıştır. Ailenin olduğu her yerde boşanmanın da olması kaçınılmazdır. Tarihin ilk dönemlerindeki ilk toplumlarda da günümüzün farklı coğrafyalarında da boşanma, istenmeyen bir süreç ve aile gerçeği olarak kabul edilmektedir (Sezal, 1996; akt: Sucu, 2007).

Evlenme, kadın ve erkeğin aynı mekanda sürekli olarak bir arada yaşama isteğinin toplumsal kurallar ve yasal yollardan onaylanmasıdır. Evlilikte amaç, aile kurmak ve insan soyunun devamını sağlamaktır. Evlilik kurumu insanlık tarihi kadar eskidir ve aile kurumuna yönelik yönelik olan toplumsal düzenlemeler tarihsel süreç içinde farklılaşma gösterip, yaşanan dönemin şartlarına göre evrilmiştir. Tarihsel süreçte, ilk evlilik biçimi erkeğin kadını kaçırmaması ile gerçekleşen kaçırma evliliğidir. Başka bir evlilik türü ise “satış evlenmesi” olarak bilinmektedir. Bu evlilik türünde erkek, evlenmek istediği kadını ailesinden satın alırdı. Erkeklerin, evlenmek istediği kadının ailesine geçici olarak hizmet ettiği ve bu şekilde evlenmeye hak kazandığı evliliğe ise, “hizmet evlenmesi” denilmekteydi. Kimi toplumlarda ise, kadın ve erkek belli bir süre birlikte yaşamakta ve kadının hamile kalması sonucunda evliliklerinin gerçekleşmesi durumuna ise “deneme evlenmesi” denilmektedir. Bazen de erkekler, eşlerini belli zaman dilimlerinde veya sürekli olarak değiştirmelerine ise “değiş-tokuş evliliği” denilmekteydi. Roma’da tarih öncesi dönemde tek kadınla evlilik kuralı bulunmaktaydı. Kadınlar evlilik süreçleri ile belirlenen statülerine göre, baba, erkek kardeş, kocaları veya kayınbabalarının velayeti altına girmektedirler. Zaman içindeki değişim ve gelişimlere bağlı olarak, boşanma konusunda düzenlemeler olmasına rağmen, kural olarak, kanunda boşanma konusu yazılı nedenler ile düzenlenmemiştir. Roma hukukunda, boşanmanın çeşitli nedenlere dayanması zorunluluğu bulunmamaktaydı. Boşanma, tarafların özgürce kullanabilecekleri bir hak olarak görülmekteydi. Ancak, boşanma konusundaki bu durum, boşanma oranlarının yükselmesine neden olduğu için, hukuksal düzenlemeler

yapılmış ancak bu durum boşanmada kusurlu görülen eşe para cezası vermekle sınırlı kalmıştır (Sağiroğlu, 2009).

2.3.1.1. İlkel Toplumlarda Boşanma: İlkel toplum üyeleri için evliliğin cinsel gereksinimleri ve yaşam sürecinde çeşitli ihtiyaçları için yanında bulunacak bir yardımcıdan başka anlam ifade etmediği düşünülmektedir. Bu nedenle, oldukça faydacı nedenlere dayanan birliktelik, eşin işlevlerini yerine getirmemesi durumunda son bulması kaçınılmaz olmaktadır. Bu durumlarda, eşin kendisine kötü davranması, toplumsal konumunu kaybetmesi, ilişkide başka birisinin varlığı ya da eşin ailesi ile anlaşılabilmesi gibi nedenlerle eşler birbirlerinden ayrılabilirlerdir. Ayrılma esnasında ise mal paylaşımı büyük bir özenle yapılmakta ve eşler kendilerine ait eşyayı beraberinde götürmekteydi (Anıl, 2008).

2.3.1.2. İlk Çağda Boşanma: “Bu dönem; toplumlarda merkezi otoritenin kurulduğu, yazılı yasaların, yargı kurallarının ve devamlı bir yönetimin; doğal ve ilkel boyun eğmenin yerine geçtiği bir evreyi belirler. Ancak bu dönemin ”İlkel Dönemler” den diğer bir farkı da, insanların eski tek biçim gelenekleri terk ederek her toplumun kendisine özgü bir takım gelenek ya da yasa kurallarını benimsemiş olmasındandır” (Anıl, 2008, s. 6).

2.3.1.3. Hristiyanlıkta Boşanma: “M.S. IV. yüzyıldan sonra Avrupa ve Roma İmparatorluğu’nda Hristiyanlığın baskın olmasıyla; evlilik ve boşanma konularında dinsel kurallar geçerli olmaya başlamıştır. Ancak, M.S. X. yüzyıla kadar; Roma ve Cermen hukukunun aile ve boşanmaya ilişkin kurallarına dokunulmayarak; tıpkı evlilik gibi boşanmanın da, esas olarak, tarafların rıza ve anlaşmalarıyla gerçekleşebileceği kuralının uygulanmasına devam edilmiştir. Cermen hukukunda tek taraflı olarak erkeklere tanınan boşanma hakkı konusunda düzenleme yapılmamıştır. Bundan sonraki süreçte ise, varolan kuralları değiştirebilecek güce ulaştığına inanan Hristiyan kilisesi, boşanmayı yasaklamıştır. XVIII. yy’ daki aydınlanma hareketine kadar Katolikliğe bağlı ülkelerde katı bir şekilde uygulanarak sürdürülen bu yasaklamada; tarafların anlaşarak da olsa boşanmaları mümkün bulunmuyordu. XVI. yüzyılda, Reform hareketiyle büyük bir darbe yiyen bu yasaklamalar; nihayet XVIII.

Yüzyılda başlayan büyük aydınlanma hareketleriyle eski güçlerini kaybettiler” (Anıl, 2008, s. 10).

2.3.1.4. İslamiyet’te ve Kanunu Medeni’nin Kabulünden Önce Türkiye’de Boşanma: Eski Türk töresi; kadını aile içinde çok saygın bir konuma getirmişti. Bu bakımdan onun rasgele nedenlerle boşanması ya da aile içindeki yerini sarsacak davranışlarla karşı karşıya bırakılması söz konusu değildi. Buna karşılık; İslam dininin doğduğu Arabistan’da durum çok daha farklıydı. Baba egemenliğinde bir aile yapısına sahip olan bu toplumda; kadının konumu aşağı düzeyde bulunmaktaydı. Kanunu Medeni’nin 1926 yılında kabulünden önce; evlenmeler Türkiye’de de İslam hukukuna göre yapılıyordu. Bu hukuka göre; evlenme tarafların özgür iradesiyle kurulan bir akit şeklinde oluşturuluyor ve bu sırada tarafların yanlarında hazır bulunan imamın okuduğu dua ile nikah töreni tamamlanıyordu (Anıl, 2008, s.11).

Boşanma, çok zorunlu durumlar dışında kabul edilmemekteydi. Ayrıca, boşanma hakkı erkeğe verilmekle birlikte, nikah sırasında kadınlar da bu hakkın kendilerine verilemesini talep edebiliyorlardı (Kurnaz, 1991).

İslam hukukunda kadının boşanma hakkı, boşanma isteğinde bulunması sınırlı bir alana sahipken Osmanlı döneminde bu konu esnekleştirilmiştir. “Saray ve üst tabaka ailelerinde nikah akdi sırasında kadına da boşanma hakkı verilmesi, kadının, kocanın da razı olacağı bir bedel ödeyerek boşanmayı sağlaması ve çeşitli sebeplerle kadıya başvurarak boşanma talebinde bulunması gibi uygulamalar şer’iye sicillerinde ve fetva mecmualarında bol miktarda yer almaktadır” (bk. M. A. Aydın, İ. Ortaylı, S. Savaş: akt; www.aile.org.tr).

2.4. Boşanma Nedenleri

Toplumsal yaşamda meydana gelen değişimler, boşanma oranlarının artışında önemli bir neden olmaktadır. Günümüzde boşanmaların artmasında, kadının ekonomik bağımsızlığının artması, aile yapılarının değişmesi, yasal olarak boşanmanın geçmişe oranla kolaylaştırılması ve toplumun boşanmaya ilişkin yargılarının değişmesi gibi nedenler etki etmektedir (Ünlü, 1993).

Günümüzde, hızla yükselen boşanma istatistikleri, evlilik kurumunun işleyişiyle ilgili somut bir sonucu, aynı zamanda toplumsal ve hukuki koşulların boşanmayı kolaylaştıran etkisini ortaya koymaktadır (Çakır, 2011).

Aile yapısı ve evlilik ilişkilerindeki somut değişimler, günümüzün başlıca değişimlerinden birisidir. Çağdaş Türk toplumlarında aile ve evlilik ilişkilerinin çözümlenmesi, kendini aile içi ilişkilerde olumsuz eğilimlerin gösterdiği değer yargılarının yeniden gözden geçirilmesine bağlı olarak bu değişimlerin karmaşık bir doğaya sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Bu durum, sosyal ve kişisel sebeplere bağlıdır. Ailede ortaya çıkan ekonomik sorunlar, kadının çalışma hayatına girmesiyle birlikte, ailedeki rolü değişmeye başlamıştır. Tüm bu nedenler, aile ilişkilerinin ataerkil yapısının zayıflamasına neden olmuştur. Türk toplumlarında son yıllarda yükselen boşanma oranları bunun bir kanıtıdır (Süleymanov, 2010).

Aile ve evlilik ilişkisinde yaşanan çatışmalar, çiftlerin aile geçmişleri, yetişme tarzları ve kültürel özellikleri, maddi konumdaki farklılıklarına bağlı olarak derinleşip, büyüebilmektedir (M. Aktaş, 2009).

“Aile içi yaşam sürecinde; eşler arasında ve anne- baba ile çocuklar arasında her yönden yapıcı, geliştirici bir diyalogun gerçekleşmemesi günümüzde en önemli sorunlar arasında yer almaktadır. Aile içi ilişkilerde ortaya çıkan anlaşmazlıklar, kavgalar, baskı ve şiddet uygulamaları aile bireylerinin kişisel güvenliklerini, kişi haklarını olumsuz etkilemektedir. Duygusal, fiziksel, cinsel, ekonomik istismar olayları hukuki açıdan birer dava konusuna yoğun olarak dönüştürmektedir” (Cılga, 2002).

Clerk ve Pearson (1985) tarafından, boşanmış çiftler üzerinde yapılan araştırmada; erkek ve kadınların yaklaşık üçte ikisinin kötü iletişimi evliliklerinde en önemli sorun olarak belirttikleri saptanmıştır (akt: Şener ve Terzioğlu, 2002).

Boşanmanın psikolojik, ekonomik sosyal ve hukuki boyutları bulunmaktadır. Evlilikte eşlerin beklentilerinin çeşitli nedenlerle karşılanamaması, uyumlu şekilde yürütülemeyen ilişkiler ve tartışmaların artması boşanma nedenlerinin bazılarıdır. Boşanma; nedenleri ve sonuçları bakımından toplumsal ve bireysel farklılıklara göre değişmektedir. Henslin (1992) , “dünyada artan boşanmaları birbirine uymayan cinsiyet rolleri, cinsiyet dünyalarının ayrılığı, farklı yaşam beklentileri, evlilik yaşantısının rutinleşmesi, aile ve evlilik fonksiyonlarındaki değişim, aile içi iletişimin azalması, boşanan insanlara kurumsal ve sosyal desteğin artması, değişen kocalık ve kadınlık rolleri, şehirleşmenin ve sanayileşmenin ortaya çıkardığı toplumsal değişim” (Henslin, 1992b: 389) gibi sebeplere bağlamaktadır (akt: Şentürk, 2008).

Günümüzde, boşanma nedenleri, bireylerin maddi sorunları ve toplumsal yaşamda karşılaşılan güçlükler boşanmış bireylerin maddi sorunları ve toplumsal yaşamda karşılaşılan güçlükler ortaya koyulmaktadır (Coontz, 2007).

Evliliklerin sona ermesinde; genç yaşta evlenmek, eğitim düzeyinin düşük olması, iş yaşamı ve çocuk bakımından kaynaklanan beklentileri karşılamaya çabalamak ve bunlara bağlı olarak çiftlerin yoğun stres altında olmaları gibi nedenler sıralanabilir (Clarke-Stewart, Brentano, 2006).

Evlilikte yaşanan sorunların birçok nedeni olabilmektedir. Tarafların birbirilerinden beklentilerinin karşılanamaması, iletişim sorunları, sevgi ve saygının azalması, kültürel farklılıklar, cinsel sorunlar, erk mücadelesi, maddi konular, kötü alışkanlıklar, ilişkide başka birinin varlığı bunlardan bazıları olarak belirtilebilir (Şendil ve Kızıldağ, 2005).

Bray (1995)'e göre, ailede anlaşmazlık yaşanması, stres, ruhsal/duygusal sıkıntı, sorunları çözme teknikleri ve karşılıklı iletişim kurma konusundaki yetersizlikler nedeniyle ortaya çıkmaktadır.

Evlilik sürecini olumsuz etkilenen durumlardan birisi de eşlerin birinin istekleri nedeniyle, karşı tarafın engellendiğini hissetmesi ile başlayan çatışma sürecidir (Tezer, 1986).

Çatışmalar, kırıcı bir şekilde söylenen sözler, mizah anlayışının olmaması, fazla televizyon seyretmek, karşısındakini dinlememek, kötü alışkanlıklar, cinsel ihtiyaçların karşılanmaması, bir evliliğe son vermek için belirtilen nedenlerden bazılarıdır. Bu nedenler, evliliği isteme nedenleri kadar çeşitlidir (Fisher, 2004).

Boşanma aşamasındaki tek durum, iki kişinin anlaşmazlıkları ve sıklıkla tartışmaları sonucu tarafların duygusal olarak çözülmeye başlayıp, ardından evlilikte taraflarca algılanan mutluluğunun azalması ve bunun sonucunda taraflardan birinin evliliğin kurtarılamayacak kadar zarar gördüğünü düşünerek ayrılmak istemesi değildir. Zaman zaman kişilerin yalnızca evlilik niteliğini kısmi olarak yansıtan nedenlerden dolayı, evlilikte yüksek düzeyde anlaşmazlık ya da mutsuzluk yaşanmadığı halde boşanmaları söz konusu olmaktadır (Amato, 2007).

Tüm evliliklerde ortaya çıkması mümkün olan sorunlar, çözüm sürecini de beraberinde getirmektedir. Evlilik yaşantısında ortaya çıkan bireysel, cinsel ve ekonomik birçok konuda yaşanan sorunlar ve bu sorunların çözümüne yönelik beceriler, evliliklerin sürdürülmesi bakımından önem taşımaktadır (Akkaya, 2010).

İlişkide çiftler temelde aynı görüşe sahip olmayabilirler, ancak her sorunun çatışmayla sonuçlanması, ilişkiyi yıpratarak boşanma noktasına getirebilir (Rosen-Grandon, 1999; akt: Canel, 2007).

Ülkemizde boşanmaya etki eden nedenlerden bir diğeri de, tarafların evlilik yaşamları sırasında karşılaştığı cinsel sorunlardır. Ülkemizde, cinsellik konusunun konuşulmasından kaçınılması ve evlilik öncesi cinsel birlikteliğin toplum tarafından çoğunlukla hoş karşılanmayan bir durum olarak görülmesi nedeniyle, özellikle kadınların cinsel yaşamının genellikle evlilikten sonra başlaması gibi nedenlerden ötürü, üstü kapalı da olsa cinsel sorunların, tarafların evlilik yaşamlarında olumsuz bir etki bıraktığı düşünülmektedir.

Eşlerin yaşadığı cinsel sorunlar, karşılıklı beklentilerin karşılanamaması, bedensel nedenler veya psikolojik nedenlerden kaynaklanabilir. Hukuksal olarak da, eşlerin cinsel beklentilerinin çeşitli nedenlerle karşılanamaması, evlilik birliğinin temelden sarsılmasının kabulünü gerektirmektedir (Öztürk, 2010).

Cinsel olarak, eşlerin beklentilerinin karşılanamaması, evlilikteki en önemli uyumsuzluk nedenlerinden birisi olarak görülmektedir. Cinsel ihtiyaçların karşılanması, evliliğin başlıca amaçlarından biri olması nedeniyle, bu ihtiyacın karşılanamamasının boşanmaya neden olması oldukça doğaldır. Evlilik ilişkisinin tümü ile cinsel yaşantının niteliği arasında mahrem bir bağ bulunduğu için bunun ortaya çıkarılması çok güçtür (Dominian, 1974).

Türkiye’de, yaygın olan evlilik kurumunun mahrem konularından biri olarak görülen cinsellik konuşulması tercih edilmeyen bir konudur. Evlenme sürecine kadar cinsel yasaklarla yetiştirile bir genç kadından, evlendikten sonra cinsellikle ilgili görevleri yerine getirmesi beklenmektedir. Türk toplumunda, kadınların çoğunluğu, ilk cinsel birlikteliğini evlilik kurumuna girdikten sonra yaşamaktadırlar. İlk cinsel yakınlığı yaşadığı erkekle evli olan kadınlar, cinselliği eşleri ile öğrenmekte ve geliştirmektedirler. Ülkemizde, cinsellik halen tabu olarak görülmekte, cinsel sorunlar saklanmakta ve cinsellik kulaktan dolma bilgilerle yaşanmaktadır (Abalı, 2006).

“Kıskançlık, dikkat çekici boşanma nedenlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Engels, kıskançlık duygusunun insanlık tarihinin geç bir aşamasında ortaya çıktığını belirtmektedir. Özel mülkiyetin ortaya çıkışıyla ve erkeğin ailede üstün konuma geçmesiyle, doğal yapısını yitiren kadın, kıskançlığı tanımıştır. Kadını, erkeğe bağımlı kılan toplumsal ilişkilerin özelliği nedeniyle, kadın, erkeğe sahip olduğuna inanır. Erkek de böyledir ancak o, kendini bir kadınla sınırlı hissetmez. Bu nedenle erkek, kadının bireysel kimliği içinde her zaman merkezde yer alır. Klişeleşmiş bu duygu nedeniyle, erkek kadını aldatırsa, kadın kişilik yapısının yıkıma uğradığını, hakarete maruz kaldığını ve ayrıca var oluşunun elinden alındığını düşünür. Kadın erkeği aldatırsa, aynı düşünce erkekte de ortaya çıkar.

Ancak, bunun da ötesinde erkek, aldatıldığında toplum gözünde rezil olduğunu ve onursuz bir hale düştüğünü hisseder. Kuramsal olarak böyle görünen olay, pratikte kadının bir erkeği aldatmasının asla hoş görülemeyeceği ve çok ağır cezalandırılması gerektiği şeklinde görülmektedir. Erkeğin kadını aldatması ise “doğaldır”. Bu doğallığın kökeni tekeşli evlilik öncesine kadar uzanmaktadır” (Tiryaki, 2004; akt: Kaya, 2009).

Boşanma konulu araştırmalarda, cinsiyet, sosyal ve ekonomik düzey, evlilik süresi, evlilik yaşı gibi faktörlerin boşanmaya etkisi sıklıkla incelenmektedir. Boşanma konusunda yapılan araştırmalar sonucunda, sosyo-ekonomik düzeyin boşanmayla bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır (Uçan, 2007).

2.4.1. Türk Medeni Kanuna Göre Boşanma Nedenleri:

2.4.1.1. Zina Nedeniyle Boşanma: Medeni Kanun’un 161. Maddesi uyarınca, “Eşlerden birisi zina ederse, diğer eş boşanma davası açabilir.” Evli bir kadının kocasından başka bir erkekle, evli bir erkeğin de karısından başka bir kadınla cinsi ilişkide bulunması zinadır.

2.4.1.2. Hayata Kast, Pek Kötü veya Onur Kırıcı Davranış: Medeni Kanun’un 162. maddesi uyarınca; “Eşlerden her biri diğeri tarafından hayatına kastedilmesi veya kendisine pek kötü davranılması ya da ağır derecede onur kırıcı bir davranışta bulunması sebebiyle boşanma davası açabilir.”

2.4.1.3. Suç İşleme ve Haysiyetsizlik Nedeniyle Boşanma: Utanç verici veya yüz kızartıcı nitelikte hırsızlık, dolandırıcılık, ırza geçme, emniyeti suistimal, sahtekarlık, kaçakçılık, zimmet, gasp gibi suçlar küçük düşürücü suçlar olarak kabul edilir. Burada söz konusu olan sadece küçük düşürücü bir suç işlemek veya haysiyetsiz hayat sürmesi değil, aynı zamanda bu olumsuzlukların evlilik birliğini çekilmez hale getirmesidir.

2.4.1.4. Terk Nedenine Dayalı Boşanma: Ortak konutu terk etmeye zorlayan veya haklı bir sebep olmaksızın ortak konuta dönmesini engelleyen eş de terk etmiş sayılır.

2.4.1.5. Akıl Hastalığı Nedeniyle Boşanma: “Eşlerden biri akıl hastası olup da bu yüzden ortak hayat diğer eş için çekilmez hale gelirse, hastalığın geçmesine olanak bulunmadığı resmi sağlık kurulu raporuyla tespit edilmek koşuluyla bu eş boşanma davası açılabilir.”

Akıl hastalığı sebebi ile boşanma davası açmak için gerekli şartlar bakımından yeni Medeni Kanun birtakım değişiklikler yapmıştır. Mülga 743 sayılı Kanun’un 133. maddesi, akıl hastalığı sebebi ile boşanmaya hükmedebilmek için, bu hastalığın en az üç yıldan beri devam eden bir hastalık olmasını aramıştır. Ancak yeni Kanun bu üç yıllık süreyi kaldırmıştır. Sağlıklı olan eşi üç yıl gibi uzunca bir süre katlanılmaz hayat şartları altında bırakmanın hakkaniyete aykırı olduğu, tıp bilimindeki gelişmelerin akıl hastalığının iyileşip iyileşmeyeceğinin belirlenmesinde üç yıl gibi uzun bir süre beklemeyi gerektirmediği düşüncesi ile bu değişiklik yapılmıştır (Özden, 2010).

2.4.1.6. Evlilik Birliğinin Sarsılması: “Evlilik birliği, ortak hayatı sürdürmeleri kendilerinden beklenmeyecek derecede temelinden sarsılmış olursa, eşlerden her biri boşanma davası açabilir.”(Oy,2008).

2.5. Boşanma Nedenleri İle İlgili Araştırmalar

2.5.1.Boşanma Nedenleri Konusunda Yurt Dışında Yapılan Bazı Araştırmalar

Antroplog Laura Betzig, 160 toplumu incelediği araştırmalarının sonucunda, özellikle kadın tarafından aleni şekilde yapılan zinanın, bir evliliğe son vermek için öne sürülen en yaygın sebep olduğunu saptamıştır. Kısırlık ikinci sıradadır. Erkeğin eşine yaptığı fiziksel/duygusal şiddet, dünyadaki boşanma nedenlerinin üçüncüsüdür. Bunları bir eşin kişiliği ve davranışıyla ilgili pek çok suçlama izlemektedir. Huysuzluk, kıskançlık, aşırı gevezelik, saygısızlık, kadının tembelliği, kocasının evine bakmaması, cinsel açıdan ihmal edilmek, kavgacılık ve evden uzak kalmak boşanma gerekçelerinin bazılarıdır. Ayrıca, boşanmanın genelde evliliğin ilk yıllarında; düğünü izleyen dördüncü yıl içinde veya dolaylarında olagelmesi en çarpıcı noktadır (akt: Fisher, 2004).

ABD’de boşanma riski, hem kadınlar hem de erkekler için 20 ile 24 yaşarı arasında doruğa çıkar. Birleşmiş Milletler’ in yıllıklarında verileri bulunan yirmi dört toplumda boşanma olasılığının en yüksek olduğu yaş grubu erkekler için 25-29, kadınlar için ise eşit ölçüde 20-24 ile 25-29’dur (Fisher, 2004).

Gottman ve Levensan (2000)’ in yapmış olduğu araştırmaya göre, evliliğin ilk 7 yılında boşanmaların en üst düzeye ulaştığı ve çiftlerin ilk çocuklarının 14 yaşına eriştiği dönemin; boşanma riskinin yoğun olduğu ve evliliklerin devamı için en kritik olan süreçler olduğunu ortaya koymuştur.

Batı ülkelerinde, bu yüzyılın başından beri boşanma istatistikleri sürekli artış göstermiştir. Kuzey Amerika ülkeleri, özellikle ABD, boşanma oranları bakımından ilk sırayı almakta ve 1912 yılında her on evlilikten birisi boşanma ile biterken, 1974 yılında her 2.3 evlilikten birisi boşanma ile bitmiştir (Yörükoğlu, 1997).

Straus (1980) ‘un yaptığı araştırmaya göre; kadınların %28’ inin evlilikleri süresince, eşleri tarafından en az bir defa şiddete maruz kaldığı ortaya konuşmuştur.

Kitson’a (1992) göre, “sosyo-ekonomik düzeyi yüksek bireyler boşanma nedeni olarak; iletişim eksikliğini, ilgi alanlarındaki uyumsuzlukları, anlaşmazlığı, buna karşılık sosyo-ekonomik düzeyi düşük bireyler; daha çok fiziksel veya duygusal istismar, evle ilgili sorumluluk paylaşımında sorunlar, ekonomik sorunlar, eşin alkol ve kumar alışkanlığı gibi durumları boşanma nedeni olarak belirtmişlerdir” (akt: Uçan, 2007).

Geller (1995), yapmış olduğu araştırmaya göre; her yıl yaklaşık 4.000 kadının eşleri, eski eşleri veya erkek arkadaşları tarafından öldürüldüğü, FBI raporlarına göre ise; her yıl yaklaşık olarak 1.500 kadının kocası veya erkek arkadaşı tarafından öldürüldüğü ortaya çıkmıştır. Tüm kültürlerde kadınların eşleri tarafından şiddete maruz kaldığı sonucu çıkmış olsa da aile içi şiddetin yoksulluk sınırının altında olan evlerde daha sık meydana geldiği ve genellikle 18-30 yaş arası kadın ve erkekler arasında geçerli olduğu bilinmektedir. Ulusal boyutta, tüm evsiz kadınların ve çocukların yüzde 50’si aile içi şiddet nedeniyle sokakta yaşamaktadırlar.

Hunt (1966) a göre; “aslında günümüzde boşanmaların yaygınlaşmasının nedeni insanların evliliğe daha az istekli olması değil, mutlu bir evlilik kurma isteğinin giderek artmasıdır”. Buna karşıt bir görüş de (Ackerman, 1958) “çoğu insanın kişisel psikolojik sorunlarına çözüm getireceği umuduyla evlendiği ve beklenen mucizenin gerçekleşmemesinin” boşanmaya neden olduğunu vurgulamaktadır (akt: Geçtan, 1984).

2.5.2. Boşanma Nedenleri Konusunda Yurt İçinde Yapılan Bazı Araştırmalar

Arıkan (1992) ‘ın, “Yoksulluk, Evlilikte Geçimsizlik ve Boşanma” konulu araştırmasında, evlilikte geçimsizliğe neden olan sebepler şu şekilde sıralanmıştır: Erkeklerin yüzde 80’inin sıklıkla veya zaman zaman eşine fiziksel şiddet uygulaması, kadınların evlilikleri süresince sözlü ve fiziksel şiddete maruz kalması, kocanın içki ve kumar gibi alışkanlıkları yüzde 48, evlilik dışı ilişki ve akrabalarla ilişkiler yüzde 44, maddi sıkıntı yüzde 45, cinsel sorunlar yüzde 27 oranında olduğu ortaya çıkmıştır. Geçimsizlik konusunda kadınların çoğunlukla akrabalara danıştığı görülmektedir. Akraba ve arkadaşlara danışanların oranı yüzde 26’ dır.

Bilka Kadın Araştırma Merkezi (1998) tarafından yapılan bir araştırmaya göre; incelenmiş olan 240 dosyadan, 150 dosyada kadınlar, 90 dosyada da erkekler davacı olmuştur. Konusu şiddet olan 16 dosyada kadınlar davacı olurken, 7 dosyada da erkekler davacı olmuştur (Sezen, 1998).

Aile içi şiddet konusunda yapılan araştırma sonuçlarına göre, toplumdaki genel şiddet olaylarında alkol kullanım oranının yüzde 67 olması nedeniyle, aile içi şiddetin en önemli nedenlerinden birisinin alkol kullanımı olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır (Tarhan, 2008).

Demir (1988) tarafından, İzmir’de boşanmış 55 kadın ile yapılan araştırmada; boşanmayla sonuçlanan evliliklerin yüzde 24’ünün 1-11 ay, yüzde 27’sinin 2-5 yıl arasında gerçekleştiği, kayınvalide-kayınpederin boşanmada önemli rol oynadığı,

akrabalar arasında boşanma oranının yüksek olduğu saptanmıştır. Boşanma kararını veren kadınların oranı yüzde 75'tir. Bu kadınların yüzde 25'i evin geçindirilmemesi, maddi yetersizlik, kocanın işsizliği, yüzde 22'si kocanın sorumluluklarını yerine getirmemesi, yüzde 16'sı kültür farklılığı ve kişilik uyumsuzluğunu birincil boşanma nedeni olarak belirtmiştir. İkinci sırada kocanın aile sorumluluğunu taşıyamaması ve evi geçindirmemesi yer alırken üçüncü sırada (%55) ilgisizlik ve sevgisizlik boşanma nedeni olarak belirtilmiştir (www.aile.gov.tr).

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından 2010 yılında yayınlanan, Aile Yapısı Araştırması 2006'nın sonuçlarına göre, boşanmış erkeklerin yüzde 29'u, kadınların ise yüzde 21'i en önemli boşanma sebebi olarak "aldatma" yı görmektedir. Boşanmış kadınların yüzde 11'i, erkeklerin ise yüzde 5'i eşi tarafından aldatılmış olmaları nedeniyle boşandıklarını belirtmiştir. Boşanmış kadınların yüzde 17'si eşleri tarafından dayak ve kötü muameleye maruz kaldıkları için boşandıklarını belirtmiştir. Erkeklerin ise hiçbiri dayak ve kötü muameleyi kendisi için boşanma nedeni olarak belirtmemiştir. Kadınlarda evliliklerin boşanma ile sonuçlanmasında içki ve kumarı en önemli neden olarak gösterenlerin oranı yüzde 11'dir. Erkeklerde ise bu oran yüzde 3'tür. Her iki cinsiyette yaklaşık eşit oranlarda görülen "sorumsuz ve ilgisiz davranma" erkeklerde yüzde 17, kadınlarda yüzde 19 olmak üzere boşanmalarda en önemli sebepler arasında yer almaktadır. Akrabalarla kurulan ilişkilere bakıldığında, katılımcıların yüzde 24'ü sorunlarını akrabalarla paylaştıklarını, benzer şekilde kardeşlerle sorunların paylaşılmasının yüzde 39 oranında olduğu, ayrıca komşularla da yüzde 22 oranında sorunların paylaşıldığı sonucu ortaya çıkmıştır (www.aile.gov.tr).

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından 2009 yılında yayınlanan Boşanma Nedenleri Araştırması, yüzde 55'i kadın yüzde 45'i erkekler olmak üzere 1200 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; boşanmış kişilerin cinsiyeti ve eğitim durumları arasında belirgin bir fark olmadığı, boşanmış kişilerin yaş gruplarına göre dağılımına bakıldığında çoğunluğunun (% 43) 26-35 yaş grubunda yer aldığı, evli olunan dönemde kadınların yarısından fazlasının

(%54) ev hanımı olduğu, boşanma oranının % 44 ile evliliğin ilk 5 yılında gerçekleştiği, eski eşin ailesinin evliliklerine, kadınların yüzde 49'u, erkeklerin ise yüzde 46'sı müdahale olduğunu belirtmiştir. Boşanma nedenlerine bakıldığında yüzde 41 ile “eşin aile gelirin üstünde harcama yapması” ve ekonomik temelli sorunların varlığı, yüzde 36 ile çocukların bakımı ve yetiştirilmesi ile ilgili sorunların belirtildiği ortaya konulmuştur.

Boşanma Nedenleri Araştırması (2009) 'na göre; evlilik sürecinde eşlerin kök ailelerinin aile içi ilişkilerdeki müdahaleleri azımsanmayacak bir orandadır. Bu bulgudan hareketle boşananların evliliklerinde aile faktörünün önemli olduğu söylenebilir. Geleneksel Türk ailesinde aile içi iletişimde aile büyükleri sorunların çözümünde ve evliliğin devam ettirilmesinde önemli bir rol üstlenmekte iken, günümüzde ailenin sorun çözen ve arabulucuk yapan rolünden, sorun üreten bir noktaya gelmesinde, aileler ve diğer yakın sosyal çevre ile iletişimin azalması ile birlikte bireyselleşmeye doğru giden sürecin, boşanmanın artmasında da zemin hazırlayabileceği göz önüne alınmalıdır. Araştırmada tespit edilen başka bir sonuç; cinsiyete göre bireylerin çocuk sayılarının birbirine yakın oranlarda olmak üzere çoğunlukla (Kadınlar %46, erkekler %54) bir çocuğu bulunmaktadır. İki çocuğu bulunan kadınların oranı %43 iken erkeklerin oranı % 32'sinin iki çocuğu bulunmaktadır. Katılımcıların % 71'i daha önce boşanmayı düşündüğü halde kadınların %58'i, erkeklerin %57'si boşanmalarını geciktiren en önemli faktörün çocuklarının varlığı olduğunu dile getirmişlerdir.

Boşanma Nedenleri Araştırma (2009)' sında boşanma nedenleri arasında yüzde 90 düzeyinde şiddetli geçimsizlik bulunması dikkat çekicidir. Boşanma nedenlerinden bir diğeri de maddi sorunlardır. Buna ilişkin ifadelerle göre bireylerin yüzde 41 'i eşinin “aile gelirin üstünde harcama yapması” ve yüzde 39'u “geçim sıkıntısı yaşamasını” belirtmiştir.

Abalı (2006)' nın yaptığı araştırmada, boşanmak için başvuran kadınların eşleriyle olan cinsel yaşamlarını boşanma nedeni olarak görme durumlarını belirlemeyi amaçladığı çalışması sonucunda; boşanmak için başvuran kadınların

eşleriyle olan cinselliklerinin genellikle kötü olduğu sonucuna ulaşmış ve bu durumun kayıtlara yansımamakla birlikte boşanmayı başlatan önemli faktörlerden biri olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Uyar (1999)' in yaptığı araştırmada ise; boşanma oranının evliliğin ilk yıllarında daha sık olduğu, boşanmış bireylerin yaklaşık yarısının çocuk sahibi olduğu ve çocuk varlığının boşanmayı engellemekten ziyade boşanma sürecini uzattığı varsayılmaktadır. Boşanmış kadınlar, eski eşleriyle olan cinsel ilişkileri konusunda, boşanmış erkeklere oranla daha yüksek olarak doyumsuz olduğunu belirtmişlerdir. Boşanmış kadınların yüzde 67.3' ü evliliklerinde eşleri tarafından fiziksel şiddete uğradıklarını, erkeklerde bu oranın yüzde 24.3 olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Yıldırım (1998)' in kadına ve çocuğa yönelik şiddetin toplumsal kaynakları konulu araştırmasına göre; arkadaşlık kurarak evlenenlerin büyük çoğunluğu, ikinci derecede; görücü usulü evlilik yapanların çoğunluğu ise en ağır dereceden şiddete uğramışlardır. Arkadaşlık kurarak, tanışarak evlilik yapmanın diğer evlilik biçimlerine oranla görece olarak genel şiddet derecesini azaltıcı etkisinden söz edilebilir.

Boşanma ile sonlanan evliliklerde kadının hedef olduğu saldırganlık konulu araştırmada; yüzde 26.42 düzeyinde kadına karşı şiddet saptanmıştır. Kadına karşı şiddet en yüksek oranda (%42.44) sözel, ikinci sırada (%33.09) fiziksel ve son olarak da (%24.46) hem fiziksel hem de sözel olarak saptanmıştır. Kadına karşı şiddetin en çok 21-36 yaşlar arasında uygulandığı sonucu ortaya çıkmıştır (Özkan ve Böke, 1994).

Özügürlü (2006) yaptığı araştırmasında, eşlerin ilişkilerini bozan ve çatışmalara yol açılan konuları şöyle belirlenmiştir: araştırmaya katılan 300 evli kadının yüzde 86' sı, kocaları tarafından kişiliklerine değer verilmediğini ve bunu ciddi bir sorun olarak gördüğünü, iletişim yetersizliğinden kaynaklanan bazı sorunların çözüme ulaşmadan devam ettiğini ve yüzde 96' sının sorunu ortaya

koyamadığı, ortak bir amaç uğrunda birlik ve beraberlik kuramayanların yüzde 90 olduğu, eşler istemediği halde aile büyüklerinden müdahalede bulunmasından şikayetçi olanlar yüzde 56, evdeki iş paylaşımı konusunda anlaşmazlık yaşayanlar yüzde 93, eşlerden birisinin ya da her ikisinin topluluk içinde birbirlerine karşı ilgisizlik ve kırıncı davranışlarını ciddi bir sorun olarak görme oranı yüzde 96, eşlerinin dışarıda geçirdikleri zamanı kendileriyle paylaşmamasını ciddi bir sorun olarak görenlerin oranı yüzde 96 olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

2.6. Aile Mahkemelerinin Yapısı ve İşleyişi

Aile Mahkemeleri, 9 Ocak 2003 tarihinde yürürlüğe giren 4787 sayılı kanunla kurulmuştur. Uzmanlık mahkemesi niteliğinde olan bu mahkemeler aile hukukundan doğan dava ve işlere bakmakla görevlidir (Aile Rehberi, 2005).

“Toplumun temeli olan ailenin tüm süreçlerinde yaşanabilecek olumsuz olayların, çatışma ve sorunlarının uzmanlık mahkemesinde ele alınması ve koruyucu, önleyici ve geliştirici yaklaşımlarla karar alınmasının sağlanması ilerici bir düzenlemedir. Aileye sorun odaklı yaklaşım ve belirli aile sorunlarını çözmek için hüküm verme mekanizması olarak aile mahkemesi Türk adalet sistemi açısından olumlu bir gelişmedir” (Cılga, 2008).

Aile mahkemeleri, önlerine gelen dava ve işlerin özelliklerine göre, esasa girmeden önce, aile içinde karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörünün korunması bakımından eşlerin ve çocukların karşı karşıya oldukları sorunları tespit ederek bunların sulh yoluyla çözümünü, gerektiğinde uzmanlardan yararlanarak teşvik eder. Sulh sağlanamadığı takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında karar verilir (Mülga fıkra:14.04.2004-5133 S.K. 3. mad; akt: Cılga, 2008).

2.6.1. Aile Mahkemeleri Bünyesinde Bulunan Uzmanlar

Her aile mahkemesinde, Adalet Bakanlığı tarafından, tercihen; evli ve çocuk sahibi, otuz yaşını doldurmuş ve aile sorunları alanında lisansüstü eğitim yapmış

olanlar arasından, birer psikolog, pedagoğ ve sosyal çalışmacı atanması öngörülmektedir.

Sosyal alışmacı, bireylerin sosyal gereksinimlerinin belirlenmesi ve ihtiyaçların karşılanması konusunda çalışmalar yapar.

Pedagoğ, özellikle çocuklarla ilgili çalışmalar yapar. Çocukların yaşadıkları sorunların çözümüyle ilgilenir. Esasında pedagoğ, ocuk gelişimi öğretmenliği görevini de icra etmektedir.

Psikolog, bireylerin duygu ve düşüncelerini, davranışlarını, zeka ve yeteneklerini anlamaya çalışarak, onların davranışlarının düzeltilmesine ve geliştirilmesine katkıda bulunur (Karagölmez ve Ural, 2003).

Aile mahkemelerince, uzmanlara görevlendirme yapılan davaların nitelikleri; eşler arasındaki sulh imkanının değerlendirilmesi, velayet (velayet belirlenmesi/ değerştirilmesi/ kaldırılması- vasi tayini), müşterek ocuk ve ebeveyn arasındaki ilişinin düzenlenmesi (görüşme günleri, saatleri ve görüşme biçiminin düzenlenmesi/ değerştirilmesi/ şahsi ilişkinin kesilmesi), evlat edinme, nafakanın belirlenmesi şeklinde sıralanmıştır (oklar ve Polat, 2006).

AMK' de uzmanların görevleri tahdidi olarak belirlenmemiştir. Fakat AMK m.5' de ve m.6/son'da uzmanların başlıca görevleri tespit edilerek bir çerçeve çizilmiştir. Bu görevler;

- 1- Davanın esasına girilmeden önce veya davanın görölmesi sırasında, aile mahkemesi tarafından istenen konular hakkında taraflar arasındaki uyuşmazlık nedenlerine ilişkin araştırma ve inceleme yapmak ve sonucunu bildirmek,
- 2- Mahkemenin gerekli gördüğü hallerde duruşmada hazır bulunmak, istenilen konularla ilgili çalışmalar yapmak ve görüş bildirmek,
- 3- Mahkemece verilecek diğer görevleri yapmak ve

4- AMK md. 6 kapsamında hâkim tarafından verilen önlem kararlarının takip ve yerine getirilmesinde görev yapmaktır (akt: Kurşuncu, 2007).

2.7. Boşanma Sonrasında Karşılaşılan Güçlükler

Boşanma olgusu, aile birliğini oluşturan bireylerin, ilişkilerini sürdürmede temelden uzlaşmazlık yaşamaları durumunda, bu birliğin devamına tarafların karşılıklı isteğiyle son verilmesi durumudur. Boşanma; sadece eşlerin ortak olarak güçlük yaşadığı bir durum değil, sonuçları bakımından müşterek çocukları da olumsuz yönde etkileyecek bir olgudur.

Boşanma, evlilik bağının yasal olarak sona erdirilmesi anlamına gelmektedir. Boşanma konusunda çalışan araştırmacılar, boşanmanın birçok alt boyutu olduğunu ileri sürmektedirler. Yapılan çalışmalar doğrultusunda; boşanma hukuksal olduğu kadar, duygusal, ekonomik, sosyal ve toplumsal boyutları olan bir olgu olduğu ileri sürülmektedir. Boşanma süreci fiziksel ayrılık döneminden önce başlar ve yasal olarak boşanmanın gerçekleştirilmesinin ardından da etkileri devam eder (Timur, 2008).

Boşanma, mutsuz bir evlilik hayatı olan taraflar için bir kurtuluş yolu gibi görünse de, aile birliğinin parçalanması anlamına gelmektedir. Boşanmanın oldukça gerekli olduğu durumlarda bile yasal olarak ailenin parçalanmasının sorunların kesin çözümü olacağını düşünmek bir yanılgıdır. Boşanma tarafları ekonomik anlamda zorlar, ruhsal yönden yıpratır, toplumdaki durumlarını etkiler (Yörükoğlu, 1997:108; akt: Keskin, 2007).

Bohannan (1970) 'a göre boşanma; karmaşık ve çok boyutlu bir görüngü olup, uzun zamanda gerçekleşen psikolojik ve sosyal bir süreçtir. Bohannan, boşanmanın altı aşamadan oluştuğu görüşündedir. Bunlar:

1) Duygusal boşanma (Emotional divorce): Bu ilk evre evliliğin bozulması ve kötüye gitme sürecidir. Eşlerin birbirine karşı yabancılaştığı ve duygusal olarak

istekliliklerinin azaldığı dönemdir. Eşler sosyal birlikteliklerini devam ettirseler de, birbirlerine yönelik çekim ve güven kaybolmuştur.

Günümüzde, boşanmanın duygusal anlamına yönelik birkaç sistematik bilgi bulunmaktadır. Boşanmayla ilgili çalışmaların çoğu göstermiştir ki; boşanmış bireyler yoğun bir çatışma ve baskı altındadırlar (Goode, 1965).

2) Yasal boşanma (Legal divorce): Boşanmanın ikinci evresi, bir nedene bağlı olan aşamadır.

3) Ekonomik boşanma (Economic divorce): Ailenin para ve mülkiyet sorunlarının ele alındığı aşamadır.

4) Anne-baba olarak boşanma (Coperantal divorce): Boşanma ile birlikte aile parçalandığında, çocukların nerede yaşayacağını belirlemektedir. Çocukların gereksinimlerini, bakımını ve ebeveyn olarak sorumluluklarını sürdürmeleri gerekmektedir.

5) Sosyal boşanma (Community divorce): Boşanan bireylerin sosyal çevreleri değişmekte ve çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Boşanma sonrasında, bireylerin değişen sosyal statüleri nedeniyle, evlilik döneminde kurdukları arkadaş ilişkileri ve çevrenin sosyal tutumu nedeniyle hayal kırıklığı yaşamaktadırlar.

6) Psikolojik boşanma (Psychic divorce): Hemen hemen en son ve en zor aşamadır. Boşanma sonrası birey, eş desteği olmaksızın tek başına yaşamayı ve ayrı bir birey olarak yaşamını sürdürmeyi öğrenmektedir.

Velidedeoğlu'na (1976), boşanmanın sonuçları iki başlık altında incelenmiştir. Bunlar:

1) Boşanmanın kişisel sonuçları: eşler boşanma kararını aldıktan sonra bireysel konumlarında bir değişim olur. Boşanma sonrası eşler artık bekarlıklar ve bu nedenle birbirlerine bağlı değillerdir. Boşanan kadın kocasının soyadını değil, kızlık soyadını alır.

2) Boşanmanın parasal sonuçları: Boşanmış eşler, yasal bağları sona erdiği için, birbirlerinin mirasçısı olamazlar. Boşanan eşlerin mallarının artırımı, eşler arasında daha önce kabul edilmiş olan mal rejimi kurallarına göre yapılır. Ayrıca boşanmanın ardından, mahkeme sürecinde hakim, eşlerden birisinin ekonomik sıkıntı çekmesi nedeniyle, diğer eşi nafaka ödemeye mahkum edebilir.

Boşanmış bireyler genel olarak, hayatlarında yeni bir düzen kurma, yeni yaşam biçimlerine alışma ve değişen statüleriyle birlikte, yaşamlarındaki tüm farklılıkları benimseme dönemi geçirmektedir

Boşanma süreci, yeni bir yaşam düzeni oluşturulması ihtiyacına neden olmaktadır. Bu süre birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bunlar: , ekonomik sorunlar, toplumsal önyargılar, çocukların sorumluluğu, aile yapısının değişmesi gibi eler üzerinde baskı yaratan sorunlardır (Demircioğlu, 2000).

Boşanma, sonuçları bakımından eşleri ve çevrelerini olumsuz yönde etkileyecek bir durumdur. Genellikle, bireyler temel arzularının doyurulması, önemsenmek, korunmak, şefkat ve sevgi görmek, çocuk yapmak gibi ortak sebeplerle aile birliğini kurarlar ancak, çok farklı nedenlerden ötürü boşanma noktasına gelebilmektedirler.

Boşanmanın zararları maddi ve manevi olmak üzere iki grupta değerlendirilebilir. Maddi zararlar; ekonomik sıkıntı, konut bulma sıkıntısı, nafakayla ilgili sıkıntının yanı sıra evin tamirat işlerini yapmakla ilgili pratik sorunları kapsamaktadır. Manevi sıkıntı, genel olarak ruhsal/ duygusal sıkıntı, çocuklara özlem duyma gibi sorunları kapsamaktadır. Aile ve çevre baskısı, erkeklerin tacizi ise hem maddi hem de manevi boyutları olan sorunlardandır (Arıkan, 1996).

Boşanma süreci ve sonrasını yaşayan bireyler, evliyken düşünmedikleri pek çok sorunla başa çıkmak durumunda kalabilirler. Boşanma sürecinin belirsizliği, bireyleri kaygılandırabilmekte ve korku duymalarına neden olabilmektedir. Ayrıca, çevrelerindeki insanların, kendilerini yargılayacağına yönelik endişeler de duymaları mümkündür. Evlilik sürecinde yaşanılmış olan mahrem konuların, ilişkinin resmi olarak da sonlanması sürecinde açığa çıkacağı ve suçlamak amacıyla kullanılacağı

yönünde korkular oluşabilmektedir. Evlilikleri sırasında çalışmayan ve maddi kazancı eşin sağladığı, işsiz bireyler ekonomik anlamda geleceklerine ve ihtiyaçların nasıl karşılanacağı konularında sorun yaşayabilirler. Ayrıca, çocukların velayetini alan ebeveynin, çocuk bakımını bundan sonra tek başına üstlenmesi, velayeti her iki ebeveynin de istediği çekişmeli boşanmalarda ise, çocuğun velayetinin kendisine verilmemesi ihtimali bireyleri üzerinde yoğun bir kaygı nedeni olabilmektedir (Budak, 2010).

Toplumumuzda, kadınların genel olarak eğitim düzeylerinin düşük olması ve yetiştirilme sürecinde “çalışan kadın” değil “ev kadını” kimliğiyle yetiştirilmeleri nedeniyle işsiz olan kadınlar, evliliklerinin iyi gitmesi durumunda sorun yaşamıyor olsalar da, boşanma gibi bir durumla karşı karşıya geldiklerinde ekonomik bunalıma girmekte ve bazı kadınlar yoksulluk sınırı hatta bunun da altına inebilmektedirler (Arıkan, 1996).

Boşanmış bireylerin, ülkemizde özellikle kadınların boşanma sonrasında karşılaştığı güçlüklerden birisi de toplum tarafından algılanış biçimleridir.

Evliliğin sona ermesiyle birlikte, eşler eski eşleriyle olan ortak çevrelerinden ve akrabalarından uzaklaşmaktadırlar ve yeni bir sosyal çevre oluşturma sürecine gitmektedirler. Bu şekilde toplumsal boşanma süreci başlamaktadır. Evlilikleri yeni sonlanmış kişiler, eski eşyle ortak olan arkadaşlarıyla görüşmek istemeyebilir ve eski eşin akrabalarıyla kurduğu ilişkiyi azaltabilir ya da kesebilirler. Bu nedenle, boşanmış kişilerin psikolojik ve sosyal anlamda güçlük çekebileceği ve kendini toplumdan izole edebileceği düşünülmektedir (Laver ve Laver, 1991; akt: Öngider, 2006).

“Boşanma, bireyleri birçok bakımdan olumsuz yönde etkileyen bir olaydır. Boşanma süreci ve sonraki süreçlerde, kadınların toplum tarafından pek çok olumsuz yaklaşıma maruz kaldığı ortaya çıkmıştır. Özellikle de yalnız yaşamaya başlamışsa çevresinin bakış açısındaki farklılığın derinleştiği görülmektedir” (Yılmaz ve Fidan, <http://cws.emu.edu.tr>).

Boşanmış erkeklerin yaşadığı sorunlar ise kadınlarla benzerlik göstermekle birlikte bazı konularda farklılık göstermektedir.

Boşanma sonrasında, çocukların velayetinin genellikle annelere verilmesi nedeniyle, babaların velayeti alamayan babaların çocuklarına özlem duyması söz konusudur (Arıkan, 1996).

Bunun dışında ülkemizde toplumsal cinsiyete bağlı olarak kadınlara ve erkeklere yüklenen roller nedeniyle, geleneksel olarak evde kadının yapması beklenen temizlik işleri, yemek vb. işleri boşanma sonucunda erkeğin yapmak durumunda kalması, karşılaşılabileceği olası güçlüklerden birisidir.

Boşanma sonucunda kadınlar ekonomik olarak “kaybeden” olsalar da, diğer boşanma sonuçlarından konut harcamaları, yaşam şekli ve sosyal ilişkilere bakıldığında boşanmış erkeklerin de daha iyi durumda olmadığı ortaya çıkmaktadır. Boşanmış bireyler için, çocukların varlığı ve işgücüne katılım, cinsiyet farklılıklarının boşanma sürecine olan etkisini açıklamada anahtar değişkenlerdir (Jürgen A. ve Hummelsheim, 2009).

Boşanmanın ardından taraflar, üzüntü, kaygı, suçluluk ve utanç duyabilmektedirler. Hatta zorlu bir aşamanın atlatılmasından ötürü gurur duymaları da mümkündür. Ancak boşanmanın gerçekleşmesiyle, boşanmayı istemeyen taraf reddedilmiş duygusuyla kendini değersiz hissedebilir. Boşanmayı isteyen taraf ise, verdiği kararın doğruluğunu sorgulayabilir. Bu karmaşık duygular dönem dönem nüksedebilir. Çocukların velayetini alan ve evlilik sürecindeki evde yaşamaya devam eden taraf, boşandığı eşin yokluğunu duyabilir. Eşler, evlilik sürecindeki evin satılması ve mal paylaşımı karar alırlar ise, yeni taşınacakları eve ve semte uyum süreci yaşamak durumunda kalabilirler. Bu süreçte, evlilik sürecinde çalışmayan bir anne, belki de yaşamında ilk defa çalışmak durumunda kalabilir, baba ise varsa nafaka ödemesi ve hayat standardının düşmesi nedeniyle bunabilir (Benedik ve Brown, 1997).

Boşanmanın bir ebeveynin hayatında yarattığı zorluklar, yetişkin gerilemesi-ebeveynin çocuklaşıp, çocuğun ebeveynleşmesi- inkar etme ve savunma

mekanizmaları geliştirme, çocuklara taşıyabileceklerinden fazla sorumluluk yüklemek, şiddet, kendini soyutlama ve hiperaktivite, yeni bir sosyal yaşam kurmak ve karşı cinsle olan duygusal ilişki şeklinde sıralanabilir (Benedik ve Brown, 1997).

Boşanmış olan ebeveynler, çocuklarının velayetinin hangi ebeveyne verileceği konusunda güçlük yaşayabilmektedirler. Velayet, “gerek küçüklerin, gerekse kısıtlanan ergin çocukların şahısları ve mallarının korunması konusunda ana babanın sahip oldukları tüm hak ve yükümlülüklerdir” şeklinde tanımlanabilir (Karabacak, 2006).

Velayetin amacı, çocuğun korunmasını sağlamak ve onu uygun koşullarda yaşama hazırlamaktır (Çelikel, 2006).

Boşanma sonrası müşterek çocukların velayetinin eski eşe verilmesi ve boşanmanın ardından mahkeme kararı ile belirlenen; çocuk ile şahsi ilişki kurma süresinin velayeti alamayan ebeveynler için yetersiz olması, ebeveynlerin çocuklarına özlem duyması ve duygusal olarak sıkıntı yaşamalarına neden olabilmektedir. Müşterek çocuğun velayetini alan ebeveyn için ise, çocuğun diğer ebeveyni özlemesi nedeniyle birlikte yaşamaya başladığı ebeveyni suçlaması ve öfkesini ona yansıtması bir güçlük olarak değerlendirilebilir.

Boşanma sürecine uyum sağlamakta zorlanan çocuklar, velayetini alan ebeveyne karşı tepkisel davranışlara bulunabilir. Bu durum, çocuğun bakımını üstlenen ve kendisi açısından da zor bir süreç geçiren ebeveyn için üzücü olabilmektedir. Velayetini alamayan ebeveyne özlem duyan çocuk, bundan ötürü yanında kaldığı ebeveyni suçlayabilir ve bu durum da velayet sorumluluğunu alan ebeveynin duygusal yükünü arttırabilir (Dolto 1998; akt: Aydın, 2009).

Boşanma, insan yaşamındaki en önemli olaylardan birisidir ve boşanan bireyler için de stres kaynağıdır. İnsan hayatında önemli bir farklılık yaratan bu sürecin, boşanan bireylerin sağlığını olumsuz etkilediği düşünülmektedir. (Özkan, 2004).

2.7.1. Boşanma Sonrasında Kadın ve Erkeklerin Uyum Süreciyle İlgili Karşılaştıkları Güçlükler

Berman ve Türk (1981), boşanma sonucunda karşılaştıkları sorunları ve stresi üç ayrı kategoriye ayırmışlardır. Bunlar: Pragmatik kaygılar, kişiler arası ve sosyal problemler ve aileyle ilgili stres şeklinde sıralanmıştır (Ciliv,1983, s.1; akt: Yavuzer, 2009).

“Pragmatik konular açısından hem kadınların hem de erkeklerin ev geçimi, ev işlerinin organizasyonu ve para gibi konularda problemlerle karşılaştıkları bulunmuştur. Boşanmış insanlar kendilerini tükenmiş hissetme, hiçbir şey için yeterli zaman bulamama ve ne yapacağını ve nasıl yapacağını bilememe gibi genel duyguları yaşarlar. Kişiler arası ve sosyal konular bakımından, Raschke (1979), sosyal desteğin boşanmaya alışma sürecini kolaylaştıracağını iddia etmiştir” (Ciliv,1983,s.1; akt: İlgar,2009).

Boşanmadan sonraki süreçte, maddi durumun oldukça önemli bir faktör olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Kadınlar için, boşanmadan sonrasındaki süreçte yaşanan maddi güçlüklerin, onları yeniden evlilik yapmaya iten bir neden olduğu ancak, ekonomik yeterliliği olan kadınlar için ise kötü giden bir evliliği sonlandırma konusunda cesaretlendirici bir etki yarattığı bilinmektedir (İlgar, 2009).

Boşanmanın, bireyler üzerinde stres yaratan bir durum olması nedeniyle, boşanma ve bu süreçle başa çıkmak yaşamsal bir kriz süreci olarak değerlendirilebilir. Buna bağlı olarak, bu süreçte bireylerin bağlanma stillerinin durumla başa çıkmalarında ve ruh sağlıklarını koruyabilmelerinde etkili olacağı düşünülmektedir. “Yapılan bir araştırmada güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin güvenli olmayan bağlanma stillerine sahip bireylere oranla boşanmayı daha az tehdit edici bir durum olarak gördükleri ve boşanma sürecinde stres seviyelerinde hafif bir yükseliş olduğu görülmüştür. Bunun sonucunda da bu kişilerin daha az duygulara odaklanan çözüm stratejilerini kullandıkları, dolayısı ile ruh sağlıklarını yıkıcı etkilerden daha kolay koruyabildikleri ortaya çıkmıştır. Tüm bunları güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin hem dünyaya, hem de kendilerine karşı daha olumlu bir bakış açısına sahip oluşları ile açıklayabiliriz. Aynı araştırmada, kaygılı/

kararsız bağlanma stiline sahip bireylerin boşanmayı bir tehdit olarak algıladıkları ve güvenli bireylere oranla daha yüksek stres yaşadıkları görülmüştür. Kaygılı / kararsız bireyler kendilerine ve dünyaya güvenmedikleri için kendilerini bu kriz durumuyla baş edemeyecek durumda algılamaktadırlar. Bu kişilerin duygu odaklı, uygun olmayan şekillerde problemle baş etmeye çalışmaları da ruh sağlıklarında olumsuz yönde değişikliklere neden olmaktadır” (Eryorulmaz, 2010, s. 304).

Boşanmış bireylerin sosyal ilişkilerinde, sosyal çevrelerinin, aile ve arkadaşlarının boşanmış bireylere karşı olan yaklaşımlarından kaynaklanan değişiklikler olmaktadır. Geleneksel toplumlarda, boşanmanın bir tabu olarak görülmesi nedeniyle, boşanmış kadınlar toplumda olumsuz yaklaşımlara maruz kalıp, toplumda bir yer edinmeleri zorlaşabilmektedir. Geleneksel değerler doğrultusunda, boşanmaya yönelik olumsuz algılamalar ile baskı altında kalan boşanmış bireylerin, yeni süreçlerine uyum sağlamaları güçleşmektedir (Arıkan, 1992).

Boşanmış bireyin sağlıklı bir şekilde sosyal hayatlarını sürdürebilmeleri ve yeni yaşam düzenine uyum gösterebilmesi için öncelikle başarısız bir şekilde bitmiş olan evliliği ile ilgili üzüntü, öfke, kendisini suçlayan duyguları ile yüzleşip, bu duyguların olumsuz etkilerinden kurtulabilmesi gerekmektedir. Yeni yaşam düzeni kurma çabası içerisinde olan bireyin evlenme gibi, boşanmanın da doğal bir durum olduğunu düşünmesi ve bunu çevresine hissettirmesi boşanma sonrası yeni sosyal hayatına uyum sağlamasını kolaylaştıran etkenlerden birisidir (Amato, 2000).

2.8. Boşanmanın Çocuk Üzerine Etkileri

“Boşanma, kadın ve erkeği, evli olmaya bireysel statülerini kaldırarak onları “boşanmış” olarak adlandırılan yeni bir statüye sokmaktadır. Bu tamamlanmış, bitirilmiş, sonlanmış, evlilikten olan çocuk için de artık yeni kavram “ boşanmış aile çocuğu” olarak tanımlanmaktadır” (Özdemir ve ark., 2001).

Yapılan araştırmalar sonucunda, boşanmanın çocuklar üzerinde yarattığı etkilerin, yaşı, cinsiyeti, sosyal çevresi ve destek mekanizmalarına bağlı olarak farklılıklar gösterebileceği sonucu ortaya çıkmıştır (Ş. Özen, 1998).

Boşanmanın, sosyal ve duygusal etkilerinin yanında davranışsal sonuçlara da yol açtığı bilinmektedir. Boşanmış aile çocuklarına gerekli destek sağlanmadığında, geç sosyalleşme, öfke, kurallara karşı gelme gibi tepkiler geliştirdikleri, depresyon, endişe, güvensizlik, okula uyum sağlamada güçlük, belik algısında zayıflama ve özgüven eksikliği gibi sorunlar yaşadıkları bilinmektedir (Meriç, 2007).

Bilir ve Dabanlı (1981)'nin, boşanma vakaları sonucunda çocukların geliştirdiği tepkiler ve bunu doğuran faktörler konusundaki araştırmasında, boşanma olayından en çok 5-6 yaş grubu çocukların etkilendiği, tepkilerin görülme sıklığı açısından cinsiyet faktörünün önemli olduğu; 5-6 yaş grubu kız çocuklarının, 8-10 yaş grubu erkek çocukların olaydan daha çok etkilendikleri belirlenmiştir (akt: Aile Yazıları 3, 1991).

Boşanma olayına, bir ailenin tüm bireylerinin yaşamlarının ve aile yapısının yeniden düzenlenmesi şeklinde bakılabilir. Boşanma; ev ve maddi düzenlemelerle ilgili alışılan yapıyı bozar ve velayeti alan ebeveyni tüm zamanlı, almayan ebeveyni ise kısmi olarak çocuk bakımıyla görevli kılıp, boşanmış bireylerin yeniden evlenmesine şans tanır. Çocukların ve ebeveynlerin, boşanmaya karşı gösterdikleri tepkiler birbiriyle uyumlu olmalıdır. Boşanma, tüm aile bireylerinin yaşam düzenini değiştirir (Walczak ve Burns, 2004).

Boşanma, yetişkinler için olduğu gibi çocuklar için de duygusal olarak zor bir süreçtir. Tüm çocuklar, anne ve babalarının ayrılmasından ve ailenin dağılmasından korku duyarlar. Bu duruma karşı çocukların sıklıkla gösterdiği tepki üzüntü duymaktır (Benedik ve Brown, 1997).

Çocukların, boşanma süreci sonrasında anne ve babalarının tekrar bir araya gelmeleri yönünde bir beklenti içine girebilirler ve bu genellikle bu ümitleri gerçekleşmez. Çocukların bu beklentilerinin altında, gerçeği öğrenme isteği yatmaktadır. Bu nedenle, ebeveynlerin çocuklara gerekli açıklamaları yapmaları gerekmektedir (Lempp, s.14; akt: Fritsch, 1985).

Boşanmak isteyen ebeveynler, çocuklarının akıl ve ruh sağlığının bu süreç nedeniyle olumsuz yönde etkilenebileceğini düşünerek, daha dikkatli hareket etmelidirler. Aksi takdirde, ebeveynlerde boşanmanın ve yeni bir yaşam düzeni kurmanın verdiği stresin yanı sıra yeni bir sorun daha eklenmiş olur (Çakmaklı, 1997).

Boşanma sonrasında, ebeveynler çeşitli güçlükler yaşıyor olsalar da çocuklarının gereksinimlerini karşılamalı ve çocukların bu kararlarla ilgileri olmadığını, çocuklarına olan sevginin asla tükenmeyeceğini hatırlatmaları gerekmektedir (Darchis ve Dercherf, 2008). Ebeveynleri boşanma kararını çocuğa aynı anda ve kendini güvende hissedeceği bir ortamda söylemelidir. Çünkü bu konuşma sonunda, çocuk çeşitli duygusal tepkiler verebilir ve rahat edebileceği bir ortam olarak en uygun yer ev ortamıdır (Sevim, 2009).

Boşanma süreci sonunda, çocuğa duygularını rahatça ifade etme imkanı verilmezse sonraki dönemlerde depresyon, ayrılma bunaltısı, kişilik sorunları ve dikkat eksikliği görülebilir. Kriz dönemi sayılan bu dönemde ebeveynin çocuğun duygusal boşalımını sağlayacak çözümler bulması ve bu konuda çocuğa yardımcı olması gerekir (Öztürk, 2008). Ebeveynlerin, boşanmadan sonra çocukları için ilişkilerini sürdürmeleri ve bu ilişkinin boyutlarını iyi bir şekilde saptamaları gerekmektedir (Bulut, 1983).

Boşanma sonrasında, çocuğun velayetini alamayan ebeveyni düzenli ve tutarlı bir şekilde görmesine izin verilmeli ve çocuk bu konuda yüreklendirilmelidir. Ayrıca, ebeveynler çok önemli bir durum olmadıkça randevu günü ve saatlerine dikkat etmelidir (Uçar, 2009). Çocuk, randevu günlerini önceden bilmeli ve çocuğun bu süreçteki ihtiyaçları göz ardı edilmemelidir (Öztürk, 2009).

Günümüzde gittikçe artan boşanmalar sonucunda, çocukların yaşadıkları olumsuz etkileri azaltmak konusunda, ebeveynlere, sosyal çevreye, aile mahkemesi hakimlerine, eğitimci ve öğretmenlere önemli görevleri düşmektedir. Bu görevlerin

yerine getirilmesinde öncelikli hedef çocuğu korumak ve bunu içtenlikle istemek olarak belirlenmeli ve bu yolda çaba göstermelidir (Akyüz, 1978).

2.9. Boşanma Sonrasında Karşılaşılan Güçlükler İle İlgili Araştırmalar

2.9.1. Boşanma Sonrasında Karşılaşılan Güçlükler Konusunda Yurt Dışında Yapılan Bazı Araştırmalar

Yapılan son istatistiksel sonuçlar doğrultusunda; boşanmanın kadınların yaşam standartlarında yüzde 27' lik bir azalmaya, erkeklerde ise yüzde 10' luk bir artışa neden olduğu ortaya konulmuştur. Bu sonuca göre; kadınlar ve erkeklerin, boşanma sonrası maddi durumları arasında yüzde 40 gibi bir farklılaşma olduğu sonucu görülmektedir. Boşanmadan sonra çocukların velayetinin genellikle anneye verilmesinin ortaya çıkan sonuç ile bağlantılı nedenlerden birisi olduğu düşünülmektedir. Anneler, çocukların bakımı için nafaka alsalar bile, bu genellikle yetersiz kalmaktadır. Ayrıca, kadınların para kazanma gücünün erkeklere göre daha düşük olması ve kadınların günümüzde halen daha düşük ücretli işlerde ayrımcılığa uğraması ve eşlerini geliştirmek için kendi kariyerlerinden ödün vermeleri, ev işleri ve çocukların bakımı konularında büyük sorumluluğu kendilerinin üstlenmesi onların bu anlamda engellenmelerine neden olan faktörlerden bazılarıdır (Yalom, 2002).

Wallerstein (1979) 'in boşanan bireyler üzerine yaptığı araştırma sonucunda, boşanmış erkeklerde evli erkeklere oranla beş kat daha yüksek oranda, boşanmış kadınlarda evli kadınlara oranla üç kat daha yüksek oranda ruhsal bozukluk olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu araştırmadan ortaya çıkan sonuç farklı şekillerde yorumlanabilir. Eşlerin kötü giden evlilikleri ruhsal uyumsuzluklara neden oluyor veya ruhsal uyumu bozuk olan eşlerin evlilikleri kısa sürüyor şeklinde düşünülebilir (Yörükoğlu, 2007).

Boşanma sürecinin ardından kadınlar ve erkeler ciddi ruhsal sorunlar yaşamaktadırlar. İntihar, toplum dışına itilme gibi olaylara, boşanmış bireylerde, evli olanlara kıyasla çok daha yüksek oranda rastlanmaktadır (Mc Lanahan, Wedemeyer ve Adelberg 1981; Travato 1986; akt: Arıkan, 1996).

“Becker’a göre, çevre ve aile baskısı boşanmış kadınların yaşadığı önemli sorunlar arasındadır. Geleneksel değerlerin hala canlılığını koruduğu kentlerde, boşanma, evlenme kadar doğal görülmemekte ve onaylanmamaktadır. Toplumda var olan çeşitli önyargılar, boşanmış kadınların damgalanmasına dek ulaşan olumsuz tutumları besleyebilmektedir. Sapma davranışı çerçevesinde “evlilikte mutluluk ve süreklilik toplumsal bir norm olduğuna göre boşanma bir hastalıktır; çünkü evlilikte başarısızlığı yansıtır” (Arıkan, 1996).

Yapılan tüm çalışmalarda anne ve çocukların tek ebeveynli aile yapısı olarak, sosyal hayatlarında olumsuz yaklaşımlara maruz kaldıkları incelenmiştir. Hetherington, Cox ve Cox, 1979; Wallerstein ve Kelly’nin araştırmalarında olduğu gibi, yalnız annelere karşı toplum tarafından uygulanan ayrımcılık ve olumsuz yaklaşımlar Türkiye’de de yalnız annelerin yaşadığı bir sorundur (www.aile.gov.tr).

Boşanmış bir babanın ruhsal anlamada en yoğun yaşadığı güçlüklerden birisinin, velayetin anneye verilmesi durumunda yaşadığı, çocuklarına özlen duyma olduğu bilinmektedir (Lee 1979; Hetherington, Cox ve Cox 1982; Grief 1985; Seltzer ve Bianchi 1988; akt: Arıkan 1996).

Wickrama ve arkadaşları (2006) boşanma sonrasında, kadınların maddi olarak erkeklere göre daha bağımlı olmaları nedeniyle, daha fazla kronik stres yaşadığını belirtmiştir (Duyan ve ark., 2007).

Belle (2002), yapmış olduğu araştırmada, düşük sosyo-ekonomik düzeydeki kadınların ruh sağlığı açısından daha incinebilir olduğunu ve bu nedenle daha fazla risk altında olduğunu belirtmiştir (Duyan ve ark., 2007).

2.9.2. Boşanma ve Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler Konusunda Yurt İçinde Yapılan Bazı Araştırmalar

Türkiye, diğer batı ülkelerine kıyasla boşanmanın en az olduğu ülkelerden birisidir. İstatistiksel sonuçlara göre, boşanmaların çoğu kent ailelerinde olmakta ve evliliğin ilk 4 yılında daha sık görülmektedir (Yörükoğlu, 2007).

Eşleri boşanma noktasına getiren sorunlar, aile içi çatışmaları çözümleyemedikleri zaman uzman desteği almamalarından kaynaklanmaktadır. Boşanma sürecinde, çocukların velayeti konusunda anlaşmaya varamamaları, kendi haklılıklarını kanıtlama çabaları ve bu süreçte yaşanan çatışmalar sorun olabilmektedir (www.aile.gov.tr).

Türkiye Aile Yıllığı çalışması (1991)' na göre; Türkiye'de boşanmanın en fazla yoğunlaştığı yaşlar, erkeklerde 25-34, kadınlarda ise 20-29 yaş gruplarıdır. Evlilikte, boşanma riskinin en yüksek olduğu dönem ise ilk beş yıl olarak belirlenmiştir (%48.1) (www.aile.gov.tr).

Boşanmış kadınların yaşam öyküleri ve yoksullukla baş etme biçimleri (2007) konulu araştırma sonuçlarına göre ise; kadınların eşlerinden ayrılmasının uzun yıllar sonra gerçekleştiği, evliliklerinin 7 yılda 18 yıla kadar sürdüğü, kadınların tamamına yakınının eşlerini kendilerinin terk ettiği sonucu ortaya çıkmıştır. Boşanma sonrasında kadınların çoğunluğu, zorluk çektiklerini, ayakta durmakta güçlük yaşadıklarını ve bu dönemde ekonomik durumlarının daha da kötüleştiğini belirtmişler (Duyan ve ark., 2007).

Arıkan'ın Halkın Boşanmaya İlişkin Tutumları (1996) araştırması sonuçlarına göre; boşandıktan sonra bir kadının karşılaşılabileceği güçlükler: Ekonomik sıkıntı (%86.6), çevre baskısı (%80.8), velayet babadaysa çocuklara özlem duyma (%79), erkeklerin tacizi (%77), aile baskısı (%73.2) şeklindedir. Boşandıktan sonra erkeklerin karşılaşılabileceği güçlükler ise: Çocukların velayeti anneye verilmişse, çocuklara özlem duyma (%71.6), ev ve kendi işlerini yapmakla ilgili sıkıntı (%62.6), ruhsal duygusal sıkıntı (%58.6).

Arıkan'ın (1992) yaptığı araştırma sonuçlarına göre; velayetin çoğunlukla anneye verilmesi söz konusu olduğundan, boşanmış kadınlar bu durumu önemli bir sorun olarak belirtmemektedir.

Aile ve Sosyal Araştırmalar Kurumu (2011) tarafından yapılan araştırmaya göre; boşanmış bireyler, hukuki süreçler nafaka, mal paylaşımı ve velayet konularında çeşitli güçlüklerle karşılaşmaktadırlar. Yapılan araştırmada, erkekler

arasında eşinden nafaka aldığını belirten olmamıştır. Hakimin, nafaka kararı vermesine rağmen, eski eşin düzenli ödeme yapmaması da kadınların karşılaştıkları başka bir güçlüktür. Boşanma sonrasında çocuğun velayeti Türkiye’de diğer ülkelerde olduğu gibi çoğunlukla anneye verilmektedir. Özellikle çocuğun yaşının küçük olduğu durumlarda mahkemenin eğilimi velayeti anneye verme yönündedir ve genellikle ebeveynlerin tercihi de doğrultudadır.

Aile ve Sosyal Araştırmalar Kurumu (2011) tarafından yapılan araştırmaya göre; tek ebeveynli ailelerin en çok güçlük çektiği konuların başında ekonomik sorunlar yer almaktadır. Boşanmış annelerin genellikle kök aileleri tarafından desteklenmeleri ve “baba evi” ne dönmeleri ekonomik yüklerini azaltan faktörlerden birisidir. Ayrıca, bu durumun sadece işsiz anneler değil, çalışan anneler için de geçerli olduğu görülmüş ve azımsanmayacak sayıda annenin kök ailesinin yanına taşındığı bilinmektedir. Babalar için de aile desteği önemli olmakla beraber bu desteğin ekonomik boyutu annelerde olduğu kadar baskın değildir. Babalar daha çok çocuk bakımı ve ev düzeni gibi konularda aileden yardım almayı amaçlamaktadır. Tek ebeveyn olduktan sonra anne-babası ile yaşamaya başlayan babaların sayısı da annelere benzer şekilde az değildir. Bunun dışında tek ebeveynli ailelerin sosyal hayatlarına baktığımızda, tek ebeveyn olma nedenine bağlı olarak bireylerin sosyal çevrelerinden gelen tepkilerin değiştiğini, buna paralel olarak kişilerin de sosyal yaşam içerisindeki davranışlarını değiştirmek zorunda hissettikleri bilinmektedir. Boşanma ve ayrılık yaşayan annelerin daha çok, çocuklarını ruh sağlığı için daha bir uzmana götürmektedirler. Boşanan veya ayrılan annelerin, sonraki süreçte genellikle uykusuzluk sorunu yaşadığı ortaya çıkmıştır. Araştırmada, görüşme yapılan babaların ise yaklaşık dörtte birinin ruh sağlığı için uzman desteği aldığı ve orta ve üst sosyo-ekonomik düzeye mensup olduğu görülmektedir.

BÖLÜM III

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, İzmir ilinde yaşayan boşanmış bireylerin, boşanma nedenlerinin ve boşanma sonrasında karşılaştıkları güçlüklerin; cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek, en uzun süre yaşanan yer, evlilik şekli ve süresi, çocuk sahibi olma, çocuk sayısı ve en küçük çocuğun yaşı, velayet durumu, boşanma sonrası yaşanan konut, boşanma sonrası genel yaşam, ruh sağlığı desteği, kendisi için nafaka alma durumu, boşanma öncesi ve sonrası maddi durum, gibi değişkenlere göre nasıl ilişkilendirildiği belirlenmiştir.

Bu amaçla, boşanma nedenleri ve boşanma sonrasında karşılaşılan güçlüklerin değerlendirilmesi, “ilişkisel tarama modeli” ile ortaya konulmaya çalışılacaktır. İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2002, s.81).

3.2 Evren ve Örneklem

İncelenmek istenen nesnelere, olayların veya olguların tümü evren olarak adlandırılır. Araştırmacının belli bir evrenden sınırlı sayıda seçip aldığı birey, nesne, olay veya olgu ise örneklem olarak adlandırılır (Topsever, 1991, s.61).

Çalışma evreni, ulaşılabilen evrendir. Bu yönü ile somuttur. Araştırmacının, doğrudan ya da gözleyerek ya da ondan seçilmiş bir örnek küme üzerinde yapılan gözlemlerden yararlanarak, hakkında görüş bildirebileceği evren çalışma evrenidir (Smith, 1975, s.107; akt: Karasar, 2002, s.110)

Türkiye İstatistik Kurumu 2009 yılı boşanma verilerine göre, araştırmanın evreni olan İzmir ili 10 bin 475 kişilik boşanma sayısı ile birinci sıradadır. Buna bağlı olarak İzmir Bayraklı Adliyesi’nde bulunan 13 Aile Mahkemesinden hazırlanan ankete gönüllü olarak katılan kişi sayısı, istatistiksel olarak % 95 güven düzeyinde $\pm$

5% hata payı ile ortalama 10.000 kişilik evrende, 370 kişiye karşılık gelmektedir. (Karatay, <http://80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/eay/mkaratay.doc>)

Örneklem belli bir evrenden, belli kurallara göre seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterliliği kabul edilen küçük kümedir. Araştırma, evrenden seçilecek kümeler üzerinde yapılabilir. Evrendeki bütün kümelerin tek tek (bütün elemanlarıyla birlikte) eşit seçilme şansına sahip oldukları durumda yapılan örnekleme küme örnekleme denir. Oranlı küme örnekleme yapmak için, evren önce araştırma bulguları açısından önemli farklılıklar getirebileceği düşünülen değişkenlere göre alt evrenlere ayrılır. Böylece, her alt evrenin örneklem'e girmek şansı, bütün içindeki oranları yansıtacak şekilde olur. Bu gerçekleştirilen oranlı küme örnekleminin, daha temsili bir örneklem oluşturduğu kabul edilir (Karasar, 2002, s.115).

Küme örneklemede birey yerine kümeler (gruplar) seçilir. Kümeler, kümelerin oluşturduğu kitle içinden yine tesadüfi örnekleme seçilir. Kümelerin birbirine benzemesi ve homojen olması esastır (Baloğlu, 2009, s.105).

Buna bağlı olarak araştırmada, "küme örnekleme" türünün, oranlı küme örnekleme şekli uygulanmıştır.

Araştırmanın örneklem grubunu, İzmir ilinde yaşamını sürdüren, resmi nikah akdi bulunan ve hukuki olarak evlilikleri sonlandırılmış toplam 370 kişi oluşturmuştur.

Tablo 1
Örneklem Grubuna Ait Tanımlayıcı İstatistik Bulguları

Değişken Adı	N	%	
Cinsiyet	Kadın	202	54.6
	Erkek	168	45.4
Yaş	18-29 yaş arası	99	26.8
	30-39 yaş arası	196	53.0
	40 yaş ve üzeri	75	20.3
Eğitim Durumu	İlkokul mezunu ve altı	116	31.4
	Ortaokul ve dengi mezunu	68	18.4
	Lise ve dengi mezunu	125	33.8
	Yüksekokul mezunu ve üstü	61	16.5
En Uzun Süre Yaşanılan Yer	Kırsal	32	8.6
	Kent	338	91.4
Meslek	Memur	51	13.8
	İşçi	67	18.1
	Serbest Meslek	41	11.1
	Özel Sektörde Çalışan	69	18.6
	İşsiz	103	27.8
	Diğer (esnaf, girişimci, emekli)	39	10.5

Araştırmanın örneklemini toplam 370 kişi olup, bunların %55'i (202 kişi) kadın, %45'i (168 kişi) erkektir.

Katılımcıların yüzde 26,8'i (99 kişi) 18 - 29 yaş grubunda olup, yüzde 53'ü (196 kişi) 30-39 yaş grubunda, yüzde 20,3'ü (75 kişi) 40 yaş ve üzeri olan gruba dahildir.

Katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde, yüzde 31,4'ünün (116 kişi)

ilkokul ve altı, yüzde 18,4'ünün (68 kişi) ortaokul mezunu, yüzde 33,8'inin (lise mezunu), yüzde 16,5 'inin (61 kişi) yüksekokul ve üstü eğitim düzeyinde olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların, yüzde 8,6'sı (32 kişi) kırsal kesinde yaşarken, yüzde 91,4 oranıyla büyük bir çoğunluğun (338 kişi) kentte yaşadıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

Meslek gruplarına göre incelendiğinde, yüzde 13,8'inin (51 kişi), memur, yüzde 18,1'inin (67 kişi) işçi, yüzde 11,1'inin (41 kişi) serbest meslek, yüzde 18,6'sının (69 kişi) özel sektörde çalışan, yüzde 27,8 (103 kişi) ile yüksek oranda işsiz olduğu, yüzde 10,5 (39 kişi) ile meslek grubuna dahil katılımcıların yer aldığı sonucu ortaya çıkmıştır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırma verileri, İzmir ilinde yaşamını sürdüren ve hukuki olarak, Aile Mahkemelerine başvurarak evlilikleri sonlandırılmış kişilerden seçilen örneklem grubundaki kadın ve erkekler aracılığıyla, araştırmanın amacına göre araştırmacı tarafından oluşturulmuş ve toplam 20 sorudan oluşan anket ile toplanmıştır.

Anket, araştırmacı tarafından örneklem grubunun, soruları kolaylıkla anlayabilecekleri ve cevap verebilecekleri şekilde hazırlanmıştır.

Araştırmacı tarafından oluşturulan anket, boşanmış bireylere yöneltilen sorulara göre şu şekilde gruplandırılmıştır:

Tanıtıcı Bilgiler: Boşanmış kadın ve erkeklerin; cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek, en uzun süre yaşanan yer, algılanan ekonomik düzey ve psiko-sosyal özelliklerini kapsamaktadır.

Evlilik Sürecine Dair Bilgiler: Boşanmış bireylerin eski eşleriyle olan evlilik şekli ve süresi, çocuk sahibi olmaları, çocuk sayısı, en küçük çocuklarının yaşı, evlilik sürecindeki maddi durumu kapsamaktadır.

Boşanma Nedenleri ve Boşanma Sonrasına Dair Bilgiler: Boşanma nedenlerine yönelik sorular, boşanma sonrası yaşamlarını nasıl değerlendirdikleri,

çocuklarının velayet durumu, boşanma sonrasında karşılaşılan; sosyal, ekonomik ve ruhsal güçlükleri kapsamaktadır.

3.3.1. Veri Toplama Aracına Yönelik Geçerlilik Ve Güvenilirlik Çalışması

Sosyal bilim araştırmalarında kullanılan tüm ölçme araçlarında olduğu gibi, anket sonuçlarının da geçerli ve güvenilir olması beklenir. Anketin geçerli olması, araştırılan konuya ve soruya uygun cevaplar alabilme gücünü; güvenilir olması ise uygulama aynı yollarla tekrarlandığında benzer sonuçlar verme gücünü gösterir (Aiken, 1997; Özoğlu, 1992; akt: Büyüköztürk, 2005, http://www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2005_cilt3/sayi_2/133-151.pdf).

Araştırmacı tarafından hazırlanan ve 20 sorudan oluşan ankette, boşanmış kişilerin demografik özellikleri, boşanma nedenleri ve sonrasına dair sorular yer almaktadır.

Araştırmacı tarafından hazırlanan anketin, ön uygulaması için gerekli ortalama olarak 140 kişiye ulaşılmış ve verilen cevaplar doğrultusunda sorular yeniden düzenlenerek, esas uygulama yapılmıştır.

Anket geliştirme süreci literatürde farklı şekillerde formüle edilmektedir. Örneğin Anderson (1990) anket oluşturma sürecini, “genel araştırma sorularının belirlenmesi”, “alt soruların listelenmesi”, “maddelerin tasarlanması”, “maddelerin sıralanması”, “anketin düzenlenmesi” ve anketin ön uygulamasının yapılması” olmak üzere altı aşamada incelemektedir. Bu çalışmada, anket geliştirme süreci, “problemi tanımlama” “madde (soru) yazma”, “uzman görüşü alma” ve “ön uygulama yapma” olmak üzere dört aşamada (Şekil 1) açıklanmaya çalışılmıştır (*Büyüköztürk, 2005, http://www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2005_cilt3/sayi_2/133-151.pdf).

Şekil 1
Anket Geliştirme Süreci

1. Aşama	2. Aşama	3. Aşama	4. Aşama
Problemi tanımlama -Amaç ve Soru Belirleme	Madde Yazma -Taslak Form Oluşturma	Uzman Görüşü Alma -Ön Uygulama Formu Oluşturma	Ön Uygulama ve Ankete Son Şeklini Verme

(*Büyüköztürk, 2005, http://www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2005_cilt3_sayi_2/133-151.pdf).

Anketin oluşturulması aşamasında, 1 profesör, 2 doçent ve 1 yardımcı doçent'ten uzman görüşü alınmış ve yapılan ön uygulamanın ardından, son şekli verilen anket 370 kişiye uygulanmıştır.

3.4. Veri Toplama Süreci

Araştırma, bir öğretim yılı (2010–2011) içerisinde tamamlanmıştır. Araştırmacı, T.C. Adalet Bakanlığı'ndan uygulama çalışması için gerekli izinlerin alınmasının ardından, İzmir Adliyesi'nde bulunan Aile Mahkemeleri'nde boşanma davası tamamlanan, gönüllü katılımcıların isteği doğrultusunda, anketi cevaplandırmaları sağlanmıştır.

3.5. Veri Çözümleme Teknikleri

Araştırmanın verileriyle belirtilen amaçlar doğrultusunda SPSS 13.0 programının yardımıyla istatistiksel çözümleme yapılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde anketleri cevaplandıran bireylerin sorulara verdikleri cevaplar; frekans ve yüzdelik dağılımları, ilişki arayan istatistiklerden khi-kare yöntemi kullanılarak analiz edilip yorumlanmıştır.

İstatistiksel analiz, belli bir dizayna göre toplanan verilerin (data, bilgi ve enformasyonun), aynı dizaynla belirtilen şekilde istatistiksel sürece tutularak,

anlaşılabilir ve yorumlanabilir bir özetini çıkarmak için yapılır (Erdoğan, 1998, s.121).

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın alt problemlerini cevaplamak üzere önceki bölümde açıklanan veri toplama aracına dayalı olarak, elde edilen bulguların istatistiksel yöntemlerle analizi sonucunda ortaya çıkan bulgulara ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir. Bulguların ve yorumların verilişinde alt problemler sırası ile izlenmiş ve sonuçlar tablolar halinde sunulmuştur.

Araştırmanın genel amacı, İzmir ilinde yaşayan boşanmış bireylerin, boşanma nedenleri ve boşanma sonrası karşılaştıkları güçlükleri ortaya koymaktır.

Araştırmanın verileriyle belirtilen amaçlar doğrultusunda SPSS programı yardımıyla istatistiksel çözümlenmeler yapılmış, anlamlılık düzeyi $p < .05$ alınmıştır. Verilerin çözümlenmesinde, boşanmış bireylerin ankete verdikleri cevaplar; frekans ve yüzdeler dağılımları, ilişki arayan istatistiklerden khi- kare yöntemi kullanılarak analiz edilip yorumlanmıştır.

Tablo 2

Boşanma Nedenleri - Cinsiyet

Eski eşinizden boşanma nedeniniz hangisidir?	Kadın		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Zina	60	29.7	25	14.9	85	23.0
Sözlü ve/veya fiziksel şiddet	140	69.3	54	32.1	194	52.4
Evi terk etme	40	19.8	56	33.3	96	25.9
Kötü alışkanlıklar	64	31.7	18	10.7	82	22.2
Akrabaların karışması	60	29.7	77	45.8	137	37.0
Maddi konular	71	35.1	36	21.4	107	28.9
Fikir uyuşmazlığı	69	34.2	76	45.2	145	39.2
Sorumsuzluk	78	38.6	49	29.2	127	34.3
Cinsel sorunlar	34	16.8	19	11.3	53	14.3
Geçimsizlik	74	36.6	71	42.3	145	39.2
Diğer	12	5.9	21	12.5	33	8.9

Boşanma nedenleri, cinsiyete göre bakıldığında “zina” ($\chi^2(1)=11,38$, $p<.01$), “sözlü ve/veya fiziksel şiddet” ($\chi^2(1)=50,79$, $p=.00$), “evi terk etme” ($\chi^2(1)=8,74$, $p<.01$), “kötü alışkanlıklar” ($\chi^2(1)=23,37$, $p=.00$), “akrabaların karışması” ($\chi^2(1)=10,23$, $p<.01$), “maddi konular” ($\chi^2(1)=8,39$, $p<.01$) ve “fikir uyuşmazlığı” ($\chi^2(1)=4,72$, $p<.05$) ve “diğer” sorunlar ($\chi^2(1)= 4,85$, $p<.05$) açısından cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunmuştur.

“Zina”yı, “sözlü ve/veya fiziksel şiddet”i, “kötü alışkanlıklar”ı ve “maddi konular”ı sebep olarak gösterme oranı kadınlarda daha yüksektir. Evi terk etmeyi, akrabaların karışmasını, fikir uyuşmazlığını ve diğer sorunları boşanma nedeni olarak gösterme ise erkek katılımcılarda daha yüksek orandadır.

Sorumsuzluğu ($\chi^2(1)=3.63$, $p=.057$), cinsel sorunları ($\chi^2(1)=2.27$, $p=.131$) ve geçimsizliği ($\chi^2(1)=1,21$, $p=.270$) boşanma nedeni görme açısından ise kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı farklılaşma bulunmamıştır.

Tablo 3
Boşanma Nedenleri – Yaş

Eski eşinizden boşanma nedeniniz hangisidir?	29 yaş ve altı (18-29 yaş arası)		30-39 yaş arası		40 yaş ve üstü		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Zina	15	15.2	52	26.5	18	24.0	85	23.0
Sözlü ve/veya fiziksel şiddet	56	56.6	101	51.5	37	49.3	194	52.4
Evi terk etme	19	19.2	47	24.0	30	40.0	96	25.9
Kötü alışkanlıklar	22	22.2	47	24.0	13	17.3	82	22.2
Akrabaların karışması	43	43.4	69	35.2	25	33.3	137	37.0
Maddi konular	19	19.2	57	29.1	31	41.3	107	28.9
Fikir uyuşmazlığı	32	32.3	77	39.3	36	48.0	145	39.2
Sorumsuzluk	33	33.3	70	35.7	24	32.0	127	34.3
Cinsel sorunlar	14	14.1	23	11.7	16	21.3	53	14.3
Geçimsizlik	31	31.3	86	43.9	28	37.3	145	39.2
Diğer	11	11.1	15	7.7	7	9.3	33	8.9

Boşanma nedenlerinden “evi terk etme” ($\chi^2(2)=10,45$, $p<.01$), “maddi konular” ($\chi^2(2)=10,18$, $p<.01$) ve “kötü alışkanlıklar” ($\chi^2(2)=10,45$, $p<.01$) açısından katılımcılar arasında yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunmuştur.

Araştırma sonuçlarına göre; evi terk etme ve maddi konuları boşanma nedeni olarak görmenin yaş yükseldikçe arttığı görülmüştür. Kötü alışkanlıkları boşanma nedeni olarak gören katılımcıların en yüksek oranda 30-39 yaş grubunda bulunduğu, bunu 18-29 yaş grubunun takip ettiği son olarak 40 yaş ve üstünün belirttiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Boşanma nedenlerinden “zina” ($\chi^2(2)=4.86$, $p=.088$), “sözlü ve/veya fiziksel şiddet” ($\chi^2(2)=1.03$, $p=.597$), “evi terk etme” ($\chi^2(2)=1.38$, $p=.499$), “akrabaların karışması” ($\chi^2(2)=2.46$, $p=.292$), “fikir uyuşmazlığı” ($\chi^2(2)=4.40$, $p=.111$), “sorumsuzluk” ($\chi^2(2)=.391$, $p=.822$), “cinsel sorunlar” ($\chi^2(2)=4.07$, $p=.130$), “geçimsizlik” ($\chi^2(2)= 4.49$, $p=.106$) ve “diğer” sebepler ($\chi^2(2)=1.89$, $p=.388$) yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

Tablo 4
Boşanma Nedenleri – Eğitim Durumu

Eski eşinizden boşanma nedeniniz hangisidir?	İlkokul mezunu ve altı		Ortaokul ve dengi mezunu		Lise ve dengi mezunu		Yüksekokul mezunu ve üstü	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Zina	26	22.4	12	17.6	34	27.2	13	21.3
Sözlü ve/veya fiziksel şiddet	61	52.6	40	58.8	65	52.0	28	45.9
Evi terk etme	40	34.5	14	20.6	31	24.8	11	18.0
Kötü alışkanlıklar	31	26.7	19	27.9	27	21.6	5	8.2
Akrabaların karışması	45	38.8	24	35.3	44	35.2	24	39.3
Maddi konular	51	44.0	20	29.4	29	23.2	7	11.5
Fikir uyuşmazlığı	49	42.2	23	33.8	43	34.4	30	49.2
Sorumsuzluk	50	43.1	28	41.2	35	28.0	14	23.0
Cinsel sorunlar	16	13.8	13	19.1	17	13.6	7	11.5
Geçimsizlik	49	42.2	27	39.7	44	35.2	25	41.0
Diğer	10	8.6	7	10.3	11	8.8	5	8.2

Boşanma nedenlerinden “kötü alışkanlıklar” ($\chi^2(3)=9.63$, $p<.05$), “maddi konular” ($\chi^2(3)=23.8$, $p=.00$) ve “sorumsuzluk” ($\chi^2(3)=11.10$, $p<.05$) açısından katılımcılar arasında eğitime göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunmuştur.

Buna göre, “kötü alışkanlıklar” ı boşanma nedeni olarak belirten katılımcıların eğitim durumuna göre, en yüksek; “ortaokul ve dengi” mezunu olduğu, en az da “yüksekokul mezunu ve dengi” olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Eğitim düzeyi düştükçe maddi konuları ve sorumsuzluğu boşanma nedeni olarak görme oranının arttığı gözlenmiştir.

Boşanma nedenlerinden “zina” ($\chi^2(3)=2.46$, $p=.481$), “sözlü ve/veya fiziksel şiddet” ($\chi^2(3)=2.16$, $p=.538$), “evi terk etme” ($\chi^2(3)=7.48$, $p=.058$), “akrabaların karışması” ($\chi^2(3)=.562$, $p=.905$), “fikir uyuşmazlığı” ($\chi^2(3)=5.03$, $p=.169$), “cinsel sorunlar” ($\chi^2(3)=1.75$, $p=.624$), “geçimsizlik” ($\chi^2(3)=1.37$, $p=.711$) ve “diğer” sebepler ($\chi^2(3)=.212$, $p=.976$) eğitime göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

Tablo 5
Boşanma Nedenleri – Meslek

Eski eşinizden boşanma nedeniniz hangisidir	Memur		İşçi		Serbest Meslek		Özel Sektörde Çalışan		İşsiz		Diğer (Esnaf, girişimci, emekli)	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Zina	11	21.6	18	26.9	6	14.6	15	21.7	29	28.2	6	15.4
Sözlü – fiziksel şiddet	25	49.0	26	38.8	21	51.2	32	46.4	72	69.9	18	46.2
Evi terk etme	9	17.6	22	32.8	12	29.3	22	31.9	22	21.4	9	23.1
Kötü alışkan.	9	17.6	16	23.9	9	22.0	15	21.7	27	26.2	6	15.4
Akr. karışması	17	33.3	26	38.8	17	41.5	29	42	39	37.9	9	23.1
Maddi konular	7	13.7	14	20.9	14	34.1	20	29	38	36.9	14	35.9
Fikir uyuşmaz.	20	39.2	19	28.4	17	41.5	34	49.3	39	37.9	16	41.0
Sorumsuz.	17	33.3	26	38.8	12	29.3	22	31.9	38	36.9	12	30.8
Cinsel sorunlar	4	7.8	9	13.4	6	14.6	12	17.4	20	19.4	2	5.1
Geçimsiz.	14	27.5	24	35.8	19	46.3	24	34.8	46	44.7	18	46.2
Diğer	9	17.6	5	7.5	2	4.9	4	5.8	6	7.8	5	12.8

Boşanma nedenlerinden “sözlü ve/veya fiziksel şiddet” ($\chi^2(5)= 19,48, p<.01$) ve “maddi konular” ($\chi^2(5)= 12,48, p<.05$) açısından katılımcılar arasında mesleğe göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunmuştur.

Sözlü ve/veya fiziksel şiddeti boşanma nedeni olarak gören katılımcıların en yüksek oranda işsizler olduğu, bunu serbest meslek çalışanlarının takip ettiği ve diğer meslek gruplarında birbirine yakın oranların olduğu görülmektedir. Maddi konuları boşanma nedeni olarak belirten katılımcıların en yüksek oranda işsizler olduğu, bunu serbest meslek çalışanlarının takip ettiği ve “diğer” grubuna dahil mesleklerin izlediği, ardından serbest meslek çalışanları ve işçilerle son olarak memurların belirttiği görülmektedir.

Boşanma nedenlerinden “zina” ($\chi^2(5)= 5,13, p=.400$), “evi terk etme” ($\chi^2(5)= 6,28, p=.280$), “kötü alışkanlıklar” ($\chi^2(5)= 2,74, p=.739$) “akrabaların karışması” ($\chi^2(5)= 4,76, p=.446$), “fikir uyuşmazlığı” ($\chi^2(5)= 6,46, p=.264$), “sorumsuzluk” ($\chi^2(5)=1,78, p=.878$), “cinsel sorunlar” ($\chi^2(5)= 7,18, p=.207$), “geçimsizlik” ($\chi^2(5)= 6,79, p=.236$) ve “diğer” sebepler ($\chi^2(5)=7,50, p=.185$) mesleğe göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

Tablo 6

Boşanma Nedenleri – En Uzun Süre Yaşanılan Yer

Eski eşinizden boşanma nedeniniz hangisidir?	Kırsal		Kent	
	N	%	N	%
Zina	10	31.2	75	22.2
Sözlü ve/veya fiziksel şiddet	20	62.5	174	51.5
Evi terk etme	7	21.9	89	26.3
Kötü alışkanlıklar	8	25.0	74	21.9
Akrabaların karışması	12	37.5	125	37.0
Maddi konular	10	31.2	97	28.7
Fikir uyuşmazlığı	16	50.0	129	38.2
Sorumsuzluk	12	37.5	115	34.0
Cinsel sorunlar	10	31.2	43	12.7
Geçimsizlik	13	40.6	132	39.1
Diğer	3	9.4	30	8.9

Boşanma nedenlerinden “zina” ($\chi^2(1)=1,35$, $p=.244$), “sözlü ve/veya fiziksel şiddet” ($\chi^2(1)=1.42$, $p=.233$), “evi terk etme” ($\chi^2(1)=.302$, $p=.583$), “kötü alışkanlıklar” ($\chi^2(1)=.164$, $p=.686$), “akrabaların karışması” ($\chi^2(1)=.003$, $p=.954$), “maddi konular” ($\chi^2(1)= 093$, $p=.761$), “fikir uyuşmazlığı” ($\chi^2(1)=1,71$, $p=.190$), “sorumsuzluk” ($\chi^2(1)= 157$, $p=.692$), “cinsel sorunlar” ($\chi^2(1)=8,17$, $p=.004$), “geçimsizlik” ($\chi^2(1)=.030$, $p=.862$) ve “diğer” sebeplerden ($\chi^2(1)=.009$, $p=.925$) hiçbiri katılımcıların yaşamlarını uzun süre geçirdikleri yere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

Tablo 7
Boşanma Nedenleri – Evlilik Şekli

	Evlilik Şekli					
	Görücü Usulü İsteyerek		Görücü Usulü İstemeyerek		Arkadaşlık Kurarak	
	N	%	N	%	N	%
Zina	29	24.6	8	24.2	48	21.9
Sözlü ve/veya fiziksel şiddet	58	49.2	24	72.7	112	51.1
Evi terk etme	41	34.7	5	15.2	50	22.8
Kötü alışkanlıklar	27	22.9	9	27.3	46	21.0
Akrabaların karışması	49	41.5	9	27.3	79	36.1
Maddi konular	35	29.7	10	30.3	62	28.3
Fikir uyuşmazlığı	48	40.7	18	54.5	79	36.1
Sorumsuzluk	39	33.1	13	39.4	75	34.2
Cinsel sorunlar	19	16.1	6	18.2	28	12.8
Geçimsizlik	47	39.8	19	57.6	79	36.1
Diğer	9	7.6	3	9.1	21	9.6

Katılımcıların ifade ettiği boşanma nedenlerinden “sözlü ve/veya fiziksel şiddet” ($\chi^2(2)= 6,10$, $p<.05$), “evi terk etme” ($\chi^2(2)= 7,86$, $p<.05$), evlilik şekline göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir.

Katılımcılar arasında “sözlü ve/veya fiziksel şiddet”i en yüksek oranda boşanma nedeni olarak belirtenlerin, görücü usulü istemeyerek evlilik yapanlar olduğu, ardından da görücü usulü isteyerek evlilik yapanlar ve en düşük oranda arkadaşlık kurarak evlilik yapanlar olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

“Zina” ($\chi^2(2)=.339$, $p=.844$), “akrabaların karışması” ($\chi^2(2)= 2,45$, $p=.293$), “kötü alışkanlıklar” ($\chi^2(2)=.705$, $p=.703$), “maddi konular” ($\chi^2(2)=.102$, $p=.950$), “fikir uyuşmazlığı” ($\chi^2(2)= 4,26$, $p=.118$), “sorumsuzluk” ($\chi^2(2)= .462$, $p=.794$), “cinsel sorunlar” ($\chi^2(2)= 1,12$, $p=.569$), “geçimsizlik” ($\chi^2(2)= 5,59$, $p=.061$) ve

“diğer” sebepler ($\chi^2(2)= .365$, $p=.833$) evlilik şekline göre anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

Tablo 8
Boşanma Nedenleri – Evlilik Süresi

	Evlilik Süresi							
	5 yıldan az		6-10 yıl		11-15 yıl		16 yıl ve üzeri	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Zina	24	17.0	15	17.4	28	33.3	18	30.5
Sözlü ve/veya fiziksel şiddet	70	49.6	35	40.7	45	53.6	44	74.6
Evi terk etme	31	22.0	21	24.4	21	25.0	23	39.0
Kötü alışkanlıklar	28	19.9	18	20.9	19	22.6	17	28.8
Akrabaların karışması	57	40.4	33	38.4	28	33.3	19	32.2
Maddi konular	26	18.4	31	36.0	25	29.8	25	42.4
Fikir uyuşmazlığı	49	34.8	36	41.9	32	38.1	28	47.5
Sorumsuzluk	43	30.5	30	34.9	35	41.7	19	32.2
Cinsel sorunlar	12	8.5	13	15.1	16	19.0	12	20.3
Geçimsizlik	56	39.7	32	37.2	34	40.5	23	39.0
Diğer	10	7.1	11	12.8	8	9.5	4	6.8

Katılımcıların ifade ettiği boşanma nedenlerinden “zina” ($\chi^2(3)=11,29$, $p<.05$), “sözlü ve/veya fiziksel şiddet” ($\chi^2(3)= 16,83$, $p<.01$), “maddi konular” ($\chi^2(3)=14,88$, $p<.01$) evlilik süresine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir.

Buna göre, katılımcıların evlilik süresi uzadıkça “zina” yı boşanma nedeni olarak belirtme oranı artmaktadır.

“Sözlü ve/veya fiziksel şiddet” i en yüksek oranda boşanma nedeni olarak belirtenlerin 16 yıl ve üzeri evlilik süresi olduğu, “maddi konular” ı ise, en yüksek

oranda 16 yıl ve daha uzun süre evlilikleri olanların belirttiği, en düşük oranda ise 5 yıldan kısa evliliği olanların boşanma nedeni olarak belirttiği ortaya çıkmıştır.

“Evi terk etme” ($\chi^2(3)= 6,51, p=.089$), “kötü alışkanlıklar” ($\chi^2(3)=2,03, p=.566$), “akrabaların karışması” ($\chi^2(3)=1,84, p=.605$), “fikir uyuşmazlığı” ($\chi^2(3)= 3,15, p=.368$), “sorumsuzluk” ($\chi^2(3)=3,05, p=.383$), “cinsel sorunlar” ($\chi^2(3)=7,19, p=.066$), “geçimsizlik” ($\chi^2(3)=.217, p=.975$) ve “diğer” sebepler ($\chi^2(3)= 2,53, p=.469$) evlilik süresine göre anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

Tablo 9
Boşanma Nedenleri – Çocuk Sahibi Olma

	Çocuk Olup Olmaması			
	Çocuk Var		Çocuk Yok	
	N	%	N	%
Zina	77	25.3	8	12.1
Sözlü ve/veya fiziksel şiddet	161	53.0	33	50.0
Evi terk etme	87	28.6	9	13.6
Kötü alışkanlıklar	74	24.3	8	12.1
Akrabaların karışması	117	38.5	20	30.3
Maddi konular	102	33.6	5	7.6
Fikir uyuşmazlığı	117	38.5	28	42.4
Sorumsuzluk	113	37.2	14	21.2
Cinsel sorunlar	48	15.8	5	7.6
Geçimsizlik	118	38.8	27	40.9
Diğer	20	6.6	13	19.7

Boşanma nedenlerinden “zina” ($\chi^2(1)= 5,34, p<.05$), “evi terk etme” ($\chi^2(1)= 6,33, p<.05$), “kötü alışkanlıklar” ($\chi^2(1)= 4,69, p<.05$), “maddi konular” ($\chi^2(1)= 17,80, p<.01$), “sorumsuzluk” ($\chi^2(1)= 6,12, p<.05$) ve “diğer sorunlar” ($\chi^2(1)=11,48,$

$p<.01$) çocuk olup olmamasına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir.

Buna göre, “zina”, “evi terk etme”, “kötü alışkanlıklar”, “maddi konular”, “sorumluzluk” ve “diğer sorunları” boşanma nedeni olarak gören çocuk sahibi katılımcıların çocuğı olmayanlara göre anlamlı bir farklılaşma gösterdiği sonucu ortaya çıkmıştır.

“Sözlü ve/veya fiziksel şiddet”i ($\chi^2(1)=.191$, $p=.662$), “akrabaların karışması”nı ($\chi^2(1)= 1,55$, $p=.212$), “fikir uyuşmazlığını” ($\chi^2(1)=.353$, $p=.553$), “cinsel sorunlar”ı ($\chi^2(1)= 2,98$, $p=.084$) ve “geçimsizlik”i ($\chi^2(1)= 100$, $p=.752$) boşanma nedeni olarak belirtmede çocuk olup olmamasına göre anlamlı farklılaşma bulunmamıştır.

Tablo 10
Boşanma Nedenleri – Çocuk Sayısı

	Çocuk Sayısı					
	1 Çocuk		2 Çocuk		3 Çocuk ve Üzeri	
	N	%	N	%	N	%
Zina	36	20.8	26	27.7	15	40.5
Sözlü ve/veya fiziksel şiddet	83	48.0	54	57.4	24	64.9
Evi terk etme	44	25.4	32	34.0	11	29.7
Kötü alışkanlıklar	39	22.5	29	30.9	6	16.2
Akrabaların karışması	77	44.5	28	29.8	12	32.4
Maddi konular	46	26.6	43	45.7	13	35.1
Fikir uyuşmazlığı	63	36.4	34	36.2	20	54.1
Sorumluzluk	62	35.8	41	43.6	10	27.0
Cinsel sorunlar	28	16.2	13	13.8	7	18.9

Boşanma nedenlerinden “zina” ($\chi^2(2)= 6,66$, $p<.05$), akrabaların karışması” ($\chi^2(2)= 6,22$, $p<.05$), “maddi konular” ($\chi^2(2)= 10,07$, $p<.01$) çocuk sayısına göre

istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir. Buna göre, katılımcılar arasında, ailelerindeki çocuk sayısı arttıkça zina oranı yükselmektedir. Akrabaların karışması ise, çocuk sayısı arttıkça azalmaktadır. Maddi konuları boşanma nedeni olarak görme durumu ise en yüksek iki çocuk sahibi katılımcılarda, daha sonra üç çocuk en düşük ise tek çocuk sahibi olanlardır.

“Sözlü ve/veya fiziksel şiddet” ($\chi^2(2)= 4,58, p=.101$), “evi terk etme” ($\chi^2(2)=2,23, p=.327$), “kötü alışkanlıklar” ($\chi^2(2)= 3,79, p=.150$), “fikir uyuşmazlığı” ($\chi^2(2)= 4,31, p=.116$), “sorumsuzluk” ($\chi^2(2)= 3,43, p=.180$), “cinsel sorunlar” ($\chi^2(2)= 5,64, p=.754$), “geçimsizlik” ($\chi^2(2)= 4,30, p=.807$) ve diğer sorunlar ($\chi^2(2)=.160, p=.923$) açısından çocuk sayısına göre anlamlı farklılaşma bulunmamıştır.

Tablo 11
Boşanma Nedenleri – En Küçük Çocuğun Yaşı

	5 yaşından küçük		5-9 yaş arası		10-14 yaş arası		15 yaş ve üzeri	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Zina	22	24.2	30	26.1	18	25.4	7	25.9
Sözlü ve/veya fiziksel şiddet	47	51.6	54	47.0	43	60.6	17	63.0
Evi terk etme	32	35.2	29	25.2	20	28.2	6	22.2
Kötü alışkanlıklar	22	24.2	23	20.0	22	31.0	7	25.9
Akrabaların karışması	41	45.1	44	38.3	22	31.0	10	37.0
Maddi konular	27	29.7	34	29.6	33	46.5	8	29.6
Fikir uyuşmazlığı	27	29.7	47	40.9	34	47.9	9	33.3
Sorumsuzluk	35	38.5	38	33.0	29	40.8	11	40.7
Cinsel sorunlar	11	12.1	16	13.9	16	22.5	5	18.5
Geçimsizlik	33	36.3	50	43.5	25	35.2	10	37.0
Diğer	6	6.6	8	7.0	4	5.6	2	7.4

Boşanma nedenlerinden “zina” ($\chi^2(3)= 104, p=.991$), “sözlü ve/veya fiziksel şiddet” ($\chi^2(3)= 4,45, p=.216$), “evi terk etme” ($\chi^2(3)= 3,10, p=.375$), “kötü alışkanlıklar” ($\chi^2(3)= 2,91, p=.405$), “akrabaların karışması” ($\chi^2(3)=3,37, p=.338$), “maddi konular” ($\chi^2(3)= 6,94, p=.074$), “fikir uyuşmazlığı” ($\chi^2(3)= 6,21, p=.102$), “sorumsuzluk” ($\chi^2(3)=1,46, p=.691$), “cinsel sorunlar” ($\chi^2(3)= 3,82, p=.281$), “geçimsizlik” ($\chi^2(3)= 1,72, p=.631$) ve “diğer sebepler ”den ($\chi^2(3)=.160, p=.984$) hiçbiri en küçük çocuğun yaşına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

Tablo 12

Boşanma Nedenleri –Boşanma Sonrası Genel Yaşam

	Boşanma Sonrası Genel Yaşam					
	İyi		Orta		Kötü	
	N	%	N	%	N	%
Zina	31	19.5	36	25.4	18	26.1
Sözlü ve/veya fiziksel şiddet	78	49.1	82	57.7	34	49.3
Evi terk etme	35	22.0	42	29.6	19	27.5
Kötü alışkanlıklar	39	24.5	30	21.1	13	18.8
Akrabaların karışması	52	32.7	56	39.4	29	42.0
Maddi konular	40	25.2	46	32.4	21	30.4
Fikir uyuşmazlığı	81	50.9	39	27.5	25	36.2
Sorumsuzluk	67	42.1	44	31.0	16	23.2
Cinsel sorunlar	25	15.7	20	14.1	8	11.6
Geçimsizlik	65	40.9	51	35.9	29	42.0
Diğer	15	9.4	13	9.2	5	7.2

Katılımcıların ifade ettiği boşanma nedenlerinden “fikir uyuşmazlığı” ($\chi^2(2)=17,66, p=.00$) ve “sorumsuzluk” ($\chi^2(2)= 8,80, p<.05$) boşanma sonrası genel

yaşama göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir. Boşanma sonrası genel yaşamını iyi olarak nitelendirenlerin orta ve kötü olarak nitelendirenlere göre, boşanma nedeni olarak yüksek oranda “fikir uyuşmazlığı” ve “sorumsuzluğu” belirttikleri görülmektedir.

Buna karşılık “zina” ($\chi^2(2)= 1,91, p=.383$), “sözlü ve/veya fiziksel şiddet” ($\chi^2(2)= 2,61, p=.271$), evi terk etme” ($\chi^2(2)= 2,34, p=.309$), “kötü alışkanlıklar” ($\chi^2(2)= 1,04, p=.593$), “akrabaların karışması” ($\chi^2(2)= 2,36, p=.306$), maddi konular” ($\chi^2(2)= 2,006, p=.367$), “cinsel sorunlar” ($\chi^2(2)=.67, p=.712$), “geçimsizlik” ($\chi^2(2)= 1,06, p=.588$) ve “diğer” sebepler ($\chi^2(2)=.299, p=.861$) boşanma sonrası genel yaşama göre anlamlı farklılaşma göstermemiştir .

Tablo 13
Boşanma Nedenleri – Ruh Sağlığı Desteği

	Boşandıktan sonra ruh sağlığınızla ilgili olarak uzman desteği aldınız mı?			
	Evet		Hayır	
	N	%	N	%
Zina	30	29.1	55	20.6
Sözlü ve/veya fiziksel şiddet	64	62.1	130	48.7
Evi terk etme	24	23.3	72	27.0
Kötü alışkanlıklar	20	19.4	62	23.2
Akrabaların karışması	29	28.2	108	40.4
Maddi konular	24	23.3	83	31.1
Fikir uyuşmazlığı	33	32.0	112	41.9
Sorumsuzluk	27	26.2	100	37.5
Cinsel sorunlar	17	16.5	36	13.5
Geçimsizlik	38	36.9	107	40.1
Diğer	13	12.6	20	7,5

Katılımcıların ifade ettiği boşanma nedenlerinden “sözlü ve/veya fiziksel şiddet” ($\chi^2(1)= 5,38$, $p<.05$), “akrabaların karışması” ($\chi^2(1)= 4,81$, $p<.05$) ve “sorumsuzluk” ($\chi^2(1)= 4,16$, $p<.05$) kişinin boşandıktan sonra ruh sağlığı desteği alıp almamasına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir.

Boşanma nedeni olarak “sözlü ve/veya fiziksel şiddet” i belirtenlerin katılımcıların, boşanma sonrası uzman desteği alma oranı, almayanlara göre daha yüksek çıkmıştır. “Akrabaların karışması”nı ve “sorumsuzluğu” boşanma nedeni olarak belirtenler arasında ise boşanma sonrasında uzman desteği almayanlar, alanlara göre daha yüksek orandadır.

“Zina” ($\chi^2(1)=3,05$, $p=.081$), evi terk etme” ($\chi^2(1)=.520$, $p=.471$), “kötü alışkanlıklar” ($\chi^2(1)=.623$, $p=.430$), “maddi konular” ($\chi^2(1)=2,19$, $p=.139$), “fikir uyuşmazlığı” ($\chi^2(1)=3,06$, $p=.080$), “cinsel sorunlar” ($\chi^2(1)=.553$, $p=.457$), “geçimsizlik” ($\chi^2(1)=.316$, $p=.574$) ve “diğer” sebepler ($\chi^2(1)=2,40$, $p=.121$) ise anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

Tablo 14
Boşanma Nedeni – Boşanma Öncesi Maddi Durum

	Boşanma Öncesi Maddi Durum			
	İyi		Kötü	
	N	%	N	%
Zina	63	23.6	22	21.4
Sözlü ve/veya fiziksel şiddet	133	49.8	61	59.2
Evi terk etme	63	23.6	33	32.0
Kötü alışkanlıklar	47	17.6	35	34.0
Akrabaların karışması	100	37.5	37	35.9
Maddi konular	59	22.1	48	46.6
Fikir uyuşmazlığı	108	40.4	37	35.9
Sorumsuzluk	78	29.2	49	47.6
Cinsel sorunlar	34	12.7	19	18.4
Geçimsizlik	99	37.1	46	44.7
Diğer	23	8.6	10	9.7

Katılımcıların ifade ettiği boşanma nedenlerinden “kötü alışkanlıklar” ($\chi^2(1)=11,55$, $p<.01$), “maddi konular” ($\chi^2(1)=21,71$, $p=.00$) ve “sorumsuzluk” ($\chi^2(1)=11,11$, $p<.01$), boşanma öncesi maddi duruma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir.

Katılımcılardan boşanma öncesi maddi durumunu iyi olarak nitelendirenlerin “kötü alışkanlık” ları daha yüksek oranda boşanma nedeni olarak belirttikleri ortaya

çıkmiştir. Boşanma öncesi maddi durumu kötü olanlar ise maddi konuları ve sorumsuzluğu daha yüksek oranda boşanma nedeni olarak belirtmiştir.

Boşanma nedenlerinden “zina” ($\chi^2(1)= .21, p=.647$), “sözlü ve/veya fiziksel şiddet” ($\chi^2(1)= 2,63, p=.104$), “evi terk etme” ($\chi^2(1)= 2.75, p=.097$), “akrabaların karışması” ($\chi^2(1)= .75, p=.785$), “fikir uyuşmazlığı” ($\chi^2(1)= ,639, p=.424$), “cinsel sorunlar” ($\chi^2(1)= 1,97, p=.160$), “geçimsizlik” ($\chi^2(1)= 1,79, p=.181$) ve “diğer” sebepler ($\chi^2(1)= .110, p=.741$) boşanma öncesi maddi duruma göre anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

Tablo 15
Boşanma Nedenleri – Boşanma Sonrası Maddi Durum

	Boşanma Sonrası Maddi Durum			
	İyi		Kötü	
	N	%	N	%
Zina	36	20.6	49	25.1
Sözlü ve/veya fiziksel şiddet	76	43.4	118	60.5
Evi terk etme	40	22.9	56	28.7
Kötü alışkanlıklar	32	18.3	50	25.6
Akrabaların karışması	63	36.0	74	37.9
Maddi konular	40	22.9	67	34.4
Fikir uyuşmazlığı	77	44.0	68	34.9
Sorumsuzluk	58	33.1	69	35.4
Cinsel sorunlar	24	13.7	29	14.9
Geçimsizlik	75	42.9	70	35.9
Diğer	19	10.9	14	7.2

Katılımcıların ifade ettiği boşanma nedenlerinden “sözlü ve/veya fiziksel şiddet” ($\chi^2(1)= 10,79, p<.01$), “maddi konular” ($\chi^2(1)= 5,93, p<.05$) boşanma sonrası maddi duruma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir. Buna göre,

boşanma sonrası maddi durumu kötü olanların, sözlü ve/veya fiziksel şiddet ve maddi konular nedeniyle boşanma oranı daha yüksek çıkmıştır.

Buna karşılık “zina” ($\chi^2(1)= 1,08$, $p=.298$), “evi terk etme” ($\chi^2(1)=1,64$, $p=.199$), “kötü alışkanlıklar” ($\chi^2(1)= 2,89$, $p=.089$), “akrabaların karışması” ($\chi^2(1)=.150$, $p=.698$), “fikir uyuşmazlığı” ($\chi^2(1)= 3,22$, $p=.073$), “sorumsuzluk” ($\chi^2(1)= .206$, $p=.650$), “cinsel sorunlar” ($\chi^2(1)=.101$, $p=.751$), “geçimsizlik” ($\chi^2(1)= 1,87$, $p=.171$) ve “diğer” sebepler ($\chi^2(1)= 1,53$, $p=.215$) boşanma sonrası maddi duruma göre anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

Tablo 16
Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler- Cinsiyet

Boşandıktan sonra karşılaştığımız güçlükler nelerdir?	Kadın		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Ekonomik sıkıntı	133	65.8	45	26.8	178	48.1
Konut bulma sıkıntısı	61	30.2	26	15.5	87	23.5
Çevre baskısı	63	31.2	20	11.9	83	22.4
Aile baskısı	26	12.9	6	3.6	32	8.6
Ruhsal/duygusal sıkıntı	185	91.6	149	88.7	334	90.3
Hiçbir güçlük çekmedim	5	2.5	13	7.7	18	4.9
Diğer	4	2	4	2.4	8	2.2

“Ekonomik sıkıntı yaşama” ($\chi^2(1)=56,04$, $p=.00$), “konut bulma sıkıntısı” ($\chi^2(1)=11,05$, $p<.01$), “çevre baskısı” ($\chi^2(1)=19,6$, $p=.00$), “aile baskısı yaşama” ($\chi^2(1)=10,04$, $p<.01$) ve “hiçbir güçlük çekmeme” ($\chi^2(1)=5,48$, $p<.05$) açısından

cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunmuştur. Bulgulara göre, kadınlarda boşandıktan sonra ekonomik sıkıntı, konut bulmada sıkıntı, çevre ve aile baskısı yaşama oranı daha yüksek iken; erkeklerde, boşandıktan sonra günlük yaşamama oranı kadınlardan daha yüksektir.

Ruhsal/duygusal sıkıntı yaşama ($\chi^2(1)=.87, p=.350$) açısından ise katılımcılar arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma bulunmamış, hem kadın hem de erkeklerin boşandıktan sonra yüksek oranda ruhsal/duygusal sıkıntı yaşadıkları anlaşılmıştır. Boşanma sonrasında yaşadığı “diğer” güçlükleri tanımlayan katılımcılar arasında yine cinsiyete göre anlamlı farklılaşma bulunmamıştır; $\chi^2(1)=.07, p=.792$.

Tablo 17
Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler- Yaş

Boşandıktan sonra karşılaştığımız güçlükler nelerdir?	29 yaş ve altı (18-29 yaş arası)		30-39 yaş arası		40 yaş ve üstü		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Ekonomik sıkıntı	47	47.5	95	48.5	36	48.0	178	48.1
Konut bulma sıkıntısı	12	12.1	54	27.6	21	28.0	87	23.5
Çevre baskısı	27	27.3	43	21.9	13	17.3	83	22.4
Aile baskısı	8	8.1	21	10.7	3	4.0	32	8.6
Ruhsal/duygusal sıkıntı	91	91.9	174	88.8	69	92.0	334	90.3
Hiçbir güçlük çekmedim	4	4.0	11	5.6	3	4.0	18	4.9
Diğer	2	2.0	6	3.1	0	0.0	8	2.2

Katılımcıların boşanma sonrası yaşadıkları güçlüklerden “konut bulma sıkıntısı” ($\chi^2(2)=9,76, p<.01$), yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir. Buna göre; yaş yükseldikçe boşanmış bireylerin konut bulma sıkıntısı artmaktadır.

Buna karşılık, “ekonomik sıkıntı” ($\chi^2(2)=.027$, $p=.987$), “çevre baskısı” ($\chi^2(2)=2.48$, $p=.289$), “aile baskısı” ($\chi^2(2)=3.15$, $p=.207$), “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($\chi^2(2)=1.06$, $p=.588$) yaşama, “hiçbir güçlük çekmeme” ($\chi^2(2)=.503$, $p=.778$) ve “diğer” ($\chi^2(2)=2,41$, $p=.299$) sıkıntılarını belirtme yaşa göre anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

Tablo 18
Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler- Eğitim Durumu

Boşandıktan sonra karşılaştığınız güçlükler nelerdir?	İlkokul mezunu ve altı		Ortaokul ve dengi mezunu		Lise ve dengi mezunu		Yüksekokul mezunu ve üstü	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Ekonomik sıkıntı	72	62.1	41	60.3	53	42.4	12	19.7
Konut bulma sıkıntısı	33	28.4	11	16.2	32	25.6	11	18.0
Çevre baskısı	35	30.2	16	23.5	24	19.2	8	13.1
Aile baskısı	15	12.9	5	7.4	9	7.2	3	4.9
Ruhsal/duygusal sıkıntı	101	87.1	61	89.7	114	91.2	58	95.1
Hiçbir güçlük çekmedim	7	6.0	4	5.9	6	4.8	1	1.6
Diğer	3	2.6	3	4.4	1	0.8	1	1.6

Katılımcıların boşanma sonrası yaşadıkları güçlüklerden yalnızca “ekonomik sıkıntı” ($\chi^2(3)=34.49$, $p=.00$) eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir. Boşanmış bireylerin eğitim durumları yükseldikçe, ekonomik sıkıntı yaşama oranlarının düştüğü görülmektedir.

Buna karşılık, “konut bulma sıkıntısı” ($\chi^2(3)=4.92$, $p=.177$), “çevre baskısı” ($\chi^2(3)=7.83$, $p=.050$), “aile baskısı” ($\chi^2(3)=4.24$, $p=.236$), “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($\chi^2(3)=3.109$, $p=.375$) yaşama, “hiçbir güçlük çekmeme” ($\chi^2(3)=1.86$, $p=.600$) ve

“diğer” ($\chi^2(3)=2,90$, $p=.407$) sıkıntıları belirtme eğitime göre anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

Tablo 19
Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler – Meslek

Boşandıktan sonra karşılaştığınız güçlükler nelerdir?	Memur		İşçi		Serbest Meslek		Özel Sektör Çalışanı		İşsiz		Diğer (Esnaf, girişimci, emekli)	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Ekonomik sıkıntı	17	33.3	25	37.3	16	39	24	34.8	84	81.6	12	30.8
Konut bulma sıkıntısı	15	29.4	12	17.9	7	17.1	18	26.1	27	26.2	8	20.5
Çevre baskısı	10	19.6	15	22.4	9	22	12	17.4	31	30.1	6	15.4
Aile baskısı	3	5.9	5	7.5	2	4.9	6	8.7	15	14.6	1	2.6
Ruhsal/duygusal sıkıntı	48	94.1	57	85.1	36	87.8	59	85.5	97	94.2	37	94.9
Hiçbir güçlük çekmedim	1	2	7	10.4	2	4.9	6	8.7	1	1	1	2.6
Diğer	0	0	2	3	1	2.4	3	4.3	1	1	1	2.6

Katılımcıların boşanma sonrası yaşadıkları güçlüklerden “ekonomik sıkıntı” ($\chi^2(5)=64,69$, $p=.00$) ve “hiçbir güçlük çekmeme” ($\chi^2(5)=11,45$, $p<.05$) mesleğe göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir. Boşanma sonrasında ekonomik sıkıntı yaşayanların, yüzde 81,6 ile en yüksek oranda işsiz bireyler olduğu, sonucu ortaya çıkmıştır. Boşandıktan sonra hiçbir güçlük çekmediğini belirtenlerin meslek gruplarına göre en yüksek işçilerin, daha sonra özel sektörde çalışanlar, daha sonra serbest mesleği olanlar, esnaf- girişimci ve emekliden oluşan diğerleri, memurlar ve son olarak işsizler olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Buna göre; diğer meslek

gruplarına göre boşandıktan sonra en yüksek oranda ekonomik sıkıntı yaşayanların ve en fazla oranda güçlük çektiğini belirten katılım grubunun işsizler olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Buna karşılık, “konut bulma sıkıntısı” ($\chi^2(5)=3,96$, $p=.554$), “çevre baskısı” ($\chi^2(5)=5,83$, $p=.322$), “aile baskısı” ($\chi^2(5)=7,73$, $p=.171$), “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($\chi^2(5)=7,71$, $p=.173$) yaşama ve “diğer” ($\chi^2(5)=3,63$, $p=.603$) sıkıntıları belirtme mesleğe göre anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

Tablo 20

Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler – En Uzun Süre Yaşanılan Yer

Boşandıktan sonra karşılaştığımız güçlükler nelerdir?	Kırsal		Kent	
	N	%	N	%
Ekonomik sıkıntı	22	68.8	156	46.2
Konut bulma sıkıntısı	6	18.8	81	24.0
Çevre baskısı	8	25.0	75	22.2
Aile baskısı	6	18.8	26	7.7
Ruhsal/duygusal sıkıntı	29	90.6	305	90.2
Hiçbir güçlük çekmedim	0	0.0	18	5.3
Diğer	0	0.0	8	2.4

Katılımcıların boşanma sonrası yaşadıkları güçlüklerden “ekonomik sıkıntı” ($\chi^2(1)= 5,97$, $p<.05$) en uzun süre yaşadıkları yere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir. Buna göre, kırsal kesimde yaşayan boşanmış bireylerin, kentte yaşayanlara göre daha yüksek oranda ekonomik sıkıntı yaşadıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

Buna karşılık, “konut bulma sıkıntısı” ($\chi^2(1)=.442$, $p=.506$), “çevre baskısı” ($\chi^2(1)=.133$, $p=.716$), “aile baskısı” ($\chi^2(1)= 4,52$, $p=.033$), “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($\chi^2(1)=.005$, $p=.944$) yaşama, hiçbir güçlük çekmeme” ($\chi^2(1)=1,79$, $p=.181$) ve “diğer” ($\chi^2(1)= .774$, $p=.379$) sıkıntıları belirtme yaşamlarını en uzun süre geçirdikleri yere göre anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

Tablo 21
Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler- Evlilik Şekli

	Evlilik Şekli					
	Görücü Usulü İsteyerek		Görücü Usulü İstemeyerek		Arkadaşlık Kurarak	
	N	%	N	%	N	%
Ekonomik sıkıntı	66	55.9	22	66.7	90	41.1
Konut bulma sıkıntısı	35	29.7	9	27.3	43	19.6
Çevre baskısı	27	22.9	12	36.4	44	20.1
Aile baskısı	11	9.3	10	30.3	11	5.0
Ruhsal/duygusal sıkıntı	104	88.1	29	87.9	201	91.8
Hiçbir güçlük çekmedim	8	6.8	2	6.1	8	3.7
Diğer	4	3.4	1	0.7	3	1.4

Katılımcıların boşanma sonrası yaşadıkları güçlüklerden “ekonomik sıkıntı” ($\chi^2(2)= 93,52, p=.00$) ve “aile baskısı” ($\chi^2(2)= 23,29, p=.00$) evlilik şekline göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir. Araştırma sonuçlarına göre; arkadaşlık kurarak evlenenlerin diğer türlü evlilik yapanlara göre en düşük oranda ekonomik sıkıntı çektiği, bunu görücü usulü isteyerek evlilik yapanların takip ettiği ve en yüksek oranda ekonomik sıkıntıyı ise görücü usulü istemeyerek evlilik yapanların yaşadığı ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde, görücü usulü istemeyerek evlilik yapanların boşanma sonrasında daha yoğun aile baskısı yaşadığı, bunu görücü usulü isteyerek evlilik yapanların takip ettiği, en düşük aile baskısını ise arkadaşlık kurarak evlilik yapanların yaşadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Buna karşılık, “konut bulma sıkıntısı” ($\chi^2(2)= 4,57, p=.102$), “çevre baskısı” ($\chi^2(2)= 4,38, p=.112$), “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($\chi^2(2)=1,39, p=.498$) yaşama, “hiçbir güçlük çekmeme” ($\chi^2(2)= 1,73, p=.421$) “diğer” ($\chi^2(2)= 1,60, p=.447$) sıkıntılarını belirtme evlilik şekline göre anlamlı bir farklılaşma göstermemiştir.

Tablo 22

Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler- Evlilik Süresi

	Evlilik Süresi							
	5 yıldan az		6-10 yıl		11-15 yıl		16 yıl ve üzeri	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Ekonomik sıkıntı	54	38.3	42	48.8	45	53.6	37	62.7
Konut bulma sıkıntısı	21	14.9	23	26.7	28	33.3	15	25.4
Çevre baskısı	30	21.3	19	22.1	22	26.2	12	20.3
Aile baskısı	13	9.2	6	7.0	7	8.3	6	10.2
Ruhsal/duygusal sıkıntı	126	89.4	75	87.2	80	95.2	53	89.8
Hiçbir güçlük çekmedim	6	4.3	8	9.3	3	3.6	1	1.7
Diğer	3	2.1	3	3.5	2	2.4	8	2.2

Katılımcıların boşanma sonrası yaşadıkları güçlüklerden “ekonomik sıkıntı” ($\chi^2(3)=11,49, p<.01$) ve “konut bulma sıkıntısı” ($\chi^2(3)= 10,94, p<.05$) evlilik süresine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir. Araştırma sonuçlarına göre; evlilik süresi uzadıkça, boşanma sonrası ekonomik sıkıntı yaşayanların oranının arttığı görülmektedir. Benzer şekilde evliliği, beş yıldan az süren bireylerin, evliliği daha uzun süren bireylere göre daha düşük oranda konut bulma sıkıntısı çektiği ancak evliliği on altı ve daha fazla süren bireylerin, evliliği altı ila on yıl sürenlere göre biraz daha düşük oranda konut bulma sıkıntısı çektiği sonucu çıkmıştır.

“Çevre baskısı” ($\chi^2(3)=.944$, $p=.815$), “aile baskısı” ($\chi^2(3)=.546$, $p=.909$), “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($\chi^2(3)= 3,42$, $p=.331$) yaşama, “hiçbir güçlük çekmeme” ($\chi^2(3)= 5,35$, $p=.147$) ve “diğer” ($\chi^2(3)= 2,03$, $p=.564$) sıkıntıları belirtme seçeneklerin hiçbiri evlilik süresine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

Tablo 23

Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler - Çocuk Sahibi Olma

	Çocuk Olup Olmaması			
	Çocuk Var		Çocuk Yok	
	N	%	N	%
Ekonomik sıkıntı	155	51.0	23	34.8
Konut bulma sıkıntısı	76	25.0	11	16.7
Çevre baskısı	71	23.4	12	18.2
Aile baskısı	29	9.5	3	4.5
Ruhsal/duygusal sıkıntı	269	88.5	65	98.5
Hiçbir güçlük çekmedim	18	5.9	0	0.0
Diğer	7	2.3	1	1.5

Katılımcıların boşanma sonrası yaşadıkları güçlüklerden “ekonomik sıkıntı” ($\chi^2(1)= 5,65$, $p<.05$) ve “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($\chi^2(1)= 6,17$, $p<.05$) yaşama çocuk olup olmamasına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir. Buna göre çocuğu olanlar, çocuğu olmayanlara göre daha fazla ekonomik sıkıntı yaşamaktadır. Çocuğu olmayanların ise çocuğu olanlara göre daha yüksek oranda ruhsal/duygusal sıkıntı yaşadığı ortaya çıkmıştır.

“Konut bulma sıkıntısı” ($\chi^2(1)= 2,09$, $p=.148$), “çevre baskısı” ($\chi^2(1)= ,834$, $p=.361$), “aile baskısı” ($\chi^2(1)= 1,71$, $p=.191$) yaşama, “hiçbir güçlük çekmeme”

($\chi^2(1)= 4,10$, $p=.043$) ve “diğer” ($\chi^2(1)= 159$, $p=.690$) sıkıntılarını belirtme ise çocuk olup olmamasına göre anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

Tablo 24
Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler - Çocuk Sayısı

	Çocuk Sayısı					
	1 Çocuk		2 Çocuk		3 Çocuk ve Üzeri	
	N	%	N	%	N	%
Ekonomik sıkıntı	71	41.0	59	62.8	25	67.6
Konut bulma sıkıntısı	35	20.2	31	33.0	10	27.0
Çevre baskısı	43	24.9	17	18.1	11	29.7
Aile baskısı	17	9.8	7	7.4	5	13.5
Ruhsal/duygusal sıkıntı	152	87.9	88	93.6	29	78.4
Hiçbir güçlük çekmedim	11	6.4	5	5.3	2	5.4
Diğer	6	3.5	0	0.0	1	2.7

Katılımcıların boşanma sonrası yaşadıkları güçlüklerden “ekonomik sıkıntı” ($\chi^2(2)= 16,13$, $p=.00$) ve “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($\chi^2(2)= 6,20$, $p<.05$) çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir. Bu sonuca göre; ailedeki çocuk sayısı arttıkça boşanmış bireylerin ekonomik sıkıntı yaşama oranlarının yükseldiği görülmektedir. Boşanma sonrasında en yüksek ruhsal/duygusal sıkıntı yaşayan ebeveynlerin iki çocuk sahibi olanlar olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

“Konut bulma sıkıntısı” ($\chi^2(2)= 5,37$, $p=.068$), “çevre baskısı” ($\chi^2(2)= 2,51$, $p=.284$), “aile baskısı” ($\chi^2(2)= 1,17$, $p=.557$), “hiçbir güçlük çekmeme” ($\chi^2(2)= 138$, $p=.933$) ve “diğer” ($\chi^2(2)= 3,28$, $p=.193$) sıkıntılarını belirtme çocuk sayısına göre anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

Tablo 25
Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler- En Küçük Çocuğun Yaşı

Boşandıktan sonra karşılaştığımız güçlükler nelerdir?	5 yaşından küçük		5-9 yaş arası		10-14 yaş arası		15 yaş ve üzeri	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Ekonomik sıkıntı	45	49.5	59	51.3	38	53.5	13	48.1
Konut bulma sıkıntısı	16	17.6	29	25.2	22	31.0	9	33.3
Çevre baskısı	23	25.3	26	22.6	18	25.4	4	14.8
Aile baskısı	10	11.0	12	10.4	6	8.5	1	3.7
Ruhsal/duygusal sıkıntı	77	84.6	103	89.6	64	90.1	25	92.6
Hiçbir güçlük çekmedim	7	7.7	8	7.0	1	1.4	2	7.4
Diğer	2	2.2	4	3.5	1	1.4	0	0.0

Katılımcıların boşanma sonrası yaşadıkları güçlüklerden “ekonomik sıkıntı” ($\chi^2(3)= .360, p=.948$), “konut bulma sıkıntısı” ($\chi^2(3)= 5,03, p=.170$), “çevre baskısı” ($\chi^2(3)= 1,48, p=.687$), “aile baskısı” ($\chi^2(3)= 1,49, p=.684$), “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($\chi^2(3)= 2,10, p=.550$) yaşama ve “hiçbir güçlük çekmeme” ($\chi^2(3)= 3,43, p=.329$) ve “diğer” ($\chi^2(3)= 1,60, p=.659$) sıkıntıları belirtme seçeneklerin hiçbiri en küçük çocuğun yaşına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

Tablo 26
Boşanma Sonrasında Karşılaşılan Güçlükler – Velayet Durumu

Boşandıktan sonra karşılaştığınız güçlükler nelerdir?	Bende		Eski Eşimde	
	N	%	N	%
Ekonomik sıkıntı	104	62.3	51	37.2
Konut bulma sıkıntısı	45	26.9	31	22.6
Çevre baskısı	50	29.9	21	15.3
Aile baskısı	22	13.2	7	5.1
Ruhsal/duygusal sıkıntı	148	88.6	121	88.3
Hiçbir güçlük çekmedim	7	4.2	11	8.0
Diğer	5	3.0	2	1.5

Katılımcıların boşanma sonrası yaşadıkları güçlüklerden, “ekonomik sıkıntı” ($\chi^2(1)= 18,89$, $p=.00$), “çevre baskısı” ($\chi^2(1)= 8,97$, $p<.01$), “ aile baskısı” ($\chi^2(1)= 5,67$, $p<.05$) ile velayet durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma olduğu sonucu çıkmıştır. Çocukların velayetini alan ebeveynlerin, ekonomik sıkıntı, aile ve çevre baskısı yaşama oranının daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

“Konut bulma sıkıntısı” ($\chi^2(1)=. 749$, $p=.387$), “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($\chi^2(1)=. 007$, $p=.935$), “hiçbir güçlük çekmeme” ($\chi^2(1)=1,99$, $p=.158$) ve “diğer” ($\chi^2(1)=. 787$, $p=.375$) sorunlar ile velayet durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunmamıştır.

Tablo 27
Boşanma Sonrasında Karşılaşılan Güçlükler- Boşanma Sonrası Yaşanılan Konut

Boşandıktan sonra karşılaştığımız güçlükler nelerdir?	Boşanmadan önceki evimde yaşamaya devam ediyorum		Kendi ailemin yanına taşındım		Yeni bir konut bulup taşındım	
	N	%	N	%	N	%
Ekonomik sıkıntı	45	41.3	77	60.6	56	41.8
Konut bulma sıkıntısı	2	1.8	22	17.3	63	47.0
Çevre baskısı	25	22.9	32	25.2	26	19.4
Aile baskısı	8	7.3	13	10.2	11	8.2
Ruhsal/duygusal sıkıntı	102	93.6	112	88.2	120	89.6
Hiçbir güçlük çekmedim	5	4.6	6	4.7	7	5.2
Diğer	2	1.8	3	2.4	3	2.2

Katılımcıların boşanma sonrası yaşadıkları güçlüklerden, “ekonomik sıkıntı” ($\chi^2(2)= 12,15$, $p<.01$) ve “konut bulma sıkıntısı” ($\chi^2(2)= 72,34$, $p=.00$) ile boşanma sonrasında yaşanan konut arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma olduğu sonucu çıkmıştır. Buna göre, boşanma sonrasında, kendi ailelerin yanına taşınan bireylerin en yüksek oranda ekonomik sıkıntı yaşadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Konut bulma sıkıntısı çekenlerin de, doğrudan bağlantılı olarak, yeni bir konut arayanlar olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

“Çevre baskısı” ($\chi^2(2)= 1,28$, $p=.527$), “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($\chi^2(2)=. 2,06$, $p=.357$), “hiçbir güçlük çekmeme” ($\chi^2(2)= .061$, $p=.970$) ve “diğer” güçlüklerle ise boşanma sonrası yaşanan konut arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 28
Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler- Boşanma Sonrası Genel Yaşam

	Boşanma Sonrası Genel Yaşam					
	İyi		Orta		Kötü	
	N	%	N	%	N	%
Ekonomik sıkıntı	31	19.5	94	66.2	53	76.8
Konut bulma sıkıntısı	24	15.1	35	24.6	28	40.6
Çevre baskısı	25	15.7	31	21.8	27	39.1
Aile baskısı	10	6.3	9	6.3	13	18.8
Ruhsal/duygusal sıkıntı	129	81.1	139	97.9	66	95.7
Hiçbir güçlük çekmedim	17	10.7	0	0.0	1	1.4
Diğer	2	1.3	4	2.8	2	2.9

Katılımcıların boşanma sonrası yaşadıkları güçlüklerden “ekonomik sıkıntı” ($\chi^2(2)= 93,52, p=.00$), “konut bulma sıkıntısı” ($\chi^2(2)= 17,54, p=.00$), “çevre baskısı” ($\chi^2(2)= 15,19, p<.01$), “aile baskısı” ($\chi^2(2)= 11,15, p<.01$), “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($\chi^2(2)= 26,77, p=.00$) yaşama ve “hiçbir güçlük çekmeme” ($\chi^2(2)= 20,66, p=.00$) boşanma sonrası genel yaşama göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir.

Boşanma sonrasında genel yaşamını iyi olarak değerlendirenlerin, orta ve kötü şekilde nitelendirenlerle kıyasla, en düşük oranda ekonomik sıkıntı, konut bulma sıkıntısı, çevre baskısı, ruhsal/duygusal sıkıntı yaşadığı ve hiçbir güçlük çekmeme oranlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Boşanma sonrası genel yaşamlarını iyi ve orta olarak değerlendiren bireylerin eşit şekilde aile baskısı yaşadığı, en yüksek oranda aile baskısını boşanma sonrası genel yaşamını kötü olarak nitelendirenlerin yaşadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

“Diğer” ($\chi^2(2)=1,07$, $p=.583$) sıkıntıları belirtme boşanma sonrası genel yaşama göre anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

Tablo 29
Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler- Ruh Sağlığı Desteği

	Boşandıktan sonra ruh sağlığınızla ilgili olarak uzman desteği aldınız mı?			
	Evet		Hayır	
	N	%	N	%
Ekonomik sıkıntı	60	58.3	118	44.2
Konut bulma sıkıntısı	30	29.1	57	21.3
Çevre baskısı	30	29.1	53	19.9
Aile baskısı	9	8.7	23	8.6
Ruhsal/duygusal sıkıntı	103	100	231	86.5
Hiçbir güçlük çekmedim	0	0.0	18	6.7
Diğer	1	1.0	7	2.6

Katılımcıların boşanma sonrası yaşadıkları güçlüklerden “ekonomik sıkıntı” ($\chi^2(1)= 5,88$, $p<.05$), “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($\chi^2(1)= 15,38$, $p=.00$) yaşama ve “hiçbir güçlük çekmeme” ($\chi^2(1)= 7,29$, $p<.01$) boşandıktan sonra ruh sağlığı desteği alıp almamaya göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir. Boşanma sonrasında uzman desteği alan bireylerin almayanlara göre daha yüksek oranda ekonomik ve ruhsal/duygusal sıkıntı sonucu ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde, uzman desteği alanların tümü, almayanlara göre boşanma sonrasında çeşitli güçlüklerle karşılaşmıştır.

“Konut bulma sıkıntısı” ($\chi^2(1)=2,50$, $p=.114$), “çevre baskısı” ($\chi^2(1)= 3,67$, $p=.055$), “aile baskısı” ($\chi^2(1)= .001$, $p=.970$) ve “diğer” ($\chi^2(1)= ,958$, $p=.328$) sıkıntıları belirtme ise bu açıdan anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

Tablo 30
Boşanma Sonrasında Karşılaşılan Güçlükler- Kendisi İçin Nafaka Alma Durumu

Boşandıktan sonra karşılaştığınız güçlükler nelerdir?	Evet		Hayır	
	N	%	N	%
Ekonomik sıkıntı	46	85.2	132	41.8
Konut bulma sıkıntısı	11	20.4	76	24.1
Çevre baskısı	40	14	69	21.8
Aile baskısı	9	16.7	23	7.3
Ruhsal/duygusal sıkıntı	49	90.7	285	90.2
Hiçbir güçlük çekmedim	0	0.0	18	5.7
Diğer	1	1.9	7	2.2

Katılımcıların boşanma sonrası yaşadıkları güçlüklerden, “ekonomik sıkıntı” ($\chi^2(1)= 34,81$, $p=.00$) ve “aile baskısı” ($\chi^2(1)=5,145$, $p<.05$) ile kendileri için nafaka alma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Kendisi için nafaka alan bireylerin, yüksek oranda ekonomik sıkıntı ve aile baskısı yaşadıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

“Konut bulma sıkıntısı” ($\chi^2(1)= .347$, $p=.556$), “çevre baskısı” ($\chi^2(1)= .443$, $p=.505$), “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($\chi^2(1)= .016$, $p=.900$), “hiçbir güçlük çekmeme” ($\chi^2(1)= 3,23$, $p=.072$) ve “diğer” ($\chi^2(1)=. 029$, $p=.865$) sorunlar ile kendisi için nafaka alma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunmamıştır.

Tablo 31
Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler- Boşanma Öncesi Maddi Durum

	Boşanma Öncesi Maddi Durum			
	İyi		Kötü	
	N	%	N	%
Ekonomik sıkıntı	107	40.1	71	68.9
Konut bulma sıkıntısı	61	22.8	26	25.2
Çevre baskısı	54	20.2	29	28.2
Aile baskısı	18	6.7	14	13.6
Ruhsal/duygusal sıkıntı	243	91.0	91	88.3
Hiçbir güçlük çekmedim	16	6.0	2	1.9
Diğer	5	1.9	3	2.9

Katılımcıların boşanma sonrası yaşadıkları güçlüklerden “ekonomik sıkıntı” ($\chi^2(1)= 24,79$, $p=.00$), “aile baskısı” ($\chi^2(1)= 4,41$, $p<.05$), boşanma öncesi maddi duruma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir. Araştırmada, boşanma öncesi ekonomik durumlarının kötü olduğunu belirtenlerin oranı, iyi olduğunu belirtenlere göre daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca, boşanma öncesinde maddi durumlarını iyi olarak nitelendirenlerin yaşadıkları aile baskısının, kötü olarak nitelendiren bireylere göre daha düşük olduğu görülmektedir.

“Konut bulma sıkıntısı” ($\chi^2(1)= ,23$, $p=.626$), “çevre baskısı” ($\chi^2(1)= 2,68$, $p=.101$), “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($\chi^2(1)= 600$, $p=.439$), hiçbir güçlük çekmeme” ($\chi^2(1)= 2,63$, $p=.105$) ve “diğer” ($\chi^2(1)= ,38$, $p=.538$) sıkıntılarını belirtme istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

Tablo 32
Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlükler – Boşanma Sonrası Maddi Durum

	Boşanma Sonrası Maddi Durum			
	İyi		Kötü	
	N	%	N	%
Ekonomik sıkıntı	23	13.1	155	79.5
Konut bulma sıkıntısı	28	16.0	59	30.3
Çevre baskısı	28	16.0	55	28.2
Aile baskısı	8	4.6	24	12.3
Ruhsal/duygusal sıkıntı	152	86.9	182	93.3
Hiçbir güçlük çekmedim	15	8.6	3	1.5
Diğer	5	2.9	3	1.5

Katılımcıların boşanma sonrası yaşadıkları güçlüklerden “ekonomik sıkıntı” ($\chi^2(1)=1,62$, $p=.00$), “konut bulma sıkıntısı” ($\chi^2(1)=10,42$, $p<.01$), “çevre baskısı” ($\chi^2(1)=7,89$, $p<.01$), “aile baskısı” ($\chi^2(1)= 6,98$, $p<.01$), “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($\chi^2(1)= 4,40$, $p<.05$) yaşama ve “hiçbir güçlük çekmeme” ($\chi^2(1)= 9,85$, $p<.01$) boşanma sonrası maddi duruma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir. Araştırma sonuçlarına göre; boşanma sonrası maddi durumunu iyi olarak nitelendirenlerin; ekonomik sıkıntı, konut bulma sıkıntısı, çevre baskısı, aile baskısı ve ruhsal/duygusal sıkıntı yaşama oranlarının boşanma sonrası maddi durumunu kötü olarak nitelendirenlere göre daha düşük çıktığı, ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde, boşanma sonrası maddi durumu iyi olan bireylerin, kötü olan bireylere göre daha yüksek oranda hiçbir güçlük çekmediği sonucu ortaya çıkmıştır.

“Diğer” ($\chi^2(1)= ,75$, $p=.384$) sıkıntılarını belirtme yaşama anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, boşanmış bireylerin, boşanma nedenleri ve boşanma sonrasında karşılaştıkları güçlükler' in demografik, sosyal, psikolojik ve ekonomik değişkenler ile arasındaki ilişkisinin incelenmesiyle elde edilen bulguların sonuçları, tartışması ve konuyla ilgili öneriler yer almaktadır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırma bulgularına göre aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Boşanmış bireylerin, cinsiyetlerine göre boşanma nedenleri arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma nedeni ile cinsiyet arasındaki ilişki incelendiğinde, “zina” ($p<.01$), “sözlü ve/veya fiziksel şiddet” ($p<.01$), “evi terk etme” ($p<.01$), “kötü alışkanlıklar” ($p<.01$), “akrabaların karışması” ($p<.01$), “maddi konular” ($p<.01$) ve “fikir uyuşmazlığı” ($p<.05$) ve diğer sorunlar ($p<.05$) açısından cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunmuştur.

Sorumsuzluğu ($p>.05$), cinsel sorunları ($p>.05$) ve geçimsizliği ($p>.05$), boşanma nedeni görme açısından ise kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı farklılaşma bulunmamıştır.

“Zina”yı, “sözlü ve/veya fiziksel şiddet” i, “kötü alışkanlıklar”ı ve “maddi konular”ı sebep olarak gösterme oranı kadınlarda daha yüksektir. Evi terk etmeyi, akrabaların karışmasını, fikir uyuşmazlığını ve diğer sorunları boşanma nedeni olarak gösterme ise erkeklerde kadınlardan daha yüksektir.

Antropolog Laura Betzig 160 toplumu inceledikten sonra özellikle kadın tarafından açıkça yapılan zinanın, bir evliliğe son vermek için öne sürülen en yaygın sebep olduğunu saptamıştır.(akt: Fisher, 2004).

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından 2010 yılında yayınlanan Aile Yapısı Araştırması 2006' nın sonuçlarına göre, boşanmış kadınların yüzde 11'i, erkeklerin ise yüzde 5'i eşi tarafından aldatılmış olmaları nedeniyle boşandıklarını belirtmiştir.

Sucu (2007)'nun, boşanmış kadınlar ile ilgili yaptığı araştırmada, kadınların yüzde 30'unun boşanma nedeni olarak zinayı belirttiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Yukarıda belirtilen araştırma sonuçlarının, kadınların erkeklere göre aldatmayı daha yüksek oranda boşanma nedeni olarak belirtmesi açısından, yapılan araştırmanın sonucu ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Straus (1980) 'un yaptığı araştırmaya göre; kadınların %28' inin evlilikleri süresince, eşleri tarafından en az bir defa şiddete maruz kaldığı sonucu ortaya konulmuştur.

Geller (1995), yapmış olduğu araştırmaya göre; her yıl yaklaşık 4.000 kadının eşleri, eski eşleri veya erkek arkadaşları tarafından öldürüldüğü, FBI raporlarına göre ise; her yıl yaklaşık olarak 1.500 kadının kocası veya erkek arkadaşı tarafından öldürüldüğü ortaya çıkmıştır.

Sucu (2007)' nun yaptığı araştırma sonuçlarına göre, boşanma ile sonlanan evliliklerde şiddetin önemli bir neden olduğu ve boşanan kadınların yüzde 82'si, fiziksel, psikolojik ya da iki türlü şiddete birden maruz kaldığını belirtmiştir.

Aile Yapısı Araştırması 2006 (2010)' nın sonuçlarına göre, boşanmış kadınların yüzde 17'si eşleri tarafından dayak ve kötü muameleye maruz kaldıkları için boşandıklarını belirtmiştir. Erkeklerin ise hiçbirisi, fiziksel ve/veya sözlü şiddeti ve kötü muameleyi kendisi için boşanma nedeni olarak görmediğini belirtmiştir.

Bilka Kadın Araştırma Merkezi (1998) tarafından yapılan bir araştırmaya göre; incelenmiş olan 240 dosyadan, 150 dosyada kadınlar, 90 dosyada da erkekler davacı olmuş ve konusu şiddet olan 16 dosyada kadınlar davacı olurken, 7 dosyada da erkekler davacı olmuştur (Sezen, 1998).

Boşanma ile sonlanan evliliklerde kadının hedef olduğu saldırganlık konulu araştırmada; yüzde 26.42 düzeyinde kadına karşı şiddet saptanmıştır. Kadına karşı şiddet en yüksek oranda (%42.44) sözel, ikinci sırada (%33.09) fiziksel ve son olarak da (%24.46) hem fiziksel hem de sözel olarak yapıldığı sonucu ortaya çıkmıştır (Özkan ve Böke, 1994).

Arıkan (1992)' in, araştırmasında, evlilikte geçimsizliğe neden olan nedenlerden biri olarak: Erkeklerin yüzde 80' inin sıklıkla veya zaman zaman eşine fiziksel şiddet uygulaması, kadınların evlilikleri süresince sözlü ve fiziksel şiddete maruz kalması yer almaktadır.

Genel olarak yurtiçi ve yurtdışında yapılan araştırmalar ile yapılan araştırma sonuçları karşılaştırıldığında, kadınların sözlü ve/veya fiziksel şiddete maruz kalma oranının erkeklere göre daha yüksek olduğu ve buna bağlı olarak kadınların daha yüksek oranda boşanma nedeni olarak belirtmesi, araştırma sonucu ile paralellik göstermektedir.

Araştırmalar, aile içi şiddetin en önemli nedenlerinden birisinin alkol olduğunu göstermektedir. Toplumdaki genel şiddet olaylarında, alkol kullanımını % 67 oranında etkilidir (Tarhan, 2008).

Aile Yapısı Araştırması 2006 (2010)' nin sonuçlarına göre, kadınlarda evliliklerin boşanma ile sonuçlanmasında içki ve kumarı en önemli neden olarak gösterenlerin oranı yüzde 11'dir. Erkeklerde ise bu oranın yüzde 3 olduğunu sonucu ortaya çıkmıştır.

Arıkan (1992) 'ın yaptığı araştırma sonucunda, evlilikte geçimsizliğe neden olan sebeplerden biri olarak, kadınların eşlerinin içki kumar gibi alışkanlıklarını belirtmesi oranı yüzde 48 olarak ortaya çıkmıştır.

Yapılan araştırmada, kadınların kötü alışkanlıkları boşanma nedeni olarak erkeklere göre daha yüksek oranda belirtmesi, literatür çalışmalarıyla paralellik göstermektedir.

Demir (1988) tarafından İzmir'de boşanmış 55 kadın ile yapılan araştırmada; boşanma kararını veren kadınların (%75), yüzde 25'i evin geçindirilmemesi, maddi yetersizlik, kocanın işsizliği, yüzde 22'si kocanın sorumluluklarını yerine getirmemesini birincil boşanma nedeni olarak belirtmiştir (www.aile.gov.tr). Bu bulgu yapılan araştırma sonucuyla paralellik göstermektedir.

Arıkan (1992) 'ın, Yoksulluk, Evlilikte Geçimsizlik ve Boşanma konulu araştırmasında, evlilikte geçimsizliğe neden olan faktörler arasında yüzde 44 oranında akrabalarla ilişkilerin belirtildiği sonucu çıkmıştır.

Demir (1988) tarafından İzmir'de boşanmış 55 kadın ile yapılan araştırmada; boşanmayla sonuçlanan evliliklerde, kayınvalide-kayınpederin boşanmada önemli rol oynadığı sonucu ortaya çıkmıştır (www.aile.gov.tr).

Boşanma Nedenleri Araştırması (2009)' na göre, eski eşin ailesinin evliliklerine müdahalesini, kadınlar yüzde 49, erkeklerin ise yüzde 46 oranında olduğunu belirtmiştir. Bu bulgudan hareketle boşananların evliliklerinde aile faktörünün önemli olduğu söylenebilir.

Ailelerin, evliliklere olan müdahalesi önemli boşanma nedenlerinden birisidir. Literatür'de kadınlarla erkeklerin ailelerin evliliklerine olan müdahalesini benzer oranlarda belirttikleri sonucu çıkmıştır. Bu bulgular, araştırma sonucuyla kısmen benzerlik göstermektedir. Yapılan araştırmada, her iki cinsiyette de akrabaların ilişkiye karışması önemli bir neden olarak belirtilirken, erkelerin boşanma nedeni

olarak akrabaların karışmasını, kadınlara göre daha yüksek oranda belirttikleri ortaya çıkmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, fikir uyuşmazlığını ve “diğer” nedenleri, boşanma nedeni olarak belirtme oranı, erkeklerde, kadınlara göre anlamlı ölçüde farklılaşma göstermiştir. Erkeklerin, evlilik ilişkilerinde anlaşmazlık yaşamaları, beklentilerinin karşılanmaması, sevgi ve saygının azalması gibi durumlarda kadınlara göre boşanma kararı almada daha kararlı oldukları düşünülebilir.

Yapılan araştırmada, boşanma nedeni olarak evi terk etmeyi, erkeklerin daha yüksek oranda belirtmesinin nedeninin, geleneksel aile yapısının etkisiyle kadınların boşanma kararını aldıktan sonra kök ailesinin yanına gitme sıklığının fazla olması ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir.

2. Boşanmış bireylerin, yaşlarına göre boşanma nedenleri arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma nedeni ile yaş arasındaki ilişki incelendiğinde, “evi terk etme” ($p<.01$), “maddi konular” ($p<.01$) ve “kötü alışkanlıklar” ($p<.01$) arasında yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunmuştur.

Araştırma sonuçlarına göre; evi terk etme ve maddi konuları boşanma nedeni olarak görmenin yaş yükseldikçe arttığı görülmüştür. Bu sonucun; yaş yükseldikçe, aileye çocukların katılması ve maddi gereksinimlerin artmasıyla ilgili olduğu düşünülmektedir.

Kötü alışkanlıkları boşanma nedeni olarak gören katılımcıların en yüksek oranda 30-39 yaş grubunda bulunduğu, bunu 18-29 yaş grubunun takip ettiği son olarak 40 yaş ve üstünün belirttiği sonucu ortaya çıkmıştır. Araştırma bulgularına göre, kötü alışkanlıkları boşanma nedeni olarak kötü alışkanlıkları en yüksek boşanma oranı olarak belirten yaş aralığının 30-39 yaş grubu olması; evliliğin genellikle ilk yıllarında olan 18-29 yaş aralığındaki bireylerin birbirlerine dair olan hoşgörülerinin daha yüksek olması ancak orta yaş grubunda sorunların düzeleceğine olan

umutlarının azalmasıyla ilişkilendirilebilir. 40 yaş ve üzeri olan grupta ise, kötü alışkanlıkları boşanma nedeni olarak belirtmenin en düşük oranda olması; eşlerin evlilik süreçlerinin yaşla bağlantılı olarak daha uzun olması ve birbirlerini daha uzun zaman tanımaları nedeniyle bu durumu artık kabullenmeleri ya da evlilik süreci içinde bu sorunun üstesinden gelmeleriyle bağlantılı olduğu düşünülebilir.

Boşanma nedenlerinden “zina” ($p>.05$), “sözlü ve/veya fiziksel şiddet” ($p>.05$), “evi terk etme” ($p>.05$), “akrabaların karışması” ($p>.05$), “fikir uyuşmazlığı” ($p>.05$), “sorumsuzluk” ($p>.05$), “cinsel sorunlar” ($p>.05$), “geçimsizlik” ($p>.05$) ve “diğer” sebepler ($p>.05$), yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

3. Boşanmış bireylerin, eğitim durumlarına göre boşanma nedenleri arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma nedeni ile eğitim durumu arasındaki ilişki incelendiğinde, “kötü alışkanlıklar” ($p<.05$), “maddi konular” ($p<.01$) ve “sorumsuzluk” ($p<.05$) arasında eğitime göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunmuştur.

Buna göre, “kötü alışkanlıklar” ı boşanma nedeni olarak belirten katılımcıların eğitim durumuna göre, en yüksek; “ortaokul ve dengi” mezunu olduğu, en az da “yüksekokul mezunu ve dengi” olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Araştırmaya göre, eğitim düzeyi düşüğe maddi konuları ve sorumsuzluğu boşanma nedeni olarak görme oranının arttığı gözlenmiştir. Eğitim düzeyinin düşmesiyle birlikte, nitelikli işlerde çalışma potansiyelinin azalması ve daha düşük ücretli işlerde çalışılması nedeniyle maddi konularda sorun yaşanması olasılığının arttığı düşünülebilir. Benzer şekilde, eğitim düzeyi yükselen bireylerin, evlilik ilişkilerine dair sorumluluklarını daha iyi şekilde yerine getirdiği düşünülebilir.

Boşanma nedenlerinden “zina” ($p>.05$), “sözlü ve/veya fiziksel şiddet” ($p>.05$), “evi terk etme” ($p>.05$), “akrabaların karışması” ($p>.05$), “fikir

uyuşmazlığı” ($p>.05$), “cinsel sorunlar” ($p>.05$), “geçimsizlik” ($p>.05$) ve “diğer” sebepler ($p>.05$) eğitime göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

Sucu (2007)’ nun yaptığı araştırmada, eğitim durumu ile zina arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Bu bulgu, yapılan araştırma sonucu ile paralellik göstermektedir.

4. Boşanmış bireylerin, mesleklerine göre boşanma nedenleri arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma nedeni ile meslek grupları arasındaki ilişki incelendiğinde, “sözlü ve/veya fiziksel şiddet” ($p<.01$) ve “maddi konular” ($p<.05$) açısından katılımcılar arasında mesleğe göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunmuştur.

Sözlü ve/veya fiziksel şiddeti boşanma nedeni olarak gören katılımcıların en yüksek oranda işsizler olduğu, bunu serbest meslek çalışanlarının takip ettiği ve diğer meslek gruplarında birbirine yakın oranların olduğu görülmektedir. İşsiz bireylerin genellikle kadın katılımcılardan oluşması ve eğitim düzeylerinin de düşük olması nedeniyle, evlilik süreçlerinde karşılaştıkları sorunlar karşısında, sözlü ve /veya fiziksel şiddete maruz kaldığı düşünülebilir.

Sucu (2007)’ nun, araştırmasına göre; eğitim düzeyi ve mesleki statü yükseldikçe, maddi gelire bağlı sorunların azaldığı, ancak örgütlü işlerde çalışmayan kadınların boşanma nedeni olarak daha somut nedenler olan dayak, kötü alışkanlıklar gibi nedenleri ortaya koyduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu bulgu, araştırma sonucu ile paralellik göstermektedir.

Maddi konuları boşanma nedeni olarak belirten katılımcıların en yüksek oranda işsizler olduğu, bunu serbest meslek çalışanlarının takip ettiği ve “diğer” grubuna dahil mesleklerin izlediği, ardından serbest meslek çalışanları ve işçilerle son olarak memurların belirttiği görülmektedir. Buna göre, vasıflı bir işte düzenli olarak

çalışmaya bağlı olarak, maddi sorunları boşanma nedeni olarak belirtme oranlarının değiştiği düşünülebilir.

Boşanma nedenlerinden “zina” ($p>.05$), “evi terk etme” ($p>.05$), “kötü alışkanlıklar” ($p>.05$) “akrabaların karışması” ($p>.05$), “fikir uyuşmazlığı” ($p>.05$), “sorumsuzluk” ($p>.05$), “cinsel sorunlar” ($p>.05$), “geçimsizlik” ($p>.05$) ve “diğer” sebepler ($p>.05$) mesleğe göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma göstermemiştir.

Sucu (2007)’ nun araştırmasında, zina’nın tüm meslek gruplarında farklı yoğunluklarda da olsa boşanma nedeni olarak ortaya çıkmış olması, yapılan araştırmada, anlamlı bir farklılık oluşturmaması açısından, paralellik göstermektedir.

5. Boşanmış bireylerin, yaşamlarının en uzun süresini geçirdikleri yere göre boşanma nedenleri arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma nedeni ile yaşamın en uzun süre geçirildiği yer arasındaki ilişki incelendiğinde, “zina” ($p>.05$) , “sözlü ve/veya fiziksel şiddet” ($p>.05$), “evi terk etme” ($p>.05$), “kötü alışkanlıklar” ($p>.05$), “akrabaların karışması” ($p>.05$), “maddi konular” ($p>.05$), “fikir uyuşmazlığı” ($p>.05$), “sorumsuzluk” ($p>.05$), “cinsel sorunlar” ($p>.05$), “geçimsizlik” ($p>.05$) ve “diğer” sebeplerden ($p>.05$) hiçbiri katılımcıların yaşamlarını uzun süre geçirdikleri yere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

6. Boşanmış bireylerin, evlilik şekline göre boşanma nedenleri arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma nedeni ile evlilik şekli arasındaki ilişki incelendiğinde, “sözlü ve/veya fiziksel şiddet” ($p<.05$), “evi terk etme” ($p<.05$), evlilik şekline göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir. Buna göre, katılımcılar arasında “sözlü ve/veya fiziksel şiddet”i en yüksek oranda boşanma nedeni olarak belirtenlerin, görücü usulü istemeyerek evlilik yapanlar olduğu, ardından da görücü

usulü isteyerek evlilik yapanlar ve en düşük oranda arkadaşlık kurarak evlilik yapanlar olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Yıldırım (1998)'ın kadına ve çocuğa yönelik şiddetin toplumsal kaynakları konulu araştırmasına göre; arkadaşlık kurarak evlenenlerin büyük çoğunluğu, ikinci derecede; görücü usulü evlilik yapanların çoğunluğu ise en ağır dereceden şiddete uğramışlardır. Arkadaşlık kurarak, tanışarak evlilik yapmanın diğer evlilik biçimlerine oranla görece olarak genel şiddet derecesini azaltıcı etkisinden söz edilebilir. Bu bulgu, araştırma sonucu ile paralellik göstermektedir.

Buna göre, demokratik bir aile yapısı içinde olmayan ve kendi iradeleri dışında evliliğe zorlanan bireylerin, evlilik yaşamlarında da şiddete maruz kalma oranlarının diğer evlilik şekillerine göre daha yüksek olduğu düşünülebilir. Ayrıca evlilik öncesinde eşlerin birbirlerini tanımaları ve arkadaşlık kurmalarının, kendilerini ve karşılarındaki bireyi daha çok tanımalarına fırsat verdiği, bunun da ilişkilerinin daha olumlu olmasına etki ettiği düşünülebilir.

Boşanma nedeni olarak “evi terk etme” yi belirtenlerin en yüksek oranda görücü usulü isteyerek evlilik yapanlar olduğu, ardından arkadaşlık kurarak evlilik yapanlar, en düşük oranda ise görücü usulü istemeyerek evlilik yapanlar olduğu görülmektedir.

“Zina” ($p>.05$), “akrabaların karışması” ($p>.05$), “kötü alışkanlıklar” ($p>.05$), “maddi konular” ($p>.05$), “fikir uyuşmazlığı” ($p>.05$), “sorumluluk” ($p>.05$), “cinsel sorunlar” ($p>.05$), “geçimsizlik” ($p>.05$) ve “diğer” sebepler ($p>.05$) evlilik şekline göre anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

7. Boşanmış bireylerin, evlilik süresine göre boşanma nedenleri arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma nedeni ile evlilik süresi arasındaki ilişki incelendiğinde, “zina” ($p<.05$), “sözlü ve/veya fiziksel şiddet” ($p<.01$), “maddi konular” ($p<.01$) evlilik

süresine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir. Buna göre, katılımcıların evlilik süresi uzadıkça “zina” yı boşanma nedeni olarak belirtme oranı artmaktadır.

“Sözlü ve/veya fiziksel şiddet”i en yüksek oranda boşanma nedeni olarak belirtenlerin 16 yıl ve üzeri evlilik süresi olduğu, bunu 11-15 yıl süren evliliklerin takip ettiği, ancak 5 yıldan az evlilik süresi olanların 6-10 yıl süren evlilikleri olanlara göre şiddeti daha yüksek oranda boşanma nedeni olarak belirttiği ortaya çıkmıştır. “Maddi konular” ı ise, en yüksek oranda 16 yıl ve daha uzun süre evlilikleri olanların belirttiği, en düşük oranda ise 5 yıldan kısa evliliği olanların boşanma nedeni olarak belirttiği ortaya çıkmıştır.

Sucu (2007)’ nun araştırmasına göre, kötü alışkanlıklar ve kadına yönelik şiddet, evliliğin ilk yıllarında kadınlar tarafından tolere edilirken, evlilik süresinin uzaması ile birlikte bu davranışlar boşanmaya zemin hazırlamaktadır.

Evlilik süresinin uzamasıyla birlikte, ailenin genişlemesi ve ihtiyaçların çoğalması arasında ilişki olduğu düşünülerek, maddi konuları boşanma nedeni olarak belirtme oranının arttığı düşünülebilir.

“Evi terk etme” ($p>.05$), “kötü alışkanlıklar” ($p>.05$), “akrabaların karışması” ($p>.05$), “fikir uyuşmazlığı” ($p>.05$), “sorumsuzluk” ($p>.05$), “cinsel sorunlar” ($p>.05$), “geçimsizlik” ($p>.05$) ve “diğer” sebepler ($p>.05$) evlilik süresine göre anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

8. Boşanmış bireylerin, çocuk sahibi olmaları ile boşanma nedenleri arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma nedeni ile çocuk sahibi olma arasındaki ilişki incelendiğinde, “zina” ($p<.05$), “evi terk etme” ($p<.05$), “kötü alışkanlıklar” ($p<.05$), “maddi konular” ($p<.01$), “sorumsuzluk” ($p<.05$) ve “diğer sorunlar” ($p<.01$) çocuk olup olmamasına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir.

Buna göre, “zina”, “evi terk etme”, “kötü alışkanlıklar”, “maddi konular”, “sorumsuzluk” ve “diğer sorunları” boşanma nedeni olarak gören çocuk sahibi katılımcıların, çocuğu olmayanlara göre anlamlı farklılaşma gösterdiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Aileye çocukların dahil olmasıyla birlikte, büyüyen aile yapısında, maddi ihtiyaçların ve eşlerin sorumluluklarının artması söz konusu olmaktadır. Buna bağlı olarak, çocuklu ailelerin maddi ihtiyaçların artmasıyla daha fazla güçlük yaşamaları ve eşlerin çocuk bakımı ve evin idaresi gibi konularda birbirlerinden daha fazla beklenti duymaları ve sorumluluklar konusunda çatışma yaşanmasına neden olabilmektedir.

“Sözlü ve/veya fiziksel şiddet” i ($p>.05$), “akrabaların karışması”nı ($p>.05$), “fikir uyuşmazlığını” ($p>.05$), “cinsel sorunlar” ı ($p>.05$) ve “geçimsizlik” i ($p>.05$) boşanma nedeni olarak belirtmede çocuk olup olmamasına göre anlamlı farklılaşma bulunmamıştır.

9. Boşanmış bireylerin, sahip oldukları çocuk sayısı ile boşanma nedenleri arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma nedeni ile çocuk sayısı arasındaki ilişki incelendiğinde, “zina” ($p<.05$), akrabaların karışması” ($p<.05$), “maddi konular” ($p<.01$) çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir. Buna göre, katılımcılar arasında, ailelerindeki çocuk sayısı arttıkça zina oranı yükselmektedir. Akrabaların karışması ise, çocuk sayısı arttıkça azalmaktadır. Maddi konuları boşanma nedeni olarak görme durumu ise en yüksek iki çocuk sahibi katılımcılarda, daha sonra üç çocuk en düşük ise tek çocuk sahibi olanlardır.

Geleneksel Türk toplumunda, aile büyükleri genellikle, evli çiftleri yaşadıkları sorunlar konusunda, barıştırma ve yol gösterme eğiliminde olup, “yuvanın yıkılmaması” için müdahale etme eğilimindedirler. Buna bağlı olarak, ailedeki çocuk sayısının artmasıyla birlikte, evlilik süresinin de artması, eşlerin aynı zamanda anne

ve baba rolünü üstlenmeleri nedeniyle, akrabaların, artık birer ebeveyn olan çiftlerin ilişkilerine müdahale etme oranlarının azaldığı düşünülmektedir.

“Sözlü ve/veya fiziksel şiddet” ($p>0,05$), “evi terk etme” ($p>.05$), “kötü alışkanlıklar” ($p>.05$), “fikir uyuşmazlığı” ($p>.05$), “sorumsuzluk” ($p>.05$), “cinsel sorunlar” ($p>.05$), “geçimsizlik” ($p>.05$) ve diğer sorunlar ($p>.05$) açısından çocuk sayısına göre anlamlı farklılaşma bulunmamıştır.

10. Boşanmış bireylerin, sahip oldukları en küçük çocuğun yaşına göre boşanma nedenleri arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma nedeni ile en küçük çocuğun yaşı arasındaki ilişki incelendiğinde, “zina” ($p>.05$), “sözlü ve/veya fiziksel şiddet” ($p>.05$), “evi terk etme” ($p>.05$), “kötü alışkanlıklar” ($p>.05$), “akrabaların karışması” ($p>.05$), “maddi konular” ($p>.05$), “fikir uyuşmazlığı” ($p>.05$), “sorumsuzluk” ($p>.05$), “cinsel sorunlar” ($p>.05$), “geçimsizlik” ($p>.05$) ve “diğer sebepler ”den ($p>.05$) hiçbiri en küçük çocuğun yaşına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermemiştir

11. Boşanmış bireylerin, boşanma sonrası genel yaşamlarına göre boşanma nedenleri arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma nedeni ile boşanma sonrası genel yaşam arasındaki ilişki incelendiğinde, “fikir uyuşmazlığı” ($p<.01$) ve “sorumsuzluk” ($p<.05$) boşanma sonrası genel yaşama göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir. Boşanma sonrası genel yaşamını iyi olarak nitelendirenlerin orta ve kötü olarak nitelendirenlere göre, boşanma nedeni olarak yüksek oranda “fikir uyuşmazlığı”nı belirttikleri, bunu kötü ve ardından da orta olarak değerlendirenlerin takip ettiği görülmektedir. Boşanma sonrası genel yaşamını iyi olarak değerlendirenlerin orta ve kötü olarak nitelendirenlere göre, boşanma nedeni olarak yüksek oranda “sorumsuzluğu” belirttikleri görülmektedir. Buna göre, fikir uyuşmazlığı ve sorumsuzluk gibi, eşlerin evlilik ilişkisindeki beklentilerinin karşılanamaması

nedeniyle boşanan bireylerin, boşanma sonrasındaki yaşamlarını, diğer nedenlerden ötürü boşananlara göre daha iyi olarak algıladıkları sonucu ortaya çıkmaktadır.

Buna karşılık “zina” ($p>.05$), “sözlü ve/veya fiziksel şiddet” ($p>.05$), evi terk etme” ($p>.05$), “kötü alışkanlıklar” ($p>.05$), “akrabaların karışması” ($p>.05$), maddi konular” ($p>.05$), “cinsel sorunlar” ($p>.05$), “geçimsizlik” ($p>.05$) ve “diğer” sebepler ($p>.05$) boşanma sonrası genel yaşama göre anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

12. Boşanmış bireylerin, boşanma sonrası ruh sağlığı desteği alma durumlarına göre boşanma nedenleri arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma nedeni ile boşanma sonrası ruh sağlığı desteği almaları arasındaki ilişki incelendiğinde, “sözlü ve/veya fiziksel şiddet” ($p<.05$), “akrabaların karışması” ($p<.05$) ve “sorumsuzluk” ($p<.05$) kişinin boşandıktan sonra ruh sağlığı desteği alıp almamasına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir. Boşanma nedeni olarak “sözlü ve/veya fiziksel şiddet” i belirtenlerin katılımcıların, boşanma sonrası uzman desteği alma oranı, almayanlara göre daha yüksek çıkmıştır. Buna göre, sözlü ve/veya fiziksel şiddet’in bireyleri duygusal anlamda en çok örseleyen ve uzman desteği almaya yönelten nedenlerden birisi olduğu düşünülmektedir.

“Akrabaların karışması”nı ve “sorumsuzluğu” boşanma nedeni olarak belirtenler arasında ise boşanma sonrasında uzman desteği almayanlar, alanlara göre daha yüksek orandadır.

“Zina” ($p>.05$), evi terk etme” ($p>.05$), “kötü alışkanlıklar” ($p>.05$), “maddi konular” ($p>.05$), “fikir uyuşmazlığı” ($p>.05$), “cinsel sorunlar” ($p>.05$), “geçimsizlik” ($p>.05$) ve “diğer” sebepler ($p>.05$) ise anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

13. Boşanmış bireylerin, boşanma öncesi maddi durumlarına göre boşanma nedenleri arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma nedeni ile boşanma öncesi maddi durum arasındaki ilişki incelendiğinde, “kötü alışkanlıklar” ($p<.01$), “maddi konular” ($p<.01$) ve “sorumsuzluk” ($p<.01$), boşanma öncesi maddi duruma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir. Katılımcılardan boşanma öncesi maddi durumunu iyi olarak nitelendirenlerin “kötü alışkanlık” ları daha yüksek oranda boşanma nedeni olarak belirttikleri ortaya çıkmıştır. Boşanma öncesi maddi durumu kötü olanlar ise maddi konuları ve sorumsuzluğu daha yüksek oranda boşanma nedeni olarak belirtmiştir. Buna göre, boşanma öncesinde maddi durumlarını kötü olarak nitelendiren katılımcıların bunu boşanma nedeni olarak belirtmesi arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır.

Boşanma nedenlerinden “zina” ($p>.05$), “sözlü ve/veya fiziksel şiddet” ($p>.05$), “evi terk etme” ($p>.05$), “akrabaların karışması” ($p>.05$), “fikir uyuşmazlığı” ($p>.05$), “cinsel sorunlar” ($p>.05$), “geçimsizlik” ($p>.05$) ve “diğer” sebepler ($p>.05$) boşanma öncesi maddi duruma göre anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

14. Boşanmış bireylerin, boşanma sonrası maddi durumlarına göre boşanma nedenleri arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma nedeni ile boşanma sonrası maddi durum arasındaki ilişki incelendiğinde, “sözlü ve/veya fiziksel şiddet” ($p<.01$), “maddi konular” ($p<.05$) boşanma sonrası maddi duruma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir. Buna göre, boşanma sonrası maddi durumu kötü olanların, sözlü ve/veya fiziksel şiddet ve maddi konular nedeniyle boşanma oranı daha yüksek çıkmıştır.

Bu sonuca göre, boşanma öncesinde maddi durumu kötü olan ve bu sorunu boşanma nedeni olarak belirten bireylerin, boşanma sonrasında da ekonomik

durumlarını kötü olarak nitelendirdikleri görülmektedir. Buna göre, sosyo-ekonomik koşulların birbiriyle bağlantılı olarak, boşanma öncesinde ve sonrasında etkili olduğu düşünülebilir.

Buna karşılık “zina” ($p>.05$), “evi terk etme” ($p>.05$), “kötü alışkanlıklar” ($p>.05$), “akrabaların karışması” ($p>.05$), “fikir uyuşmazlığı” ($p>.05$), “sorumluluk” ($p>.05$), “cinsel sorunlar” ($p>.05$), “geçimsizlik” ($p>.05$) ve “diğer” sebepler ($p>.05$) boşanma sonrası maddi duruma göre anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

15. Boşanmış bireylerin, cinsiyetlerine göre, boşanma sonrası karşılaştıkları güçlükler arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma sonrası karşılaşılan güçlükler ile cinsiyet arasındaki ilişki incelendiğinde, “ekonomik sıkıntı yaşama” ($p<.01$), “konut bulma sıkıntısı” ($p<.01$), “çevre baskısı” ($p<.01$), “aile baskısı” ($p<.01$), “hiçbir güçlük çekmeme” ($p<.05$), açısından cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunmuştur. Bulgulara göre, kadınlarda boşandıktan sonra ekonomik sıkıntı, konut bulmada sıkıntı, çevre ve aile baskısı yaşama oranı daha yüksek iken; erkeklerde, boşandıktan sonra güçlük yaşamama oranı kadınlardan daha yüksektir.

Ruhsal/duygusal sıkıntı yaşama ($p>.05$), açısından ise katılımcılar arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma bulunmamış, hem kadın hem de erkeklerin boşandıktan sonra yüksek oranda ruhsal/duygusal sıkıntı yaşadıkları anlaşılmıştır. Boşanma sonrasında yaşadığı “diğer” güçlükleri tanımlayan katılımcılar arasında yine cinsiyete göre anlamlı farklılaşma bulunmamıştır; ($p>.05$).

Yapılan son araştırmalara göre; boşanma kadının hayat standardında yüzde 27’lik bir düşüşe, erkeğinde ise yüzde 10’luk bir yükselişe yol açıyor. Bu rakamlar, boşanma sonrasında kadınların ve erkeklerin maddi durumlarındaki değişim arasında neredeyse yüzde 40’lık bir uçurum olduğunu gösteriyor. (Yalom, 2002).

Ekonomik anlamda kadınların boşanmadan erkeklere oranla olumsuz yönde daha fazla etkilendiği (Arditti, 1997; Kalmijn ve Monden,2006) ve yaşam standartlarında bir düşmenin meydana geldiği bilinmektedir (Coontz, 2006; akt: Ergin, 2008).

Wickrama ve arkadaşları (2006) boşanmanın, kadınların ekonomik olarak daha bağımlı olmaları nedeniyle daha fazla kronik bir stres nedeni olarak yaşandığını ifade etmiştir (Duyan ve ark., 2007).

Becker (1971), çevre ve aile baskısı boşanmış kadınların yaşadığı en önemli sorunlar arasındadır. Geleneksel değerlerin hala canlılığını koruduğu kentlerde boşanma, evlenme kadar doğal görülmemekte ve onaylanmamaktadır (Arıkan, 1996).

Hetherington, Cox ve Cox, 1979; Wallerstein ve Kelly'nin araştırmalarında söz ettikleri gibi yalnız annelere karşı toplumda uygulanan ayrımcılık ve dışlama gibi sosyal baskıların günümüz Türkiye'sinde de devam ettiği görülmektedir (www.aile.gov.tr).

Aile Araştırma Kurumu (2011)' nun, tek ebeveynli aileler hakkında yaptığı araştırma sonuçlarına göre; tek ebeveyn olan annelerin ekonomik olarak sıkıntı çekeceği ifadesi ile aynı fikirde olan ebeveynlerin oranı %93 iken; babaların ekonomik sıkıntı çekeceğini düşünenlerin oranı %59'dur

Arıkan (1996)' ın yaptığı araştırmaya göre; boşanmış bireylerin karşılaşabileceği güçlükler cinsiyetlere göre karşılaştırıldığında; kadınlarda ekonomik sıkıntı yüzde 86.6 iken erkeklerde yüzde 14.2 olarak, kadınlarda konut bulma sıkıntısı yüzde 56.8 iken erkeklerde yüzde 24.8, kadınlarda çevre baskısı yüzde 80.8 iken erkeklerde 23.4, kadınlarda aile baskısı yüzde 73. 2 iken erkeklerde erkeklerde 24.6 olarak belirtilmiştir.

Literatür ile ilgili araştırma sonuçlarına göre, boşanma sonrasında kadınların ekonomik olarak, konut bulma konusunda, çevre ve aile baskısı, konularında

erkeklerle göre daha yüksek oranda güçlük yaşaması sonucu araştırmanın sonucuyla paralellik göstermektedir.

Boşanmanın ardından, hem kadınlar hem de erkekler ciddi, örseleyici sorunlar yaşamaktadırlar. Sözelimi intiharlar ve toplumsal soyutlanma, evli olmayanlar (özellikle boşanmışlar) arasında evlilere kıyasla çok daha yüksek oranda görülmektedir (Mc Lanahan, Wedemeyer ve Adelberg 1981; Travato 1986; akt: Arıkan, 1996).

Kalmijn ve Monden (2006) 'in, boşanmış ve ayrılmış kadınlar üzerinde yapılan bir araştırmada kadınların depresif semptomları üzerinde boşanmanın anlamlı bir olumsuz etkisinin olduğu, boşanmış ve ayrılmış erkekler için bu türden bir etkinin olmadığı bulunmuştur (Ergin, 2008).

Uyar (1999)'ın yapmış olduğu araştırma sonucunda, kadınların erkeklerle göre içinde buldukları koşullarda kendilerini daha yalnız hissettikleri ortaya çıkmıştır.

Arıkan (1996)'ın yaptığı araştırmaya göre; kadınlarda ruhsal/duygusal sıkıntı yaşama oranı yüzde 70.0 iken erkeklerde yüzde 58.6 olarak ortaya çıkmıştır.

Araştırmaya katılan kadınların ruhsal/duygusal sıkıntı yaşama oranı yüzde 91.6, erkeklerin ise yüzde 90.3'tür. Literatür ile kıyaslandığında, kadınların ruhsal/duygusal sıkıntı yaşama oranları daha yüksek iken yapılan araştırma sonuçlarında hem kadın hem de erkeklerin boşandıktan sonra yüksek oranda ruhsal/duygusal sıkıntı yaşadıkları anlaşılmıştır.

Bu sonucun, anketi cevaplayan erkeklerin büyük çoğunluğunun boşanma sonrası çocuklarının velayetinin annesine verilmesi ve bu konuda ruhsal/duygusal sıkıntı yaşamaları ile ilgili olduğu düşünülmektedir.

16. Boşanmış bireylerin, yaşlarına göre boşanma sonrası karşılaştıkları güçlükler arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma sonrası karşılaşılan güçlükler ile yaş arasındaki ilişki incelendiğinde, “konut bulma sıkıntısı” ($p < .01$), yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir. Buna göre; yaş yükseldikçe boşanmış bireylerin konut bulma sıkıntısı artmaktadır. Bu durumun, boşanmış bireylerin yaşları küçükken kendi ailelerinin yanına gitmelerinin daha sık karşılaşılan bir durum olması ancak yaş ilerledikçe bu ihtimalin düşmesinden kaynaklandığı düşünülebilir.

Buna karşılık, “ekonomik sıkıntı” ($p > .05$), “çevre baskısı” ($p > .05$), “aile baskısı” ($p > .05$), “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($p > .05$) yaşama, “hiçbir güçlük çekmeme” ($p > .05$) ve “diğer” ($p > .05$), sıkıntıları belirtme yaşa göre anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

17. Boşanmış bireylerin, eğitim durumlarına göre boşanma sonrası karşılaştıkları güçlükler arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma sonrası karşılaşılan güçlükler ile eğitim durumu arasındaki ilişki incelendiğinde, “ekonomik sıkıntı” ($p < .01$), eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir. Boşanmış bireylerin eğitim durumları yükseldikçe, ekonomik sıkıntı yaşama oranlarının düştüğü görülmektedir. Bu durum, eğitim düzeyinin yükselmesi ile iş bulma, kalifiye işlerde çalışma potansiyelinin artması ve buna bağlı olarak daha yüksek maaş alma durumuyla ilişkilendirilebilir.

“Konut bulma sıkıntısı” ($p > .05$), “çevre baskısı” ($p > .05$), “aile baskısı” ($p > .05$), “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($p > .05$) yaşama, “hiçbir güçlük çekmeme” ($p > .05$) ve “diğer” ($p > .05$) sıkıntıları belirtme, eğitime göre anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

18. Boşanmış bireylerin, meslek gruplarına göre boşanma sonrası karşılaştıkları güçlükler arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma sonrası karşılaşılan güçlükler ile meslek grupları arasındaki ilişki incelendiğinde, “ekonomik sıkıntı” ($p<.01$), ve “hiçbir güçlük çekmeme” ($p<.05$) mesleğe göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir.

Boşanma sonrasında ekonomik sıkıntı yaşayanların, yüzde 81,6 ile en yüksek oranda işsiz bireyler olduğu, bunu sırasıyla yüzde 39 ile serbest meslek, yüzde 37,3 ile işçiler, yüzde 34,8 ile özel sektörde çalışanlar, yüzde 33 ile memurlar ve son olarak yüzde 30 ile esnaf, girişimci ve emeklilerden oluşan diğerlerinin takip ettiği sonucu ortaya çıkmıştır. Boşandıktan sonra hiçbir güçlük çekmediğini belirtenlerin meslek gruplarına göre en yüksek işçilerin, daha sonra özel sektörde çalışanlar, daha sonra serbest mesleği olanlar, esnaf- girişimci ve emekliden oluşan diğerleri, memurlar ve son olarak işsizler olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Buna göre; diğer meslek gruplarına göre boşandıktan sonra en yüksek oranda ekonomik sıkıntı yaşayanların ve en fazla oranda güçlük çektiğini belirten katılım grubunun işsizler olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

“Konut bulma sıkıntısı” ($p>.05$), “çevre baskısı” ($p>.05$), “aile baskısı” ($p>.05$), “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($p>.05$), yaşama ve “diğer” ($p>.05$), sıkıntıları belirtme mesleğe göre anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

19. Boşanmış bireylerin, yaşamlarının en uzun süresini geçirdikleri yere göre boşanma sonrası karşılaştıkları güçlükler arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma sonrası karşılaşılan güçlükler ile yaşamın en uzun süre geçirildiği yer arasındaki ilişki incelendiğinde, “ekonomik sıkıntı” ($p<.05$) en uzun süre yaşadıkları yere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir. Buna göre,

kırsal kesimde yaşayan boşanmış bireylerin, kentte yaşayanlara göre daha yüksek oranda ekonomik sıkıntı yaşadıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

Buna karşılık, “konut bulma sıkıntısı” ($p>.05$), “çevre baskısı” ($p>.05$), “aile baskısı” ($p>.05$), “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($p>.05$), yaşama, hiçbir güçlük çekmeme” ($p>.05$) ve “diğer” ($p>.05$) sıkıntıları belirtme yaşamlarını en uzun süre geçirdikleri yere göre anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

20. Boşanmış bireylerin, evlilik şekline göre boşanma sonrası karşılaştıkları güçlükler arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma sonrası karşılaşılan güçlükler ile evlilik türü arasındaki ilişki incelendiğinde, “ekonomik sıkıntı” ($p<.01$) ve “aile baskısı” ($p<.01$) evlilik şekline göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir.

Araştırma sonuçlarına göre; arkadaşlık kurarak evlenenlerin diğer türlü evlilik yapanlara göre en düşük oranda ekonomik sıkıntı çektiği, bunu görücü usulü isteyerek evlilik yapanların takip ettiği ve en yüksek oranda ekonomik sıkıntıyı ise görücü usulü istemeyerek evlilik yapanların yaşadığı ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde, görücü usulü istemeyerek evlilik yapanların boşanma sonrasında daha yoğun aile baskısı yaşadığı, bunu görücü usulü isteyerek evlilik yapanların takip ettiği, en düşük aile baskısını ise arkadaşlık kurarak evlilik yapanların yaşadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Buna göre, sosyo-ekonomik düzey düştükçe görücü usulü istemeyerek evlilik yapma oranının yükseldiği göz önüne alınarak, katılımcıların boşanma sonrası da aynı yaşam döngüsünün genellikle devam etmesi nedeniyle ekonomik durumlarının boşanma sonrasında da düşük olduğu düşünülmektedir.

“Konut bulma sıkıntısı” ($p>.05$), “çevre baskısı” ($p>.05$), “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($p>.05$) yaşama, “hiçbir güçlük çekmeme” ($p>.05$) “diğer” ($p>.05$) sıkıntıları belirtme evlilik şekline göre anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

21. Boşanmış bireylerin, evlilik süresine göre boşanma sonrası karşılaştıkları güçlükler arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma sonrası karşılaşılan güçlükler ile evlilik süresi arasındaki ilişki incelendiğinde, “ekonomik sıkıntı” ($p < .01$) ve “konut bulma sıkıntısı” ($p < .05$) evlilik süresine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir. Araştırma sonuçlarına göre; evlilik süresi uzadıkça, boşanma sonrası ekonomik sıkıntı yaşayanların oranının arttığı görülmektedir. Benzer şekilde evliliği, beş yıldan az süren bireylerin, evliliği daha uzun süren bireylere göre daha düşük oranda konut bulma sıkıntısı çektiği ancak evliliği on altı ve daha fazla süren bireylerin, evliliği altı ila on yıl sürenlere göre biraz daha düşük oranda konut bulma sıkıntısı çektiği sonucu çıkmıştır.

“Çevre baskısı” ($p > .05$), “aile baskısı” ($p > .05$), “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($p > .05$), yaşama, “hiçbir güçlük çekmeme” ($p > .05$) ve “diğer” ($p > .05$) sıkıntıları belirtme seçeneklerinin hiçbiri evlilik süresine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

22. Boşanmış bireylerin, çocuk sahibi olma durumlarına göre boşanma sonrası karşılaştıkları güçlükler arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma sonrası karşılaşılan güçlükler ile çocuk sahibi olma arasındaki ilişki incelendiğinde, “ekonomik sıkıntı” ($p < .05$) ve “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($p < .05$) yaşama, çocuk sahibi olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir. Buna göre çocuğu olanlar, çocuğu olmayanlara göre daha fazla ekonomik sıkıntı yaşamaktadır. Çocuğu olmayanların ise çocuğu olanlara göre daha yüksek oranda ruhsal/duygusal sıkıntı yaşadığı ortaya çıkmıştır.

Aile Araştırma Kurumu (2011)’ nun, tek ebeveynli aileler hakkında yaptığı araştırma sonuçlarına göre, annelerin en sık olarak dile getirdikleri ekonomik sıkıntılar daha çok çocuklarla ilişkilidir. Özellikle çocuklar büyüdükçe artan

masraflar, tek ebeveyn olan annelere ekonomik anlamda endişe vermektedir. Tek ebeveyn olan babalar da anneler gibi çocukla ilişkili konularda ekonomik sıkıntı yaşadıklarını belirtmektedir. Benzer şekilde çocuğu mutlu etmek için çocuk için yapılan harcamaların artması da babaların ekonomik yükünü arttırmaktadır. Bu bulgular, çalışma verileri paralellik göstermektedir. Boşanmış ebeveynler için çocuklarının varlığı maddi olarak daha yüksek oranda güçlük yaşamalarının temel nedenidir.

Aile Araştırma Kurumu (2011)' nun, tek ebeveynli aileler hakkında yaptığı araştırma sonuçlarına göre, çocukların varlığı bütün anneler tarafında ebeveyni yaşama bağlayan unsur olarak görülmektedir. Görüşme yapılan çoğu baba tek ebeveyn olma sonrası çocuğunu gerçek anlamda tanımaya başladığını ve çocuğun gittikçe kendi hayatını daha fazla kaplamaya başladığını, bu durumun da yaşanan sıkıntıları atlattıklarında rolü olduğunu belirtmektedir. Bu bulgular, bu araştırmanın sonucuyla paralellik göstermektedir. Bu araştırma sonuçları doğrultusunda, boşanmış bireylerin çocuk sahibi olmalarının onları ruhsal/duygusal anlamda daha güçlü hissettirdiği ve zorluklarla başa çıkmalarında önemli bir etken olduğu düşünülmektedir.

Konut bulma sıkıntısı” ($p>.05$), “çevre baskısı” ($p>.05$), “aile baskısı” ($p>.05$), yaşama, “hiçbir güçlük çekmeme” ($p>.05$) ve “diğer” ($p>.05$) sıkıntıları belirtme ise çocuk olup olmamasına göre anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

23. Boşanmış bireylerin, çocuk sayısına göre boşanma sonrası karşılaştıkları güçlükler arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma sonrası karşılaşılan güçlükler ile çocuk sayısı arasındaki ilişki incelendiğinde, “ekonomik sıkıntı” ($p<.01$) ve “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($p<.05$) yaşamının, çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma gösterdiği sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuca göre; ailedeki çocuk sayısı arttıkça boşanmış bireylerin ekonomik sıkıntı yaşama oranlarının yükseldiği görülmektedir. Literatürde incelenen araştırmalarda, çocuk sahibi olanların daha yüksek oranda ekonomik sorun yaşadığı sonucuyla benzerlik kurarak, ailedeki çocuk sayısının artması ile birlikte

orantılı olarak masrafların çoğalması nedeniyle ekonomik sorunların artacağı düşünülmektedir.

Aile Araştırma Kurumu'nun 2006 yılı Aile Yapısı Araştırması'na göre; kırsal alandaki ailelerin kentsel alandaki ailelere göre daha fazla çocuğa sahip olma eğiliminde oldukları görülmektedir. Kentlerdeki aileler arasında en yüksek oran 2 çocuğa sahip olan ailelerin oranıdır (yüzde 39), bunu 3 ve 1 çocuğu olan aileler izlemektedir (yüzde 22 ve yüzde 16). İzmir'de 1 çocuğa sahip olanların oranı yüzde 27, iki çocuğa sahip olanların oranı ise yüzde 38'dir (www.aile.gov.tr).

Yapılan araştırmada, boşanma sonrasında en yüksek ruhsal/duygusal sıkıntı yaşayan ebeveynlerin iki çocuk sahibi olanlar olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

“Konut bulma sıkıntısı” ($p>.05$), “çevre baskısı” ($p>.05$), “aile baskısı” ($p>.05$), “hiçbir güçlük çekmeme” ($p>.05$) ve “diğer” ($p>.05$) sıkıntıları belirtme çocuk sayısına göre anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

24. Boşanmış bireylerin, en küçük çocuklarının yaşına göre boşanma sonrası karşılaştıkları güçlükler arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma sonrası karşılaşılan güçlükler ile en küçük çocuğun yaşı arasındaki ilişki incelendiğinde, “ekonomik sıkıntı” ($p>.05$), “konut bulma sıkıntısı” ($p>.05$), “çevre baskısı” ($p>.05$), “aile baskısı” ($p>.05$), “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($p>.05$), yaşama ve “hiçbir güçlük çekmeme” ($p>.05$), ve “diğer” ($p>.05$), sıkıntıları belirtme seçeneklerinin hiçbirisi, en küçük çocuğun yaşına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

25. Boşanmış bireylerin, velayet durumuna göre boşanma sonrası karşılaştıkları güçlükler arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma sonrası karşılaşılan güçlükler ile velayet durumu arasındaki ilişki incelendiğinde, katılımcıların boşanma sonrası yaşadıkları güçlüklerden, “ekonomik

sıkıntı” ($p < .01$), “çevre baskısı” ($p < .01$), “ aile baskısı” ($p < .05$) ile velayet durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma olduğu sonucu çıkmıştır. Çocukların velayetini alan ebeveynin, maddi olarak daha fazla sorumluluk üstlenmesi nedeniyle ekonomik sıkıntı yaşadığı düşünülebilir. Ayrıca, tek ebeveyn olmaları ile bağlantılı olarak, sosyal çevre ve aileleri tarafından daha yoğun baskı hissetmelerinin olası olduğu düşünülmektedir.

“Konut bulma sıkıntısı” ($p > .05$), “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($p > .05$) ,“hiçbir güçlük çekmeme” ($p > .05$) ve “diğer” ($p > .05$) sorunlar ile velayet durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunmamıştır.

26. Boşanmış bireylerin, boşanma sonrası yaşadıkları konuta göre boşanma sonrası karşılaştıkları güçlükler arasındaki anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma sonrası karşılaşılan güçlükler ile boşanma sonrası yaşanan konut arasındaki ilişki incelendiğinde, katılımcıların boşanma sonrası yaşadıkları güçlüklerden, “ekonomik sıkıntı” ($p < .01$) ve “konut bulma sıkıntısı” ($p < .01$) ile boşanma sonrasında yaşanan konut arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma olduğu sonucu çıkmıştır.

Buna göre, boşanma sonrasında, kendi ailelerin yanına taşınan bireylerin en yüksek oranda ekonomik sıkıntı yaşadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Konut bulma sıkıntısı çekenlerin, boşanma sonrası yeni bir konut arayanlar olması nedeniyle aralarında doğrudan bir bağlantı bulunmaktadır.

“Çevre baskısı” ($p > .05$), “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($p > .05$), “hiçbir güçlük çekmeme” ($p > .05$) ve “diğer” ($p > .05$) güçlüklerle ise boşanma sonrası yaşanan konut arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

27. Boşanmış bireylerin, boşanma sonrası genel yaşamlarını değerlendirmelerine göre boşanma sonrası karşılaştıkları güçlükler arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma sonrası karşılaşılan güçlükler ile katılımcıların boşanma sonrası genel yaşamlarını değerlendirmeleri arasındaki ilişki incelendiğinde, “ekonomik sıkıntı” ($p<.01$), “konut bulma sıkıntısı” ($p<.01$), “çevre baskısı” ($p<.01$), “aile baskısı” ($p<.01$), “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($p<.01$) yaşama ve “hiçbir güçlük çekmeme” ($p<.01$) boşanma sonrası genel yaşama göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir.

Boşanma sonrasında genel yaşamını iyi olarak değerlendirenlerin, orta ve kötü şekilde nitelendirenlere kıyasla, en düşük oranda ekonomik sıkıntı, konut bulma sıkıntısı, çevre baskısı, ruhsal/duygusal sıkıntı yaşadığı ve hiçbir güçlük çekmeme oranlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Boşanma sonrası genel yaşamlarını iyi ve orta olarak değerlendiren bireylerin eşit şekilde aile baskısı yaşadığı, en yüksek oranda aile baskısını boşanma sonrası genel yaşamını kötü olarak nitelendirenlerin yaşadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

“Diğer” ($p>.05$) sıkıntıları belirtme boşanma sonrası genel yaşama göre anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

28. Boşanmış bireylerin, boşanma sonrası ruh sağlığı desteği alma durumlarına göre boşanma sonrası karşılaştıkları güçlükler arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma sonrası karşılaşılan güçlükler ile boşanma sonrası ruh sağlığı desteği almaları arasındaki ilişki incelendiğinde, “ekonomik sıkıntı” ($p<.05$), “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($p<.01$), yaşama ve “hiçbir güçlük çekmeme” ($p<.01$) boşandıktan sonra ruh sağlığı desteği alıp almamaya göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir. Boşanma sonrasında uzman desteği alan bireylerin almayanlara göre daha yüksek oranda ekonomik ve ruhsal/duygusal sıkıntı sonucu

ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde, uzman desteği alanların tümü, almayanlara göre boşanma sonrasında çeşitli güçlüklerle karşılaşmıştır.

“Konut bulma sıkıntısı” ($p>.05$), “çevre baskısı” ($p>.05$), “aile baskısı” ($p>.05$) ve “diğer” ($p>.05$) sıkıntıları belirtme ise bu açıdan anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

29. Boşanmış bireylerin, boşanma sonrası kendileri için nafaka alma durumlarına göre boşanma sonrası karşılaştıkları güçlükler arasındaki anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma sonrası karşılaşılan güçlükler ile kendisi için nafaka almaları arasındaki ilişki incelendiğinde, katılımcıların boşanma sonrası yaşadıkları güçlüklerden, “ekonomik sıkıntı” ($p<.01$) ve “aile baskısı” ($p<.05$) ile kendileri için nafaka alma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Kendisi için nafaka alan bireylerin, yüksek oranda ekonomik sıkıntı çektikleri sonucu ortaya çıkmıştır.

Buna göre, mahkeme kararını veren hakimin, nafaka alan tarafın ekonomik koşullarını göz önünde bulundurması nedeniyle bu sonucun bağlantılı olduğu düşünülebilir. Ayrıca, nafaka alan bireylerin, genellikle düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip olduklarının düşünülmesi nedeniyle, daha yoğun bir aile baskısı yaşamaları arasında bağlantı olduğu düşünülmektedir.

“Konut bulma sıkıntısı” ($p>.05$) “çevre baskısı” ($p>.05$), “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($p>.05$), “hiçbir güçlük çekmeme” ($p>.05$) ve “diğer” ($p>.05$) sorunlar ile kendisi için nafaka alma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunmamıştır.

30. Boşanmış bireylerin, boşanma öncesi maddi durumlarına göre boşanma sonrası karşılaştıkları güçlükler arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma sonrası karşılaşılan güçlükler ile boşanma öncesi maddi durum arasındaki ilişki incelendiğinde, “ekonomik sıkıntı” ($p<.01$), “aile baskısı” ($p<.05$), boşanma öncesi maddi duruma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir.

Araştırmada, boşanma öncesi ekonomik durumlarının kötü olduğunu belirtenlerin oranı, iyi olduğunu belirtenlere göre daha yüksek çıkmıştır. Buna bağlı olarak boşanma öncesi maddi durumunu iyi olarak değerlendiren katılımcıların, boşanma sonrası ekonomik güçlük yaşama oranı daha düşüktür. Ayrıca, boşanma öncesinde maddi durumlarını iyi olarak nitelendirenlerin yaşadıkları aile baskısının, kötü olarak nitelendiren bireylere göre daha düşük olduğu görülmektedir. Bu sonuç doğrultusunda, boşanma öncesi maddi durumunu iyi olarak değerlendiren bireylerin, kötü olarak değerlendirenlere göre, boşanma sonrasında daha az aile baskısı yaşadığı ortaya çıkmaktadır.

“Konut bulma sıkıntısı” ($p>.05$), “çevre baskısı” ($p>.05$), “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($p>.05$), hiçbir güçlük çekmeme” ($p>.05$) ve “diğer” ($p>.05$) sıkıntıları belirtme istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

31. Boşanmış bireylerin, boşanma sonrası maddi durumlarına göre boşanma sonrası karşılaştıkları güçlükler arasında anlamlı farklılaşma var mıdır?

Boşanma sonrası karşılaşılan güçlükler ile boşanma sonrası maddi durum arasındaki ilişki incelendiğinde, “ekonomik sıkıntı” ($p<.01$), “konut bulma sıkıntısı” ($p<.01$), “çevre baskısı” ($p<.01$), “aile baskısı” ($p<.01$), “ruhsal/duygusal sıkıntı” ($p<.05$) yaşama ve “hiçbir güçlük çekmeme” ($p<.01$) boşanma sonrası maddi duruma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermiştir.

Araştırma sonuçlarına göre; boşanma sonrası maddi durumunu iyi olarak nitelendirenlerin; ekonomik sıkıntı, konut bulma sıkıntısı, çevre baskısı, aile baskısı ve ruhsal/duygusal sıkıntı yaşama oranlarının boşanma sonrası maddi durumunu kötü olarak nitelendirenlere göre daha düşük çıktığı, ortaya çıkmıştır. Boşanma sonrası karşılaşılan güçlüklerin, boşanma sonrası maddi durumu kötü olan bireylerde daha fazla güçlük yarattığı sonucunu ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, boşanma sonrası maddi durumu iyi olan bireylerin, kötü olan bireylere göre daha yüksek oranda hiçbir güçlük çekmediği sonucu ortaya çıkmıştır. Bu bulgulara göre, maddi durumun, boşanma sonrası karşılaşılan güçlükler konusunda oldukça belirleyici bir etkisi olduğu düşünülmektedir.

“Diğer” ($p > .05$) sıkıntıları belirtme, boşanma sonrası maddi duruma göre yaşama anlamlı farklılaşma göstermemiştir.

ÖNERİLER

Boşanma, süreci ve sonuçları bakımından birçok insanı etkileyen bir olgu olması nedeniyle, bireysel ve toplumsal boyutta oluşabilecek zararı en az düzeye indirebilmek için, koruyucu, önleyici ve destekleyici çalışmalar yapılmalıdır. Bunun için:

1) Evlilik aşamasında olan çiftlerin, evlilikten beklentileri, sorunları ve baş etme yöntemleri konusunda, evlilik öncesinde ücretsiz danışmanlık hizmeti sağlanabilir.

2) Evliliklerde, sorunların genellikle ilk yıllarda ortaya çıkması nedeniyle ve boşanmayı önleyici olması amacıyla, aile danışma merkezleri çoğaltılabilir.

3) Boşanma süreci ve sonrasında hem kadınlar hem de erkeklerde ruhsal/duygusal sıkıntının yüksek oranda olması ve boşanmanın insan yaşamında kriz yaratan bir süreç olması nedeniyle, devlet bünyesinde kriz merkezlerinin sayısının artırılması ve boşanmış bireyler için ulaşılabilir nitelikte olması sağlanabilir.

4) Boşanma sonrasında, bireylerin ekonomik sıkıntı yaşama oranının yüksek olması nedeniyle, devlet bünyesinde boşanmış bireylere yönelik maddi yardım sağlanması konusunda destek sağlanabilir.

5) Boşanmış kadınların yüksek oranda işsiz olması ve boşanma sonrası ekonomik güçlük yaşaması nedeniyle, meslek edindirme kursları ve iş olanağı sağlanabilir.

6) Aile içi şiddet konusunda, toplumsal bilincin yükseltilmesi ve bu konuda tüm bireylerin eşit duyarlılığa sahip olması için, basın ve medya yolu ile şiddeti önleyici programlar düzenlenebilir.

KAYNAKÇA

Abalı, S. (2006). Boşanmak İçin Başvuran Kadınların Evlilikteki Cinsel Yaşamlarını Boşanma Nedeni Olarak Görme Durumları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü.

Aile Araştırma Kurumu.(1991). Türkiye Aile Yıllığı 1991. Ankara: Başkanlık Aile Araştırma Kurumu Yayını. www.aile.gov.tr

Aile Araştırma Kurumu. (1992). Sosyo Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi: Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayını. www.aile.gov.tr

Aile Araştırma Kurumu. (2002). 2001 Yılı Aile Raporu. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı. www.aile.gov.tr

Aile Araştırma Kurumu. (2003). Aile Mahkemeleri. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayını. www.aile.gov.tr

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. (2005). Aile Rehberi. Ankara: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları. www.aile.gov.tr

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. (2006). Aile Yapısı Araştırması. Ankara: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları. www.aile.gov.tr

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. (2009). Boşanma Nedenleri Araştırması. Ankara: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları. www.aile.gov.tr

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. (2010). Aile Sorunlarına Bölgesel Düzeyde Bakış. Ankara: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları. www.aile.gov.tr

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel M¼d¼rl¼g¼. (2011). Tek Ebeveynli Aileler. Ankara: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel M¼d¼rl¼g¼ Yayınları. www.aile.gov.tr

Akkaya, M. (2010). Bağlanma Stilleri, Stresle Başağıkma Tarzları, Problem Çözme Becerileri ve İletişim Tarzlarının Boşanma Süreci Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Akyüz, E. (1978). Boşanmanın Çocuk Üzerindeki Etkileri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fak¼ltesi Dergisi, 10 (1-2) .

Amato, P. R. (2000). The Consequences of Divorce For Adults And Children. Journal of Marriage and the Family, 62 (4) 1269-1287.

<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1741-3737.2000.01269.x/full>

Amato, P. R. ve Hohman- Marriot, B. (2007). A Comparison of Highand Low-Distress Marriages That End in Divorce. Journal of Marriage and Family, 69, 621 – 638.

<http://www.sociology.psu.edu/Hi%20and%20LoDistress%20Marriages%20and%20Divorce.pdf>

Anıl, Y. ř.(2008). Boşanma Sebebi Olarak Evlilik Birliğinin Temelinden Sarsılması (1. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.

Arıkan, Ç. (1992). Yoksulluk, Evlilikte Geçimsizlik ve Boşanma (1. Baskı). Ankara: şafak Matbaacılık.

Arıkan, Ç. (1996). Halkın Boşanmaya İlişkin Tutumları Araştırması. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.

Aydın, O. (2009). Boşanma Sürecinde Velayet İle İlgili Anlaşmazlık Yaşayan Ebeveynlerin Çocuklarına İlişkin Düşünceleri ve Çocukların Boşanmaya Uyum Düzeylerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Baloğlu, B. (2009). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemi (4. Baskı). İstanbul:Der Yayınları.

Benedek, E. ve Brown, C. F. (1997). Boşanma Ve Çocuğunuz: Çocuğunuzun Boşanmanızla Baş Etmesine Nasıl Yardımcı Olursunuz?. (S. Katlan, Çev.). Ankara: HYB Yayıncılık.

Bilir, Ş., Dabanlı, D. (1991). Ailelerde Boşanma Vakaları Sonucu Çocukların Geliştirdikleri Tepkiler ve Bu Tepkileri Doğuran Faktörler. Dikeçligil, Çiğdem, (Ed.) Aile Yazıları 3 Birey, Kişilik ve Toplum (2. Baskı) içinde (143-157). Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.

Bohannan, P. (Ed.). (1970). Divorce and After . New York: Dobleday E. Company, Inc.

Budak, B. (23 Mayıs 2010) Boşanma Sonrası Korku ve Endişeler. 3 Ekim 2010, <http://www.eyvahbosaniyorum.com/bosanma-sonrasi-korku-ve-endiseler.html>.

Bulut, I. (1983). Parçalanmış Aileden Gelen Çocukların Davranış Özellikleri Hakkında Bir Araştırma. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi, 1(2-3), 79-109.

Bulut, I. (1993). Ruh Hastalığının Aile İşlevlerine Etkileri. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.

Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket Geliştirme. 01.09.2010, http://www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2005_cilt3/sayi_2/133-151.pdf

Bray, J. H. (1995). Family Assessment Current Issues In Evaluating Families. *Family Relations*, 44 (4) , 469-477.

Canel, A. N. (2007). Ailede Problem Çözme, Evlilik Doyumu ve Örnek Bir Grup Çalışmasının Sınanması. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Cılga, İ. (2002). Aile Mahkemeleri Tasarısı Üzerine Bir Değerlendirme. *Aile ve Toplum Dergisi*, 2 (5), 51-60.

Cılga, İ.(2008). Aile Mahkemelerinde Çalışma Yöntemi. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi Yayınları.

Clarke-Stewart, A., Brentano, C. (2006). *Divorce Causes and Consequences*. (1. Baskı). New Haven And London: Yale University Pres.

Coontz, S. (2007). The Origins of Modern Divorce. *Family Process*, 46 (1). 7-16
<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1545-5300.2006.00188.x/abstract>

Çakır, B. (2011). Modernleşme Sürecinde Türkiye’de Evlilik Kurumunun İşleyişi ve Boşanma Eğilimlerinin Seyri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Çakmaklı, K. (1997). *Sorunlu Aileler*. Ankara: Aile Araştırma Kurumu Yayınları. www.aile.gov.tr

Çelikel, S. (2006). Boşanmanın Çocuklara Yönelik Hukuki Sonuçları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çoklar, I. ve Polat, D. (2006). Aile Mahkemelerindeki Psikologların Görev Alanı: Uygulama, Eksiklikler ve Öneriler. *Türk Psikoloji Bülteni*, 12 (39), 48-52.

Darchis, D. Ve Dercherf, G. (2008). Ayrılık Parçalanmış Ailede Çocuk (W. Kara, Çev.). İstanbul: Apollon Yayıncılık.

Demircioğlu, N. S. (2000). Boşanmanın, Çalışan Kadının Statüsü ve Cinsiyet Rolü Üzerine Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Doğan, H. (2010). Evli Bireylerin Sosyotropik – Otonomik Kişilik Özellikleri ile Evliliklerinde Çatışma Yaşama Durumları Arasındaki İlişki. Çukurova Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dominian, J. (1974). Cinsel Psikolojik ve Toplumsal Açından Boşanma. (M. Harmancı, Çev.) İstanbul: Koza Yayınları.

Dönmez, E. (2007). Aile Özellikleri. K. Ögel, (Ed.), Riskli Davranışlar Gösteren Çocuk ve Ergenler (79). İstanbul: Yeniden Sağlık ve Eğitim Derneği.

Duyan, G. Ç., Acar, H, Acar, Y. B. ve Karataş, K. (2007). Boşanmış Kadınların Yaşam Öyküleri ve Yoksullukla Baş Etme Biçimleri. Kriz Dergisi, 15 (1), 25-38.

Ekmekçi, H. (2010). Toplumsal, Kültürel ve İletişimsel Boyutlarıyla Bir Boşanma Analizi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Erdoğan, İ. (1998). SPSS Kullanım Örnekleriyle Araştırma Dizaynı ve İstatistik Yöntemleri (1. Baskı). Ankara: Emel Matbaası.

Ergin, N. G. (2008). Evli ve Boşanmış Kişilerin Evlilik Uyumu ve Cinsiyetçilik Açısından Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Eryorulmaz, A. (2010). Evlilik ve Boşanma Sürecinde Bağlanma. T. Solmuş, (Ed.), Bağlanma, Evlilik Ve Aile Psikolojisi (1. Basım) içinde (296-304). İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Fisher, H. E. (2004). Cinsel Aşkın Anatomisi.(M. Gaspıralı, Çev.). İstanbul: Varlık Yayınları.

Fritsch, İ. (1985). Anne Baba Boşanıyor Buhranı Birlikte Altediyorlar. (L. Çalışkan, Çev.). İstanbul: Afa Yayıncılık.

Geçtan, E. (1984). Çağdaş Yaşam ve Normaldışı Davranışlar (3. Baskı). Ankara: Maya Yayınları.

Geller, R. J. (1995). Domestic Violence Factoids. 14.03.2011, <http://www.mincava.umn.edu/documents/factoid/factoid.html>.

Günay, S. (2007). Evlilik Çatışması, Nedensellik- Sorumluluk Yüklemeleri, Eşlerin Evlilik İlişkisinden Sağladıkları Genel Doyuma İlişkin Görüşleri ve Evliliğe İlişkin Değerlendirmeler Arasındaki İlişkiler. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güneş, D. K. (2007). Boşanma Sürecindeki Eşlerin Aile İçi İlişkileri İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güvenç, B. (1996). İnsan ve Kültür. (7. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Goode, W. J. (1965). Women In Divorce. (1. Baskı). New York: The Crowell-Collier Publishing Company.

Gottman, J. M. ve Levenson, R. W. (2000). The Timing of Divorce: Predicting When a Couple Will Divorce Over a 14-Year Period. *Journal of Marriage and the Family* , 62 (August), 737-745. <http://www.gottman.com/49874/a3271/Marriage-Couples-Research/Research-Abstracts---Marriage--Couples.html>.

İlgar, Ş. (2009). Evlilik Birlikteliğinin Bozulması – Boşanma. H. Yavuzer, (Ed.), *Evlilik Okulu (3. Basım) (256 – 268)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Jürgen A., H. ve Hummelsheim, D. (Ed.). (2009). *When Marriage Ends Economic and Social Consequences of Partnership Dissolution (1. Baskı)*. Northampton, MA, USA: Edward Elgar Publishing Limited.

Karabacak, A. (2006). Eşlerin Çocuk Üzerindeki Velayet Hakkı. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karagülmez, A. ve Ural, S. S. (2003). *Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulleri (2. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Karasar, N. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemi (11. Baskı)*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Karatay, M. *Araştırmada Örneklem*. 29.09.2010,

<http://80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/eay/mkaratay.doc>

Kaya, T. (2009). İstanbul’da Yaşayan Boşanmış Kadın ve Erkeklerin Boşanma Deneyimleri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Keskin, I. (2007). *Boşanmanın Sosyolojik ve Psikolojik Nedenleri ve Boşanmanın Ortaya Çıkardığı Sonuçlar (Niğde İli Örneği)*. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kökdemir, D., Demirutku, K., Çirakoğlu, O. C., Işın, G., Muratoğlu, B., Sayın, P., Yeniçeri, Z. (2004). Akademik Yazım Kuralları Kitapçığı. 07.08.2010, <http://www.elyadal.org>

Kurnaz, Ş. (1991). Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını (2. Baskı). Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.

Kurşuncu, B. A. (2007). Boşanma Davalarında Yargılama Usulü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Mavili Aktaş, A. (2009). Evlilik ve Sadakatsizlik (1. Baskı). Ankara: Kanguru Yayınları.

Meriç, B. (2007). Boşanmış Ailelerdeki Ergenlerin Uyum Düzeylerini ve Sosyal Becerilerini Geliştirmeye Yönelik Bir Grup Rehberliği Çalışmasının Sınanması. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Onur, B. (2000). Gelişim Psikolojisi: Yetişkinlik-Yaşlılık- Ölüm (5. Baskı). Ankara: İmge Yayınları.

Oy, O. (2008). Boşanma (1. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.

Öngider, N. (2006). Evli ve Boşanmış Ailelerde Algılanan Ebeveyn Kabul veya Reddinin Çocuğun Psikolojik Uyumu Üzerindeki Etkileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özdemir, U., Laçın, A., Yiğit, T., Saruç, S., Kılıç, A.K. (2006). Boşanmış Aileden Gelen Çocuklar Üzerine Bir Araştırma. (Poster). Küreselleşen Dünyada; Sosyal Hizmetlerin Konumu Hedefleri ve Geleceği Sempozyumu Sunum Kitabı, Antalya.

Özden, S. (2010). Boşanma Sebepleri Bakımından Aile İçi Şiddet. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özgüven, İ. E. (2000). Evlilik ve Aile Terapisi (1. Baskı). Ankara: PDREM Yayınları.

Özkan, Z. (2004). Aile Sorunlarına Çözüm Önerileri (1. Baskı). İstanbul: Hayat Yayıncılık.

Özkan, İ. ve Böke, Ö. (1994). Boşanma İle Sonlanan Evliliklerde Kadının Hedef Olduğu Saldırganlık. 13.02.2011, <http://www.aile.selcuk.edu.tr/text/makale1.htm>.

Öztürk, M. (2008). 99 Sayfada Boşanmış Ailelerde Çocuk (1. Baskı). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları .

Öztürk, M. (09. 04. 2009). Boşanmış Aile Çocukları. 17.02.2011, <http://www.mucahitozturk.com/bosanma-ve-bosanmis- aile-cocuklari>

Öztürk, Ö. (2010). Genel Boşanma Sebepleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özügürlü, K. (2006). Eşlerde Problem Çözme. Ana – Baba Okulu (12. Baskı). İçinde (201-219). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Russell, B. (2003). Evlilik ve Ahlak (1. Baskı). (I. Gündüz, Çev.). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Sağiroğlu, M. Ş. (2009) . Neden Boşandılar?. (1. Baskı). İstanbul: Talent Yayınları.

Sevim, J. (2009). Boşanma Meleği. (1. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Sezen, A. (1998). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Boşanma Davalarına Yansıması. <http://www.bilka.org.tr/page.asp?id=57>

Straus, M. (1980). Victims and Agressors Marital Violence. American Behavioral Scientist, 23 (5), 681-704.

Sucu, İ. (2007). Boşanmış Kadınların Boşanma Nedenleri ve Boşanma Sonrası Toplumsal Kabulleri (Sakarya İli Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Süleymanov, A. (2010) Çağdaş Türk Toplumlarında Aile ve Evlilik İlişkileri. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 199. 20.03.2011, <http://iudergi.com/index.php/sosyalsiyaset/article/viewFile/142/142>

Şendil, G. ve Kızıldağ, Ö. (2005). Evlilik Çatışması ve Çocuk (1. Baskı). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Şener, A., ve Terzioğlu, G. (2002). Ailede eşler Arası Uyuma Etki Eden Faktörlerin Araştırılması. (1. Baskı). Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.

Şentürk, Ü. (2008). Aile Kurumuna Yönelik Güncel Riskler. Aile ve Toplum EğitimKültür ve Araştırma Dergisi, 4 (14), 7-33.

Şirvanlı Ö., D. (1998). Eşler Arası Çatışma ve Boşanmanın Farklı Yaş ve Cinsiyetteki Çocukların Davranış ve Uyum Problemleri ile Algıladıkları Sosyal Destek Üzerindeki Rolü. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tarhan, N. (2008). Evlilik Psikolojisi (5. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.

Thayer, E. S., Zimmerman, J. (2003).Ayrılanlar İçin Çocuk Bakımı. (Ü. Türkoğulları, Çev.). Ankara: Arkadaş Yayınevi (2001).

Tezer, E. (1986). Evli Eşler Arasındaki Çatışma Davranışlar: Algılama ve Doyum. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Timur, M. S. (2008). Boşanma Sürecinde Olan ve Olmayan Evli Bireylerin Psikolojik İyi Oluş Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Topsever, Y. (1991). Psikolojide Araştırma Deney ve Analiz. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.

Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük, <http://tdkterim.gov.tr/bts>.

Türkarşlan, N. (2007). Boşanmanın Çocuklar Üzerine Olumsuz Etkileri ve Bunlarla Başetme Yolları. Aile ve Toplum Eğitim- Kültür Ve Araştırma Dergisi, 3 (11), 99-108.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2010). Evlenme ve Boşanma İstatistikleri 2009. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.

Uçan, Ö., Yazar, H., Sayıl, I. (2006). Bir Boşanma Olgusunun Dört Kurama Bağlı Olarak Değerlendirilmesi. Kriz Dergisi 14 (2), 23-29.

Uçan, Ö. (2007). Boşanma Sürecinde Kriz Merkezine Başvuran Kadınların Retrospektif Olarak Değerlendirilmesi. Klinik Psikiyatri Dergisi, 10 (1), 38- 45.

Uçar, Ş. (06.01.2009). Boşanma Psikolojisi- Boşanma ve Çocuklar- Boşanma sonrası Yaşam. 17.10.2010, <http://uzmanlariz.com/makaleoku/60/bosanma-psikolojisi--bosanma-ve-cocuklar--bosanma-sonrasi-yasam>.

Uyar, S. (1999). Boşanmış Bireylerin Evlilik Süreci Ve Bugüne İlişkin Psikolojik Sorunları Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Gülhane Askeri Tıp Akademisi.

Ülken, H. Z. (1991). Aile. Dikaçlıgil, Çiğdem ,(Ed.) Aile Yazıları 1 Temel Kavramlar, Yapı ve Tarihi Süreç (1. Baskı) içinde (27-33). Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.

Ünlü, S. (1993). Aile Yapısı ve İlişkileri. 12.10.2009, [http:// books.google.com](http://books.google.com).

Velidedeoğlu, H. V. (1976). Ailenin Çilesi Boşanma. İstanbul: Çağdaş Yayınları.

Yalom, M. (2002). Antik Çağlardan Günümüze Evli Kadının Tarihi. (Z. Yelçe, N. Domaniç, Çev.). İstanbul: Çitlembik Yayınları. (2001).

Yavuzer, H. (2006). Yaygın Anne- Baba Tutumları. Ana- Baba Okulu (12. Baskı). içinde (115-133). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yıldırım, A. (1998). Sıradan Şiddet Türkiye'ye Özgü Olmayan Bir Sorun: Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddetin Toplumsal Kaynakları (1. Baskı). İstanbul: Boyut Kitapları.

Yılmaz, T. , Fidan, F. Kadın Açısından Boşanma: Yeni bir Başlangıç Mı? Ya da Son Mu? İş Yaşamında Boşanma. 06.05.2011.
<http://cws.emu.edu.tr/en/conferences/2ndint/pdf/Tuncay%20YILMAZ%20&%20%20Fatma%20FiDAN.pdf>

Yörükoğlu, A. (2007). Değişen Toplumda Aile Ve Çocuk (7. Basım). İstanbul: Özgür Yayınları.

Walczak, Y. ve Burns, S. (1999). Boşanma Ve Çocuk Üzerine Etkileri. (İ. Ersevım, Çev.). Ankara: Özgür Yayınları.

EKLER

Ek -1 Anket

ANKET

“Boşanma Nedenleri ve Boşanma Sonrasında Karşılaşılan Güçlükler” konusunda bir araştırma yapmaktayım. Bu araştırmanın amacı İzmir ilinde yaşayan ve boşanma nedeniyle Aile Mahkemelerine başvurmuş bireylerin boşanma nedenlerini ve sonrasında karşılaştıkları güçlükleri ortaya koymaktır. Bilimsel araştırma amacı ile yapılan bu çalışmada kişisel bilgiler açıklanmayacak, gizli kalacaktır.

İçtenlikle soruları yanıtlamanız, ülkemizde boşanmalar konusunda yapılacak olan diğer çalışmalara ve kaynaklara yol göstermesi açısından önem taşımaktadır.

Katkılarınız için teşekkürler.

Arastirmaci

Özgül AKTAŞ

Dokuz Eylül Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Aile Eğitimi ve Danışmanlığı ABD

1. Cinsiyetiniz

1() Kadın

2() Erkek

2. Kaç Yaşındasınız?

1() 18-20

2() 21-29

3() 30-39

4() 40-49

5() 50+

3. Eğitim durumunuz nedir?

1() Okur-yazar değil

4() Ortaokul ve dengi mezunu

2() Yalnızca okur -yazar

5() Lise ve dengi mezunu

3() İlkokul mezunu

6() Yüksekokul mezunu ve üstü

4. Yaşamınızın en uzun süresini nerede geçirdiniz?

1() Köy

2() Kasaba

3() Kent

4() Yurt dışı

5. Mesleğiniz nedir?

- 1() Memur 2() İşçi 3() Esnaf 4() Serbest Meslek 5() Özel sektörde çalışan
6() Girişimci, üst kademe yönetici 7() Emekli 8() İşsiz 9() Diğer.....

6. Çocuğunuz var mı?

- 1() Evet
2() Hayır (10. sorudan devam ediniz)

7. Kaç çocuk sahibisiniz?

- 1() 1 2() 2 3() 3 ve üzeri

8. En küçük çocuğunuz kaç yaşında?

- 1() 5 yaşından küçük 4() 15-19 yaş arası
2() 5-9 yaş arası 5() 20 ve daha ileri yaşta
3() 10-14 yaş arası

9. Boşandıktan sonra çocuklarınızın velayeti kimde bulunuyor?

- 1() Bende
2() Eski eşimde
3() Diğer

10. Boşandıktan sonra nerede yaşamaya başladınız?

- 1()Boşanmadan önceki evimde yaşamaya devam ediyorum
2()Kendi ailemin yanına taşındım
3()Yeni bir konut bulup taşındım
4() Arkadaş(lar)ımın yanına taşındım

11. Kendiniz için eski eşinizden nafaka(yoksulluk nafakası) veya herhangi bir yardım alıyor musunuz?

- 1() Evet
2() Hayır

12. Maddi durumunuzu boşanma öncesi ve sonrasında nasıl değerlendiriyorsunuz?

- 1() Çok iyi   2() İyi   3() Kötü   4() Çok kötü

13. Maddi durumunuzu boşanma sonrasında nasıl değerlendiriyorsunuz?

- 1() Çok iyi   2() İyi   3() Kötü   4() Çok kötü

14. Eski eşinizle nasıl evlendiniz?

- 1() Görücü usulü isteyerek
2() Görücü usulü istemeyerek
3() Arkadaşlık kurarak

15. Eski eşinizle olan evliliğinizin süresi nedir?

- 1() 1 yıldan az   4() 11-15 yıl
2() 1-5 yıl   5() 16 yıl ve daha fazla
3() 6-10 yıl

16. Eski eşinizden boşanma nedeniniz hangisidir? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)

- 1() Zina   2() Sözlü ve/veya fiziksel şiddet   3() Evi terk etme
4() Kötü alışkanlıklar   5() Akrabaların karışması   6() Maddi konular
7() Çocuğumuzun olmayışı   8() Fikir uyuşmazlığı   9() Sorumsuzluk
10() Cinsel sorunlar   11() Geçimsizlik   12() Diğer.....

17. Genel olarak boşanma sonrası yaşamınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

- 1() Çok iyi   2() İyi   3() Orta   4() Kötü   5() Çok kötü

18. Boşandıktan sonra sosyal çevrenizle ilişkilerinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

- 1() Sosyal çevrem boşanmadan önceki gibi, değişiklik olmadı
- 2() Bazı arkadaşlıklarım bozuldu, bazılarıyla da boşanmadan önceki gibi görüşüyoruz
- 3() Sosyal çevremle olan ilişkilerimin çoğu bozuldu
- 4() Boşandıktan sonra tüm sosyal çevremi yitirdim

19. Boşandıktan sonra ruhsal sağlığınızla ilgili olarak uzman desteği aldınız mı?

- 1() Evet 2() Hayır

20. Boşandıktan sonra karşılaştığınız güçlükler nelerdir? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)

- 1() Ekonomik sıkıntı 2() Konut bulma sıkıntısı 3() Çevre baskısı
- 4() Aile baskısı 5() Ruhsal/ duygusal sıkıntı 6() Hiçbir güçlük çekmedim
- 7() Diğer.....

Ek – 2 Araştırma Ön Uygulama İzni

25-NOV-2010 15:28

DEU REKTÖRLÜĞÜ ÖGR. İSL.

P.01

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Personel Genel Müdürlüğü

Sayı : B.03.0.PER.0.00.00.01/13535/287

10/11/2010

Konu : .....

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 27.10.2010 tarih ve 02085 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Özgül AKTAŞ'ın; Boşanma Nedenleri ve Boşanma Sonrasında Karşılaşılan Güçlükler konulu tez çalışması kapsamında, İzmir 1, 5, 6 ve 13. Aile Mahkemelerinde uygulama yapması hususunda izin verilmesini talep eden ilgi yazınız incelenmiştir.

Talep, ilgili mahkeme hakimlerinin uygun görüşü ve kişisel verilerin korunması kaydıyla Bakanlık Olur'u ile uygun görülmüştür.

Bilgi edinilmesini rica ederim.

Meral KAYA
Hâkim
Bakanlık
Daire Başkanı

Personel Daire Başkanı
İlgi
23/4

Vekaletler Cad. No: 6 Bakanlık 06659 ANKARA Ayrıntılı bilgi için tribar. Selahattin ŞENOL Şube Müdürü
Telefon : (0 312) 414 62 38 Faks: (0312) 418 09 11 Web adresi: www.adalet.gov.tr

TOTAL P.01

Ek – 3 Araştırma Esas Uygulama İzni

Page 2 of 2

T.C.
ADLİ VE HAKANLIĞI
Personel Genel Müdürlüğü

Sayı : B.03.0.PER.00.00.03/1395/17697 10/03/2011

Konu : Özgül AKTAS

İZMİR CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA

Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığına 03/02/2011 tarihli ve 192 sayılı yazısı ile Üniversiteleri Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Yüksek Lisans öğrencisi olan Adana 2. Aile Mahkemesi sosyal çalışmacısı olup, İzmir 2. Çocuk Mahkemesi üzerinde geçici vürüli olarak görevli Özgül Aktas'ın, "Boşanma Nedenleri ve Boşanma Sonrasında Karşlaşılan Güçlükler" konulu tez çalışmasında İzmir Aile Mahkemelerinde uygulama yapması talep edilmiştir.

Tez çalışmasında kullanılmak istenen bilgi ve belgelerin gizlilik dereceli kişisel veri içermediği ve mahkeme hâkimlerinin de uygun görmesi durumunda ilgilinin tez çalışması kapsamında uygulama yapmasında Hakanlığınızca sakınca bulunmadığı hususunda,

Bilgi ve gereğini rica ederim.

Muharrem URGÜP
Hâkim
Bakan a
Genel Müdür Yardımcısı

Yüköklükler Caddesi No:16 Bakanlık Binası ANKARA
Telefon: (0312) 414 61 19, 20 Faks: 425 40 66
E-posta: ygenel@adliye.gov.tr
Elektronik Ağ: http://www.adliye.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için lütfen: C.ÇERÇİ İlçe Müdürü
B.G.ADANV İlçe

Evrakın 5/7'si Sayılı Kararın gereği istenilen şekilde http://yastanbulusyap.gov.tr/evrak/akademikler/Çevreler - İZMİR/IZMİR - adliye.gov.tr/evrak/akademikler/5/7'si Sayılı Kararın gereği istenilen şekilde